

ECE TEMELKURAN

BİZ BURADA

SİNYORİTA

DEVİRİM

YAPİYORUZ §

Türkünün
acımsız
kaymasını
uzak
koruyulu bir
denemesi

Türkünün mezarını
bulun ve
beni oraya gömün.

Müebbet Aleffin'in
unutulmaz muceralelerinde
öndeyis,

Yürür gibi geçen
bahar

ECE TEMELKURAN

1973, İzmir doğumlu. Bornova Anadolu Lisesi'ni 1991'de, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni 1995'te bitirdi. İlk yazıları Patika dergisinde yayınlandı. 1993'te Cumhuriyet'te gazeteciliğe başladı. Kadın hareketi, siyasi tutuklu ve hükümlüler, Güneydoğu sorunu üzerine çalıştı; röportajlar yaptı. **Bütün Kadınların Kafası Karışık** adlı kitabı 1996'da yayınlandı. Aynı yıl Alman hükümeti tarafından yılın gazetecisi seçildi ve Almanya'da kadın hareketi üzerine bir araştırma yaptı. 1997 yılında **Oğlum Kızım Devletim – Evlerden Sokaklara Tutuklu Anneleri** adlı araştırma kitabı yayınlandı. Ardından avukatlık ruhsatnamesini aldı ve bu mesleği –henüz– hiç icra etmedi. Cumhuriyet Dergi için yaptığı “Bekaret Testi Suçtur” adlı yazısıyla Tabipler Odası Yıllık Araştırma Yazısı ödülünü aldı. Yurtiçinde ve dışıda çeşitli dergilerde yazılar yazdı, CNN Türk'te muhabirlik yaptı. Daha sonra şiir-metin (poem&prose) türündeki **İç Kitabı** (Everest, 2002) yayınlandı. Eylül 2002'de şiir-metin türündeki üçüncü kitabı **Kıyı Kitabı**'m yazdı. Milliyet'teki köşe yazıları sebebiyle BAL Vakfı tarafından “Beyaz Yorum” ödülüne layık görüldü. Dünya Sosyal Forum sürecini izlemek için 2003'te Brezilya'ya, 2004'te Hindistan'a gitti. Arjantin'de ekonomik krizden sonra oluşan halk hareketini inceledi. Bu harekete ilişkin yazıları “Buenos Aires'te Son Tango” adı altında yazı dizisi olarak Milliyet'te yayınlandı. 2004 yılında **İçeriden** ve **Dışarıdan** adlı gazete yazılarından oluşan kitapları Everest Yayınları tarafından yayınlandı. Savaş karşıtı yazıları sebebiyle Çağdaş Gazeteciler Derneği'nden “Barış Kalem” ödülünü aldı. Milliyet gazetesinde “Kıydan” adlı “köşesinde”

BİZ BURADA DEVRİM YAPIYORUZ SİNYORİTA

Ece Temelkuran

Siyaset 35

Biz Burada Devrim Yapıyoruz Sinyorita
Ece Temelkuran

Kapak tasarımı: Utku Lomlu
Dizgi: Bahar Kuru

© 2006; Ece Temelkuran
© 2006; bu kitabın tüm yayın hakları
Everest Yayınları'na aittir.

1-2. Basım: Ocak 2006
3. Basım: Şubat 2006
4. Basım: Mart 2006
ISBN: 975 - 289 - 290 - 6

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık
Tel: (0212) 674 97 23
Fax: (0212) 674 97 29

EVEREST YAYINLARI

Ticarethane Sokak No: 53 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (212) 513 34 20-21 Fax: (212) 512 33 76
Genel Dağıtım: Alfa, Tel: (212) 511 53 03 Fax: (212) 519 33 00
e-posta: everest@alfakitap.com
www.everestyayinlari.com

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

Yunus'a...
Devrim *de* iki kişilik ilişkilerde başlar!

“Balkonlarınız çok yüksek sizin baş döndürüyor.
Dünya pek alçak bir yer olacak yakında öyle görünüyor.”

Birhan Keskin

**BİZ BURADA DEVRİM
YAPIYORUZ SİNYORİTA**

DEVİRİMİN SELAMI VAR

Sen bir rota çizmiş olsan da kesinkestir, yolun hep bir planı vardır senin hakkında. Yolları yolculuk, yola çıkanı yolcu yapan budur. Aldanmazsan, kapılmaz ve yanılmazsan varamazsın yolun gideceği yere. Yolculuğun gizi budur: Kaybetmezsen yolunu bulamazsın aslında.

Bir soru'n olmalı mutlaka. O soruyu sormalısın, kimsenin anlamadığı bir dilde konuşan ve hep aynı cümleyi tekrar eden bir derviş gibi döne döne aynı soruyu sormalısın. Cevap, başlangıçta tahmin ettiğinden ne kadar uzakta ise gerçeğe o kadar yakındır. Sarsılmamışsan, soru'nu kaybetmekten korkmuşsan, hiçbir yere gitmemişsindir aslında.

Düzenin bozulmalı. Evden çıkmak budur aslında. Yolculuk, bir düşmek ve kalkmak meselesidir. Eve yaralarla dönülmüyorsa hiç gidilmemiştir...

Sadece uzaklardan gelenler bilirler evlerinin kokusunu. Yollara, evlerimizi anlamak için çıkılır. Fakat yolda bulduğun cevaplar eve geldiğinde, yakalanmış kelebeğin renklerinin sönmeye gibi parça parça dağılır. Yola ait cümleler, yazıktır ki hep yolda kalır. Onlar, yolun cevaplarıdır. Döndüğünde anlatacağın hep biraz renksiz bir hikâyedir. Cevaplar, suyun altında çok renkli görünen ama sudan çıkarıp kurduğunda renkleri sönen çakıl taşları gibidir. Bu, sana böyle gelir. Oysa yeni çocukların yeni yollara çıkması için o çakıl taşlarını getirmek, sözün büyüklü suyuyla yeniden ıslatmak, renklerini yeniden canlandırmak gerekir.

Göz doyar mı? Ne kadar görse, doyar? Bazı gözlerin ne görse öğüten bir bakışı vardır; doymaz kapanana kadar. Akıl kaç soruyu cevapladığında soru sormaz artık? Belki akıl, cevapladıkça çoğaltır soruları. Kaç yüz gördüğünde görmüş olursun bütün yüzleri? Kaç tanışma sona erdirir şaşırma? Göğüs ne zaman sonuna kadar dolmuş olur aldığı nefeslerden? Son nefesini verdiğiğinde mi?..

Bazısı insanların, durulmadan ölür. Kimisi yosun tutmaz hiç. Dünya ve insanlık, o insanların hayalleriyle iyileşir.

9 Ağustos 2005

Caracas, Hotel Tamanaco, 05:00

İnsan nasıl sevmeli ülkesini?

Düğünlerde sıkılan kurşunlarla çocuklar öldüğünde mesela...

Bir grup insan toplanıp üç-beş genci düşüncelerini açıkladıkları için linç etmeye kalktığında...

Gecekondu yıkımlarında yoksul bir adam, çocuğunu pence-reden tek kolundan sarkıtığında...

Yalınayak gezen çocukları hastayken, kapıcı gidip kendine son model bir cep telefonu aldığında...

Kızlarını sokağa çıktığı için kafasına kurşun sıkarak öldüren babalar, erkek kardeşler, taşra şehirlerinin hemen dışındaki otellerde başkalarının kızlarıyla para verip seviştiğinde...

Bir öğretmen öğrencisini döverek öldürdüğünde...

Bilmedikleri bir dilde ezberledikleri dualarla adamlar, yaktıklarında çocukları...

Askerler, cezaevlerinde açlık grevi yapan kendi yaşlarındaki gençleri yakmaya, yıkmaya gönderdiklerinde ve yanık kızlar kameralara bağırdığında ertesi gün kimsenin sesi çıkmadığında...

Kadınlar sokaklarda sezonu açılmış av hayvanları gibi ürkek yürüdüklerinde, tecavüze uğradıklarında, katledildiklerinde...

Entelektüel görünümlü bir çift şehrin en havalı cafe'sinde kahvaltı ederken küçücük çocuklarını pataklayıp sonra kahvaltıya sessizce devam ettiğinde...

Uzak Anadolu şehirlerinde, bir tüccar daha fazla para kazanacak diye çürük yapıp depremde yıkılan yatılı okullarda çocuklar bir gecede onlarca sayıyla öldüğünde...

Bir cümleyi doğru kurmaktan aciz olacak kadar dilini bilmeyen cahiller söylediğiniz sözlerden dolayı sizi vatan haini olmakla suçlayıp ardından ölüm tehditleri savurduğunda...

İnsan nasıl sevmeli ülkesini, o ülkeyi sevmek zorlaştığında?..

Kederli bir mecburiyettir bir insanın ülkesini sevmesi. Belki bunca haksızlık edilmiş bir halka, "Bir de ben haksızlık etmeye-yim," diyedir. Ya da çok dayak yediği için arsızlaşmış, hissizleşmiş bir çocuğa duyduğumuz merhametle seviyoruz bu ülkeyi. Dünyada başka bir yer görmeden bile, bunca tuhaflığın başka hiçbir yerde olmayacağına kesinkes inanmamız, çürük bir gülüşle hep bunu tekrar etmemiz bundandır herhalde; ancak garip ve anlaşılmaz bularak affedebiliyoruz bu toprakları, bu toprakların durmadan yorulmadan her gün bize gösterdiklerini.

Fakat anlamak zorunluluğu, insanoglunun boynuna geçirilmiş mübebbet bir hüküm gibi. Bu acayip karmaşayı her gün yeniden anlamaya çalışmaya deniyor galiba “aydın olma sorumluluğu”. Ne “aydın” lafını severim ben, ne de “sorumluluğu”. İncecik bir çizgidir çünkü sorumlulukla zorunluluğun arası. Zorunluluk olmuşa, sevmiyorsan, heyecanlanmıyorsan yapmama-lısın hiçbir şeyi. Aydın olmak da diğer her türlü ayırım gibi hak-sızca ikiye ayırır insanları. Pek sevdiğim, kendi dilince adaletten ve vicdandan söz eden, veresiye defterleri arasında her gün bu ülkede niye isyan çıkmadığını anlamaya çalışan Hacı Bakkal’ı ayırır “okumuş” olandan. Oysa bu ülke bir gün “kurtulacaksa” onu Hacı Bakkal kurtaracak bana kalırsa; “aydınlar” ona sadece cümleler verecekler. Bir gün Hacı Bakkal isyan etmeye karar verdiğinde ne söyleyeceğini öğrenecek “okumuş” kardeşlerin-den. Daha ileri değil. Kimse kimseyi kurtarmayacak.

O yüzden biz, yani Hacı Bakkal’ın “okumuş kardeşleri” hiç durmadan cümleler üretmeliyiz. Açlığın öfkesi, sözü olmayan kara bir saldırıya dönüşmesin diye, isyan çıkmadan önce yeni kurulacak dünyanın dilini kurmalıyız. Peki ya Hacı Bakkal isyan etmek istemezse?

Öyle değil mi? Sanki bu ülke çok dövülmüş köpekler gibi ba-şını yana yatırdı. Öyle mi? Yoksa boynuna bağlanan ipi her gün kendi meşrebince çekiştiriyor, zorluyor da biz mi bunları gör-müyoruz televizyonlarda, gazetelerde? Her ikisi de doğru aslında. Her ikisi de!

Bu ülkenin yoksullarını ancak kendilerini yakmaya kalktığında görüyoruz hepimiz; gecekondular mahalleleri yıkıldığında. Oysa hepimiz biliyoruz, öyle büyük bir haksızlık var ki bu toprak-larda, bir gün, er ya da geç, ama mutlaka bir gün patlak verecek üzerinde oturduğumuz yalan. Sokaklarda, yağmur altında bildiri dağıtan çocuklar, “köhne düzen” diyor buna. Oysa mesele “köhne” olmamasında. O kadar çok reklam dönüyor ki diziler

ve haberler arasında, düzen yepyeni görünüyor tam tersine. Es-ki ya da yeni, açlık aynı hisle buruyor insanların midelerini. Tek odalı evlerde, hâlâ lüks lambaları yanan odalarda kuru ekmekler-de bileniyor dişler. Sokaklarda, yağmur altında bildiri dağıtan çocuklar o dişlerin zenginliğin, haksızlığın boğazına geçeceğini sanıyor. Kaybedecek hiçbir şeyi kalmamış insanlar en yakınlarındakine saldırabilir oysa. İnsanlar bu yüzden haksızlığı değil bir-birlerini tüketiyor şimdi bu topraklarda. Yoksulluktan kadınların çantalarını çalanlar, hırsızlık yapanlar, işaret fişekleri gibi parlı-yor gece karanlığında. Slogan atan gençlerin üzerine linç etmek için yürüyenler, kızlarını kafasından kurşunlayanlar, bir gece okullarının çatısının altında kalıp uykusundan uyanmayan yok-sul çocuklar, gecekonduların pencerelerinden sallandırılıp siper edilen çocuklar...

Kaybedecek hiçbir şeyi kalmamış insanlar zenginliğe saldır-mazlar! İnsanlar yeterince haksızlığa uğradığında, yeterince dövüldüğünde çocuklar, insanlığa saldırırlar. Acı, adaletsizlik ve vicdansızlıkla yeterince hırpalandığında kendi kendini imha eden bir organizmadır insanlık. Bu yüzden yoksulluğun öfkesi dövmeye başlamadan insanlığı, biz “okumuş çocuklar” onlara yeni cümleler vermeyi dert edinmeliyiz.

Başka dillerde, başka toprakların başka halkları için yazılmış kitaplardan da öğrenilir nasıl isyan edileceği. Ama bir ülkenin is-yanının nasıl olabileceği, nasıl örgütlenebileceği ancak o ülkenin dilinin içinde gizlidir. Bu ülkenin nasıl kurtulacağını ancak bu ülkenin kendisi bilir. Aydın denen insanların bir derdi varsa ha-kikaten bu halka dair, bu dert, o dili bulmak olmalıdır. O eski, üzerine bastırılıp kangren edilmiş damar nerededir? Bir halk an-cak kendi sözcükleriyle konuşabilir. Unutulmuş bir lügati, kangren edilmiş bir muhalif dil damarı olmalı bu ülkenin de, mutlaka gizlediği bir yerlerinde. O lügati öğrenmek, o sözcük-leri bu topraklara hatırlatmak bizim derdimizin çaresidir. Ka-

vimlerin her geçtiğinde sözcüklerini ve tanrılarını bıraktığı bu topraklar herhalde (!) bu kadar yoksul olmamalıdır. Belki de bu ülkede bir isyan arkeolojisinin kazısına başlamak, bulunan eski damarları yeni sözcüklerle açmak gerekir.

Bu ülkenin derhal ve hızla sevmeye ihtiyacı var. Bu halkın, derhal ve hızla kendi kendini sevmesi, kendini bilmesi gerekir. Çünkü bu ülke, evde bulgur kaynatırken dolar kuru kovalayan adamlardan, televizyonda yaratılan mafya tiplerine benzemeye çalışan genç çocuklardan, işyerlerinde, koydukları seccadelerle vicdanlı olduğunu gösterip kurnaz tüccarlık yapan “Müslüman işadamlarından”, ülkesini sevdiğini söyleyip genç çocukların üzerine çullanan milliyetçilerden, kadınlarını çok sevdiğini söyleyip öldüren adamlardan ibaret değildir. Bütün bu boz bulanık kalabalık içinde bir şeyin uykuya yatmış olması, uyandırılmayı bekliyor olması gerekir.

Bir memleketin yoksullarının birbirlerini değil, onları yoksul ve bileylemiş kılan düzeni dişlemeleri nasıl sağlar? Bir ülke, bütün bunları yapacak güce sahip olduğuna nasıl inandırılır? Bir halk nasıl ikna edilebilir hayatı değiştirebileceğine ve her şeyin çok güzel olacağına?

Sadece bizim garip ülkemiz değil, bütün dünya düşünüyor şimdi bunu. Bütün dünyada, dünyayla derdi olan erkekler ve kadınlar, oturmuş düşünüyor. Çünkü biliyorlar, bir gün dağlardan inecekler. Köleler bir gün o kadar çoğalacaklar ki yerleştirilip sıkıştırıldıkları yoksullar kampına sığamaz olacaklar. Yoksullar bir gün o kadar acıkacaklar ki bütün dünyayı yemek için yola çıkacaklar. Bir gün yoksullar, evlerinden çıkacaklar. Eskisi kadar uzak değil o gün. Yani sakın, “Belki biz göremeyiz,” diye başlamayın cümleye. Korkarım bugün yaşayanlarımızdan birçoğu görecek o günü. Afrika’da zorla savaştırılan çocuklar,

Avrupalı ailelere satılan Uzakdoğulu çocuklar, ABD’de binlerce “ter dükkânında” aç çalıştırılan çocuklar, Çin’de, çalışırken çişe gitmelerine bile izin verilmeyen küçük kızlar... Bütün bunlar büyüyecek ve bir gün dayanamayacaklar. Bu topraklar da cevap verecek olan bitene elbette. Bu ülkede de bir şey olacak. Nasıl olacak peki? Ağzını açtığı anda yoksulları bu memleketin ne diyecek?

Sadece uzaklardan gelenler bilirler evlerinin kokusunu. Yollara belki de evlerimizin gizini ve evlerdeki hallerimizi anlayabilmek için çıkarılır.

Venezüella’ya bu yüzden gitmek gerekiyordu. Yoksulları isyan eden, devrimi yoksulları tarafından yapılan bu ülkeyi görmek gerekiyordu. Bütün dünyayı titreten ABD imparatorluğunun tam anlamıyla burnunun dibindeki bir ülkede nasıl dünyaya kafa tutulduğunu, bir halkın uluslararası finans ve petrol şirketleri tarafından çizilmiş kaderini nasıl değiştirdiğini anlamak gerekiyordu. Çılgın bir “diktatör” olarak gösterilen, devrimin ve şimdi ülkenin lideri Hugo Chavez’i tanımak gerekiyordu. Adlı adınca söyleyeceksek, devrim nasıl yapılır, anlamak gerekiyordu.

Ben de gittim. Birazdan okuyacağınız, orada gördüklerimin hikâyesidir. Aslında bir ülkeye gidip dönüp kitap yazmak, o ülkeye ve o ülkenin halkına haksızlık olur. Diğer yandan Venezüella’da konuştuğum her insan o kadar çok, “Bizi biri anlatmalı. Doğru anlatmalı,” dedi ki üzerimde gönderilmiş bir selamın ağırlığı kaldı. Selamın ağırlığı bir kitaba dönüştü. Bütün dünyaya hiç olmadıkları şekilde yansıtılmış ya da ülkeleri ve yeryüzü için yaptıklarından yeterince bahsedilmemiş bu insanlar, o kadar çok anlaşılacak ve sözlerini iletmek istiyorlardı ki böyle bir “kitabı” yazmak gerekti. Bu yüzyılın ilk devrimini yapan insanların hatırı var nihayet! Dedim ya, devrim yapmış bir halkın selamu

kalmasın üzerimde. Venezüellalı yoksulların, tek tek hepinize, hepsinin selamı var size!

Venezüella'nın isyan tarihini anlatan dev bir duvar resminin parçaları. Yan sayfa-
daki büyük portre, devrime ismini veren Bolivar'a ait.

Sabaha karşı, Venezüella'da bir otel odasında yazdığım gibi: Sorularını değiştirmiyorsa yol, yol değildir aslında. Benim de sorularını değiştirdi çıktığım yol. Sabaha karşı bir otel odasında bunu anladığımda dayanamayıp kalkıp yazdım girişte söylediklerimi. Gövdemi uyandırdı gördüklerimin sarsıntısı. Gördüklerim üzerine yapılabilecekler için kurduğum hayaller ve planlar uyutmadı beni. Çünkü bu ülkede bir isyan olamayacağına, bir isyanın örgütlenemeyeceğine, Türkiye'de yoksulluğun insanları yeni bir hayat icat etmeye, kurmaya yöneltmeyeceğine inanıyor-ken gittim oraya. Fakat sonra yola çıkarken sorduğum soru, "Onlar nasıl yapmış?"tan, "Biz nasıl yapabiliriz?"e dönüştü. Bu kitabı okuyup bitirdikten sonra sizin de sorularınızın değişmesini umarak, dileyerek, bir kez daha söylüyorum bana söylediklerini size:

Devrimin selamı var bize!

1. BÖLÜM

"DEĞİŞİM DEĞİL
SİNYORİTA, DEVRİM!"

Zarif İspanyolcası ile anlattığı onca şeyden sonra, "Peki yoksullar için bütün bu yaptıklarınız suç oranını düşürdü mü?" diye soruyorum. Yüzbaşı Rangel, sert mizacında alaycı bir parantez gibi duran ince dudaklarının bir ucunu yukarı doğru kıvrıyor:

"Bakın sinyorita, biz bu ülkede sizin bu soruyu sormanıza neden olan düşünce sistemini değiştirmeye çalışıyoruz. Biz, dünyanın geri kalanı gibi insanları masumlar ve suçlular diye ikiye ayırmıyoruz. Washington'dan, IMF'den söz ediyorsunuz... Bizim bunlara öfkelenmeye vaktimiz yok. Biz burada devrim yapıyoruz Sinyorita!"

Yüzbaşı Romel Rangel, orta yaşlı, iktisat eğitimi almış bir es-

ki asker. Devlet petrol tekeli konumundaki Petroleas de Venezuela'da (PDVSA) sosyal fonların dağıtılmasından sorumlu. Dünyanın beşinci büyük petrol rezervine sahip Venezuela'da ülke kaynaklarından, zenginlerin ve uluslararası şirketlerin değil de yoksulların yararlanması bir devlet politikası olarak uygulanmaya başladığından beri ülkenin en kritik koltuklarından birinde oturuyor. Şöyle demeli: Yüzbaşı Rangel, devrimi besleyen damarların başında duruyor. Kendisi de çok yoksul bir ailenin çocuğu. Bu yüzden, kendi mesafeli, nezaketli üslubunun dışına çıkıp bir ara, "Ne kadar para aktardığımızı fazla merak ediyorsunuz. Herkes bunu merak ediyor. Ben de şunu merak ediyorum, bunca yıldır yolsuzluklarla her yıl cıriyip giden 40 milyar doların nereye gittiğini kimse niye hiç merak etmiyordu?"

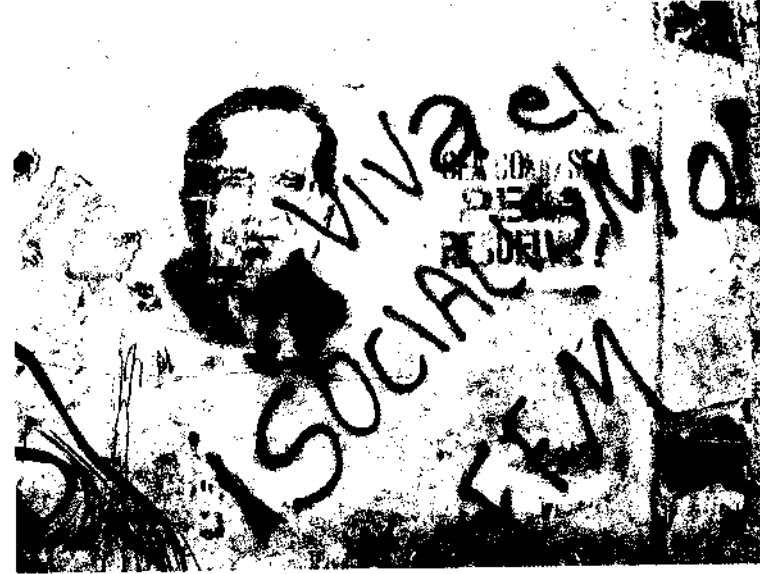
Sorusunun cevapsız olduğunu bildiği için küçük bir ara verip devam ediyor:

"Evet çok para veriyoruz. Çok! Çünkü öyle gerekiyor. Çünkü yıllardır bu insanlar bu ülkenin kaynaklarından hiç yararlanmadıkları için şimdi biraz daha fazla almaları gerekiyor. Ben o yoksul mahallelerde doğdum ve yıllarca sıranın o insanlara gelmesini bekledim sinyorita. Ve evet, bu kez sıra bizde!"

Yüzbaşı Romel Rangel, konuşmamız boyunca ben ne zaman "Chavez" diye söze başlasam düzeltiyor:

"Başkan Chavez!"

Bundan hiç bıkmıyor, ben kaç kere "Chavez" diyorsam o da o kadar kez "Başkan Chavez" diye tekrar ediyor, üzerine basa basa. Liderine tapan bir adamın iktidara biat etme gösterisi değil bu. İlerleyen sayfalarda göreceğiniz üzere, yoksulları savunan "Başkan Chavez" in ülkenin zenginleri, uluslararası finans kuruluşları ve ABD tarafından hâlâ meşru sayılmaması Chavez'in şahsında devrimi savunanların içermesine neden oluyor. Siz sadece "Chavez" dediğinizde bu, sizin yaşanan devrime karşı olduğunuz, devrimin meşruiyetini tanımadığınız anlamına geli-

Caracas'ın bütün sokakları sosyalizm ve devrim sloganlarıyla dolu.

yor. Bu gayri meşruluk şüphesine onlar her seferinde Chavez'in başkan olduğunu tekrar ederek cevap vermeye çalışıyor. Chavez'in "Başkan Chavez" olarak düzeltilmesi gibi ne zaman, "ülkenin yaşadığı değişim" diye başlasam söze, yine özel bir vurguyla belirtiliyor:

"Değişim değil sinyorita, devrim!"

Bu sözcükler için çok can verildiği, çok acı çekildiği için, ama en önemlisi, kullanılan kavramlar bu ülkede ayırım çizgileri giderek keskinleşen taraflardan hangisine ait olduğunuzu gösterdiği için Yüzbaşı Rangel, tıpkı devrimin diğer öncüleri ve destekçileri gibi sözcüklere şaşırtıcı düzeyde ihtimam gösteriyor.

Yüzbaşı Rangel, köy enstitülerinden mezun olmuş eski öğretmenleri hatırlatıyor. İnsanlığın bilgisiyle aydınlık, erdemleriyle mütevazı, yoksulluğuyla onurlu, kaderini yenmiş olma-

nın özgüveniyle müsterih. Venezüella'daki Bolívarcı devrimin bütün hasletlerini gövdesinde taşıyan bir adam. Bu yüzden onun söyledikleriyle başlayacağız Venezüella devrimini anlatmaya. Bir de bütün konuşma bittikten sonra şöyle dediği için elbette:

“Sinyorita, ben iyi niyete inanırım. Bu ülkenin bütün dünyaya kendini anlatmaya ihtiyacı var. Bu devrimin bütün yeryüzüne bu işin başılabileceğini göstermeye ihtiyacı var. Bu yüzden benim insanlarımı ve ülkemi kendi ülkenizde gerektiği gibi anlatacağımıza inanıyorum.”

ANAHTAR 1: NUCLEO

Birazdan Yüzbaşı Rangel'in bize anlatacaklarını, Venezüella'daki devrimi ve yaşananları anlamak için bilmek gereken birkaç anahtar sözcükten biri "nucleo". Türkçesi "çekirdek". Nucleo, adının da söylediği gibi devrimin çekirdeği sayılabilecek bir yapı. Yıllardır girilemeyen ve giderek kendi içine kapanarak bir yaşam alanı oluşturan gecekondü gettoları, Venezüella'daki adıyla "barrio"larda kurulan kooperatif odaklı toplum merkezlerine, "nucleo" deniyor. Nucleo'larda daha önce iflas ettiği için terk edilmiş fabrikalara giren barrio halkı, kendi karar verdiği üretim alanlarında, kendileri için ve eşit koşullarda çalışıyor. Üretim merkezi etrafında sosyal ve kültürel bir alan kuruluyor. Kooperatifi, yani üretim alanını merkez alan yapılanmanın etrafında devletin üretimde, dağıtımda ve satışta sübvansede ettiği çok ucuz gıdaların satıldığı bir market; Chavez hükümetinin Küba'dan davet ettiği doktorların çalıştığı barrio kliniklerinde yazılan reçetelerle bedava ilaç alınabilen eczaneler bulunuyor. Aynı zamanda bu nucleo'larda eğitim amaçlı çalışmalar da yapılıyor. Chavez hükümetinin başlattığı ulusal düzeydeki okuma yazma seferberliği merkezleri; ekonomik nedenlerle liseyi ve üniversiteyi bırakanlar için yaşadıkları veya çalıştıkları yerde eğitimlerine devam edebilmeleri için kütüphaneler; çocuklar için mini-futbol

Fabricio Ojeda adlı Nucleo'nun kapısı: "Devrim, misyonların birlikteliğiyle ilerliyor."

sahası; gönüllü öğretmenlerin çalıştığı tiyatro, müzik ve dans dersleri için bir alan... Her barrio'nun kendi seçimleri ve yeterlilikleri ile belirlenen üretim ve etkinlik alanları çoğalabiliyor.

Nucleo'lar kargacık burgacık, sıvasız, minnacık gecekondü benzeri kulübelere dolu tepelerde, tam da barrio'ların merkezi noktasında bulunuyor. Her bir nucleo'da aktif olarak görev alan, çalışan, üretime katılan kişi sayısı 2000'i buluyor. Ancak nucleo'nun etrafında oluşan sosyal, kültürel etkinliklerden yararlanan ya da sadece marketten yiyecek, eczaneden ilaç olarak "devrimin çekirdeği" sayılan bu alana temas eden insan sayısı, PDVSA'nın yaptığı hesaplara göre, 1 milyon 200 bine kadar çıkabiliyor. Şu anda sadece Caracas'ta 200 nucleo kuruldu. Bu nucleo'lar şimdilik PDVSA tarafından, petrol geliriyle finanse ediliyor. Nucleo'lar kendi kendilerine yeterli hale gelinceye dek devletin desteğinin devam edeceği belirtiliyor.

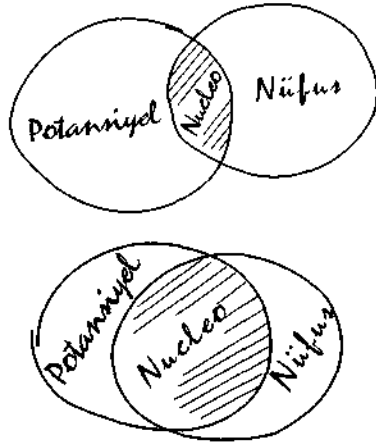
Yüzbaşı Rangel'in birazdan sözünü edeceği Fabricio Ojeda bu

nucleo'lar arasında en başarılı ve en eski olanı. Sadece bir yıldır işler durumda olmasına rağmen Chavez hükümetinin gözbebeği olan nucleo'ya Yüzbaşı ile konuşmamızı bitirdikten sonra bir ziyaret yapacağız elbette.

Devrim Nasıl Çalışır?

“Bizim şu anda yaptığımız şey komünlerin güçlendirilmesine eşlik etmek. Hangi alanların sürdürülebilir üretim için uygun olduğuna barrio sakinleriyle birlikte karar veriyoruz, çünkü ne yapabileceklerini onlar biliyorlar. Dışarıdakiler, içerideki gerçek dinamikleri ölçemezler.”

Rangel, nucleo'ların ve kooperatiflerin metodolojisini anlatırken matematiksel bir yöntem kullanarak kümeler ve şekiller çiziyor. Çizdiği ilk şekil şöyle:

Nucleo, topluluğun nüfusu ile aktive edilen potansiyelinin kesiştiği noktada doğuyor. Aktive edilen potansiyel genişledikçe nucleo'lar da büyüyor:

“Bizim amacımız, bu kesişim alanını büyüterek toplumların bütün potansiyellerini kullanmalarını sağlamak. Bir topluluğun bütün yaratıcı, dönüştürücü ve üretici potansiyelini kapsayabilecek büyüklükte ve yaygınlıkta nucleo'lar kurabilmek, bunu yaparken de söz konusu topluluğun yapabilirliğini, yetkinliklerini yükseltmek istiyoruz.”

Rangel, ilk aşamada moral yükseltmenin, politik olarak insanları katılımcı hale getirmenin, nucleo'lardan elde edilecek ekonomik getiriden daha önemli olduğunu söylüyor. PDVSA'nın bu süreçteki rolünü, “Kendi gücünün farkına varan halka kılavuzluk etmek, finansal destek vermek,” olarak tanımlıyor. Amaç, onların kendi kendilerine yeterli hale gelmesi:

“Şu anda bu yoksul insanlar ve toplumlar kendi başlarına ayakta duracak durumda değiller. Devlet de bu insanlara yardım etmek zorunda. Bu ülkede kimileri bu yaptığımız desteği 1970'lerdeki popülizme benzetiyor. Oysa temel bir fark var: Devlet tüm sorumluluğu alıyor, ama topluluğun kendisi bütün basamaklarda karar sürecine katılıyor. Ayrıca bizim nihai amacımız, devletin bu alanlardaki etkisinin giderek azalıp ortadan kalkması ve yoksul halkın kendi ayakları üzerinde duracak şekilde kendini güçlendirmesi.”

Bütün üretimi kooperatifler halinde örgütlemeye çalışan ülkede bunun için gerekli hukuk mevzuatı yeni ta-

Romel Rangel, devrimi çize çize anlatıyor.

mamlandı, şu anda yapılan şey kooperativizmin gerektirdiği kültürel değişimi gerçekleştirmek. Rangel rakamlar vermekten kaçınıyor, ama sosyal politikalara çok para harcadıkların kabul ediyor:

“Evet çok para harcıyoruz. Çünkü şimdiye kadar hiç harcanmadı.”

Rangel harcanan çok paranın uluslararası finans kurumlarını endişelendirmesine rağmen, PDVSA'nın öncesine göre daha kârlı duruma geçtiğini de özellikle belirtiyor.

Yine de bütün bu değişimin motoru durumunda olan PDVSA'daki bu sosyal değişimi finanse etmekten sorumlu adam, kendileri için öncelikli olanın sosyal ve kültürel değişim olduğunu vurguluyor:

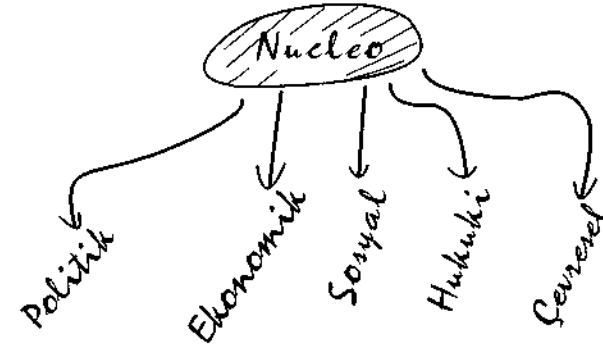
“Yoksul halk, yirmi beş yaşına gelen ve hâlâ ebeveynleriyle yaşayan bir gence benziyor. Bu gencin artık hayatıyla ilgili ne yapmak istediğine karar vermesi gerekiyor. Buna karar vermesi, ne yapmak istediğini anlayabilmesi için ona yardım etmelisiniz. Biz devlet olarak bu tür bir ‘babalık’ yapıyoruz.”

Yüzbaşı Rangel, yoksul halkın “yetişkinliğe” nasıl adım attığını anlatıyor:

“Yoksul halk, kendini kooperatifler olarak örgütleyerek yaptıkları ve yapabilecekleri üzerinde denetim sahibi oluyor. Problemlerini ve amaçlarını kendileri tayin ediyor. Bütün bunları yaparken önemli olan, hiçbir hükümetin sorumluluğunu almadığı, hiç sahiplenilmeyen bu yoksul bölgelere, barrio'lara girip onların kendilerine inanmalarını sağlamaktır. Bu süreçte kimseyi dışarıda bırakmıyoruz. Suçlu masum ayırımını sormuştunuz. Belki sizin aradığınız göstergeler bizim size verdiklerimiz değil. Ama henüz bu göstergelerle uğraşacak vaktimiz yok. Biz sadece gerçek katılımın göstergeleriyle uğraşıyoruz. Gerçek katılım için de

barrio'larda yaşayan insanları suçlu ve masum olarak ayırmamamız gerekiyor.”

Rangel, kurdukları sistemin nasıl kurumsallaşacağını sorunca yeniden şekiller çizmeye koyuluyor.

Şekilleri çizerken bir yandan da anlatıyor:

“Devrimin çekirdeği olan nucleo beş kolon üzerinde duruyor: politik, hukuki, ekonomik, sosyal, çevresel. Politik açıdan hükümetin sosyal eşitlik üzerine temellendirilmiş yeni politikalarına bağlıyız. Bu politikayla uyumlu olabilecek bir ekonomik model ararken nucleo'yu yarattık. Otonom bir üretimin etrafında şekillenen ve yaygınlaşan politik, kültürel ve sosyal bir hayat. Bu sosyal ve siyasi politikalarımızla uyumlu üretken bir model. Bu da kendi kendine sosyal bir model olarak kooperatifizmi getirdi. Kooperatifizmi destekleyen bir anayasamız da var. Kooperatif yasası çıkarttık. Kooperatiflere ilişkin mevzuat süreci Chavez sayesinde tamamlandı. Hâlâ bu mevzuatın güçlendirilmesi için çalışılıyor. PDVSA olarak biz de hükümetle ve ülkeyle bu sistemin ekonomik ayağını oluşturmak üzere çalışıyoruz. Bu ekonomik ayak hem sürdürülebilir, hem otonom olacaktı, hem de çalışanlar, fabrikaları yöneticilerle birlikte eşit olarak yönete-

cek ve fabrikaya sahip olmayacaklardı. Sosyal alanda da bu üretimin gerektirdiği kültürel değişimi sağlayacaktık. İnsanlar artık maaş alan değil, girişimlerini yürüten ortaklar olarak en iyisini yapmak zorunda olduklarını anlayacaklardı. Bu kolonların en sonuncusu ve en az diğerleri kadar önemli olanı ise çevre. Bir doğamız olmazsa bütün bunları yapamayız. İnsanların bunu anlamasını sağlamaya çalışıyoruz. Biz bu yoksul insanların kendilerinden yeni insanlar yaratmaları için çabalıyoruz, onlara bunun için destek oluyoruz.”

Rangel yaptıklarını keyifle anlattıktan ve yaptığı işten dolayı kendini “tamamlanmış bir insan” olarak hissettiğinden söz ettikten sonra dayanamayıp şunu da ekledi:

“Zenginler, yıllar boyunca sosyal çalışmalar hakkında herhangi bir fikre sahip değillerdi. Şimdi, biz yaptıklarımızı anlattığımız için bir fikirleri var ve petrol gelirinden aldıkları dev paylarının bu sosyal çalışmalar nedeniyle azalmasından çok rahatsızlar.”

ANAHTAR 2: BARRIO

“Fabricio Ojeda”nın bu ülke için ne demek olduğunu, Chavez’in başlattığı devrimin “çekirdeğinin” niye barrio'lara yerleştirildiğini anlamak için önce barrio'nun ne demek olduğunu ve Venezüella için anlamını bilmek gerekiyor.

Barrio, İspanyolca “mahalle” demek. Ancak Caracas'ta “barrio” denince aklınıza gelmesi gereken yer, şehrin herhangi bir mahallesi değil. Barrio, Venezüella'da ve özellikle başkent Caracas'ta şehirlerin etrafını saran yüksek tepelerde birikmiş, kiremit renkli, binlerce küçük kulübenin oluşturduğu dev gettolara, varoşlara deniyor. Aralarındaki dehlizler daracık olduğu için uzaktan yekpare görünen bu kulübe kalabalığı, şehirdeki inanılmaz yoksulluğun mekânı. Kiremit rengi olmaları ve hep öyle kalmalarının da bir anlamı var.

Yoğun olarak Katolik olan Caracas'a Papa'nın bir ziyareti sırasında, şehrin belediye başkanı, barrio'ların daha şık görünmesi için evlerin hepsinin beyaza boyanmasını istiyor. Ama barrio'lar hep birlikte “kendileri gibi, yani kiremit rengi kalmak” için direniyorlar. Yoksulluğun saklanmadığı, barrio'larda yaşamının tek başına bir toplumsal kimlik oluşturduğu bir ülke Venezüella. Barrio'lar, son derece ironik biçimde şehrin Batı yakasında yer alıyorlar. Şehrin Doğu yakası zenginlere ait. Bu da Venezüella halkının Chavez ile birlikte yaptığı devrimi, zaferle sonuçlanan bir “Batı Yakası Hikâyesi”ne dönüştürüyor.

Latin Amerika'daki hemen hemen bütün büyük kentlerin etrafında yaygın olan gettolar, kendi içlerinde kurdukları, acımasız, hukuksuz, çetelerle dolu hayatla ünlüdür. Venezüella için de bu geçerli. Barrio'lar, orta sınıf bir Caracaslı için “korkunç”, üst sınıf için zaten hiç bilinmeyen, yakınından bile geçilmeyen yerler. Bu yüzden barrio'lar sadece bir yerleşim alanını değil aynı zamanda toplumsal sınıflar arasındaki keskin ayrımı ve giderek uzaklığı temsil eden bir yapılaşma. Öyle ki birçok Caracaslı'nın neredeyse aynı sözcüklerle söylediği üzere, barrio'larda yaşayanlarla Caracas'ın zenginleri ömürleri boyunca birbirlerini hiç görmeden yaşayabilirler. Barrio'larla şehrin orta ve üst sınıfının birbirine ne kadar yakın olduğunu gördüğümüzde bu cümle daha da çarpıcı olabilir. Kimi noktalarda neredeyse sadece bir duvar ya da bir sokakla birbirinden ayrılan barrio'larla zengin mahallelerinin birbirine bu kadar yakın ve aynı anda bu kadar uzak olabilmeleri size inanılmaz gelebilir. Tepeler yoksulların, tepelerle çevrili bir çanağa benzeyen Caracas'ın merkezindeki dev gökdelenler, zenginlerindir. Bir şehrin fotoğrafının bu denli net ve keskin bir biçimde ikiye bölündüğünü başka çok az yerde görebilirsiniz. Bir de bütün Latin Amerika'nın en büyük, birinci, ikinci ve üçüncü alışveriş merkezlerinin bu şehirde bulunduğunu bilerseniz paylaşılmayan ne çok zenginlik olduğunu daha iyi anlayabilirsiniz. Birazdan, Fabricio Ojeda isimli nucleo'ya giderken yanından geçeceğimiz o alışveriş merkezlerinin, tıpkı barrio'lar gibi bir toplumsal kimlikle ilgili olduğunu, giderek net birer göstergeye, hatta bir toplumsal sınıfın emniyetli kalelerine

dönüştüğünü göreceksiniz. Tekrar hatırlatmaya vakit olmayabilir Latin Amerika kargaşası arasında, alışveriş merkezine yaklaştığımızda üstünüze başınıza biraz çeki düzen verin. Çünkü "yoksullar" gibi görünürseniz bu merkezlerde başınız güvenlik görevlileriyle belaya girebilir. Sonradan, "dememişti" demeyin.

"Chavez Gitmeyecek!"

PDVSA'nın yönetim binasından çıkalım. Burası şehrin Doğu yakası, yani üst sınıfın yaşadığı bölge. Bu yüzden bütün binalar yüksek, metal parmaklıklarla çevrili. Orası tamam da, parmaklıkların üzerine sarılmış, parlak dikenli teller ne peki? Onlar sadece dikenli tel değil, elektrik verilmiş dikenli tel. İlk gördüğünüzde psikopat, güvenlik manyağı bir apartman yöneticisinin ibibik bir icadı sanabilirsiniz. Ama sokak boyunca yürüdüğünüzde göreceksiniz ki bu, bir tek delinin işi değil. Bütün apart-

"Chavez no seva!" Yani, "Chavez gitmeyecek!"

manlarda, hatta bazen ayrıca tek tek apartman katlarında bile bu dikenli tellerden var. Caracaslı üst ve üst-orta sınıf mensupları, son on beş yıldır yaşadıkları yerleri böyle koruyorlar. Bu yüzden bu kadar tropik bir iklimde, taşlardan bile ağaç fişkırın böyle bir bitki örtüsünde hiç kuş sesi duymuyorsunuz. Çünkü Caracaslı apartman sakinleri evlerini hırsızlığa karşı korurken şehirdeki bütün kuşları elektrik verilmiş tellerle öldürmüşler...

Evlerden geçip ana caddelere çıkınca... Şimdi biraz daha Latin Amerika! Apartmanlar ve gökdelenler dev reklam panolarıyla kapatılmış durumda. Ne kadar çokuluslu şirket biliyorsanız hepsinin ışıklı, renkli reklam panoları ABD'nin ne kadar yakınında bulunduğunuzu söylüyor. Ama sonra, elbette, bütün Latin Amerika'da olduğu gibi duvar yazıları ve yeryüzündeki en güzel duvar resimleri. Venezüella'da farklı olan şu ki diğer bütün Latin Amerika ülkelerinde bu duvar yazıları şehirlerdeki muhalefetin sesi olurken Caracas'ın bütün duvarları Chavez'i, mevcut hükümeti destekleyen sloganlarla, resimlerle dolu:

"Chavez no seva!"
(Chavez gitmeyecek!)

"Trabajo a Dignidad!"
(İş ve onur!)

"Viva Socialismo!"
(Yaşasın Sosyalizm!)

"Chavez: El amigo del Pueblo!"
(Chavez: Halkın dostu!)

Yazılar, dünyanın başka yerlerindeki duvar yazıları gibi değil, düzenli ve nizami! Belli ki bu yazıları yazanlar, iktidarla aynı şe-

yi düşündükleri için yakalanacaklarından, durdurulacaklarından hiç korkmadan, özene bezene, ihtimamla yazmışlar. Diğer yandan her bir harfin Latin Amerika'nın en neşeli renkleriyle yazıldığını tahmin edebilirsiniz herhalde. Yazıları geçip şehrin merkezine geldiğinizde...

Seyyar arabalarda satılan rengârenk şekerlemeler ve bol memeli, yuvarlak kalçalı kadınlar! Şehir merkezi başka türlü anlatılamaz herhalde. Merkezde, dikkat çekecek kadar açık saçık giyinmiş kadınlarla Venezüellalıların çok sevdiği, bizim simitçi arabaları gibi camlı arabalarda satılan rengârenk şekerlemeler birbirlerine karşıyor. Fonda da mutlaka dükkânlardan sokaklara saçılan sambalar. Herkes biraz gergin, bilhassa kadınlar, tıpkı İstanbul'daki gibi çantalarına yapışmış halde geziyorlar. Her iki dakikada bir, hırsızlık suçu işlenen şehir merkezi herkesin birbirinden ve kapkaçılardan korunduğu bir çarpışma alanı. Bilhassa yabancı kadınların "ekspres-kaçırma"ya maruz kaldığı anlatılıyor. İki kişi sizi arabaya bindiriyor, en yakın ATM şubesine gidiliyor. Kartınızla hesabınızdaki paradan bir miktar çektilerip şehrin başka bir yerine bırakıyorlar sizi. İsviçre'den, Norveç'ten gelenleri gerebilir bu dedikodular, ama İstanbul'dan giden kimsenin Caracas'ta yabancılık çekeceğini sanmam. Burada belki bir tek şey şaşırtabilir İstanbul'dan gelen birini, o da zincirlenmiş cep telefonları. Son birkaç yıldır Caracas'ta icat edilen bu "müessese," sokaklardaki telefon kulübelerinin yok olmasına neden olmuş. Zincirle sabit bir masaya bağladıkları cep telefonlarını kontör ücreti karşılığı kirala-yan "cep telefoncular", kendi hizmetleri daha çok alıcı bulsun diye telefon kulübelerini çalışmaz hale getirmişler. İşte tam o cep telefonlarına, kâh saçlarının bukleleriyle kâh telefonun zincirleriyle oynayarak telefonlarda konuşup randevulaşan kızlara bakarken...

Dünyanın en neşeli çöpçüleri Venezüella'da. Kamyonetin içindeki çöpçülerin size selamı var!

Büyük bir gürültüyle duruyor önümüzde kamyonet. Arka kapı açılıyor. Kapıdan dışarı "delikanlı" sözcüğünün çağrıştırdığı bütün her şeyi üzerinde taşıyan kızlı erkekli, on yedi - on sekiz yaşlarında bir grup iniyor. Hepsinin üzerinde kırmızı penyeler, kot pantolonlar ve ellerinde süpürgeler. Bunlar, şehrin temizlik işçileri. Chavez iktidara geldiğinden beri şehrin temizlik işçileri kooperatif şeklinde örgütlenmiş. Daha ziyade gençlerin çalışmasının nedeni ise, bu kooperatiflerde örgütlenen gençlere eğitime devam imkânının tanınması. Yani şehri temizledikleri sürece liseye ya da hükümetin öncelikle yoksul gençlere eğitim olanağı tanıdığı, parasız eğitim verilen Bolívar Üniversitesi'ne devam edebiliyorlar. Galiba bu yüzden bu kadar neşeliler. Şakalaşp gülüşerek, hatta yer yer birbirleriyle flört ederek sokağı süpürmeye başlıyorlar. Onların, bu devrim, bu ülke ve Chavez için

ne düşündüklerini birkaç bölüm sonra öğreneceksiniz. Şimdilik sadece o kırmızı penyelere ve ayaklarına giydikleri siyah botlara iyi bakın. Çünkü birazdan o botlar ve penyelerle ilgili çok önemli bir şey öğreneceksiniz. Kaba bir deriden yapılmış, sevimli, siyah botlara iyice baktıysanız, aklınızda tutabilecekseniz, devam edelim. Tıpkı Türkiye’de yaptığımız gibi arabalara kırmızı ışık yanmasına güvenmeden, tıpkı Türkiye’de yaptığımız gibi şoförlerin frene bastığından emin olduktan sonra birkaç cadde geçelim. Bu arada, arabalara kırmızı ışık yandığında, ışıkların yanında bekleyen çocukların koşturup ellerindeki topları, lobutları havalara atarak yaptıkları jonglörük numaralarını kaçırmayalım. Her kırmızı ışıkta göreceğiniz bu çocukların giderek yaşlarının küçülmesine, onlar yaklaştığı anda arabaların pencerelerinin hızla kapanmasına tanıdık bir kederle bakıp... Geçelim. Nihayet dev alışveriş merkezine geldiğimizde biraz duralım. Çünkü anlatacağımız var.

İçeriden, alışveriş merkezinin tam ortasındaki alandan bangır bangır bir pop müzik sesi geliyor. Çünkü alışveriş merkezinin müdavimleri şu anda içeride kick-box’la karışık bir dansı öğrenmek, yani yeni bir kültür-fizik modasını takip etmek için ders alıyor. Yüz kişilik bir grup, taytlarını geçirmiş müzikle uyum içinde havalara tekmeler, yumruklar savuruyorlar. Muhtemelen sabahtan beri buradalar ve akşama kadar da kalacaklar. Çünkü onlar Chavez geldiğinden beri sokakları pek emniyetli bulmuyorlar. Tepelerden inen ve artık şehir merkezinde yaşamaya başlayan barrio halkı ile yan yana vakit geçirmek istemiyorlar pek. Alışveriş merkezleri şehirdeki üst ve üst-orta sınıfın kaleleri gibi. Sadece alışveriş etmek için değil, yemek yemek, eğlenmek gibi tüm sosyal etkinliklerini buralarda gerçekleştiriyorlar. Devasa Akmerkez’ler ya da sizin şehrinizde hangi adla anılıyorsa o alışveriş merkezlerinin birkaç katı büyüklüğünde yapılar düşünün. Onlar, Caracas’ta bir süredir ayrıcalıklılığın mabetlerine dö-

nüşmüşler. Sanırım ABD’nin bu kadar yakınında bulunmanın bir etkisi olacak, bizim büyüklük tahayyüllerimizi aşacak büyüklükler. Birkaç kare fotoğraf çekmek istiyorum. Takım elbiseli, kulaklıklılı, siyah güneş gözlüklü birkaç adam yoktan var olma hızında yanımda bitiyorlar. İspanyolca bir şeyler mırıldanıp fotoğraf çekmenin yasak olduğunu söylüyorlar. Yürüyen merdivenlerden birkaç kez inip çıkıp birkaç kare fotoğraf ve kamerayla birkaç saniyelik görüntü çekmeyi becerebiliyorum nihayet. Ama herhalde anlamışsınızdır; fazla oyalanmadan, ayrıcalıklılıkların mabetlerinde onları koruyan havalı bekçiler bizi görmeden evvel sıvışmamız lazım buradan.

Şimdi bir taksi tutacağız. Unutmadınız herhalde Fabricio Ojeda adlı “nucleo”ya gidiyoruz. Ama taksi tutmadan önce bir şeye karar vermeliyiz:

Biz hangi toplumsal sınıfa aitiz?

Caracas’ta üç tür taksi var. Birincisi havalandırmalı, camları siyah, lüks sayılabilecek taksiler. İkincisi orta halli arabalar. Ve üçüncüsü, bizim birazdan binecek olduğumuz berbat, eski model Amerikan arabalarının tanınmaz hale geldikten sonraki hali olan taksiler. Bazen kapılarını kaldırıp yerine koymanızı gerektirecek kadar eski arabalardan söz ediyorum. Ama yolculuk barrio’nun içine ise mecburen bu eski, horultulu taksiler...

Yola çıkıyoruz böylece. Gökdelenleri bırakıp birbirine bitişik, sıvasız, tuğla rengi kulübelerin olduğu tepelere doğru ilerliyoruz. Chavez’in duvarlara yapılmış resimleri çoğalıp, duvarlardaki sloganlar sertleşirken şoförün yanında oturan rehberim Leonardo arkaya dönüp soruyor:

“Korkuyor musun?”

Leonardo'nun neden bahsettiğini bilmiyorum. "Herkes korkar," diyor Leonardo, "burada yaşayanlardan benim tanıdıklarımı bulana kadar, onlar bizi karşılayana kadar ben de korkarım."

Bu söylediklerinden sonra Leonardo'nun korkak bir genç adam olduğunu zannetmemeniz, Leonardo'nun Caracas sertveni boyunca bana anlattıklarının nasıl bir insan tarafından söylendiğini, onun ülkesi hakkında anlattıklarının ne derece muteber olduğunu bilmeniz için size Leonardo'dan; bu komik, derin, politik, kalender genç adamdan söz etmem gerekiyor.

ANAHTAR 3: LEONARDO

Kan ter içinde, nefes nefese otel lobisine girdiğinde Latin Amerika'nın bir kez daha bana o kötü şakalarından birini yaptığına kesin gözüyle bakıyordum. Kimseyi tanımadığım Caracas'a geldikten iki saat sonra tuhaf tesadüfler eseri ulaştığım Leonardo Lameda adlı bu şişman genç adam, pek de benimle birlikte koşturabilecek gibi görünmüyordu. Daha önce *Nation* dergisinden gelen bir gazeteciye ve birkaç televizyon ekibine mihmandarlık yapmış olmanın verdiği "profesyonellik" bana sunabileceği hizmetlerden söz etti. Ben de onu küçük ideolojik bir teste tâbi tuttum. Hükümet yanlı mıydı? Devrim hakkında ne düşünüyordu? Politika ile ilgili miydi? Olması gerektiği gibi cevap verdi: Mütereddit! Ve beraber çalışacağımız kurduğu o cümleyle kesinleşti:

"Bu soruların cevapları çok uzun!"

Türkiye'ye, mesela Danimarka'dan birinin gelip size türban meselesini, Kürt sorununu ya da Ermeni meselesini sorduğunu düşünün. Eğer tek cümlelik bir cevabınız varsa mutlaka taraflardan birini tutuyorsunuzdur ve soruyu soranı bir şeye inandırmaya, ikna etmeye çalışıyorsunuzdur. Oysa içiniz titremeli halkınıza ve ülkenizin uzun, karmaşık tarihine haksızlık etme ihtimaliyle. Leonardo, her ne kadar "komünizmden anarşizme geçtiğini" söylese de, ülkesinin, halkının kıymetini bilen biriydi ve bir gece karşısına çıkan bu "turist gazeteciye" basit cümleler kurmayacak kadar kendini bi-

Mihmandarım Leonardo Lameda. Ona yolculuk boyunca sesleneceğimiz isimle Leo!

liyordu. Bir ülkede kılavuz arıyorsanız emin olmanız gereken en önemli şey de budur; sizi gezdirenin en az sizin kadar kendini ve hayatı bilmesi.

Leonardo, ya da serüven boyunca ona sesleneceğimiz isimle Leonardo'nun, "Sadece şanslı olduğum için" dediğine bakmayın, yoksul, ama entelektüel bir aileden gelip Venezüella Merkez Üniversitesi'ne kabul edilmiş zeki çocuklardan biri. İngilizce bölümünde son sınıf öğrencisi. Aynı zamanda okul öğrenci derneğinin başkanı. Annesi *barrio*'larda öğretmenlik yapan bir sosyal çalışan. Babası? O konuda pek bir şey söylemiyor. Ama küçükken onu caz konserlerinden siyasi gösterilere taşıyan, şiirler yazan, çok içen, muhtemelen Türkiye'deki kimi '68 kuşağı mensuplarına benzeyen bir adam olduğunu anlıyoruz sonraki günlerde. Leo, anti-militarist olduğu için, Chavez'in orduyla birlikte yarattığı toplumsal değişimi sorguluyor. Yaşlıları, Chavez'den nefret edenler ve ona âşık olanlar diye ikiye ay-

rılsa da o, daha ziyade bütün olup biteni anlamaya çalışmaktan yana. Ama bundan ülkesine ve halkına mesafeli bir duruşu olduğu sonucu çıkmasın. Çünkü ülkesinin yaşadığı kötü günleri, halkının maruz kaldığı haksızlıkları anlatırken gözleri dolacak kadar seviyor Venezüella'yı. Biz Denizlerin idamını hatırlayınca ne hissediyorsak o da 27 Şubat 1989 dediğinizde öyle hissediyor. O tarihin Venezüella için neye tekabül ettiği az sonra!

Bu ülkeyi anlamam için geceleri sabaha kadar bana yakın tarihin ayrıntılarını, sokaklarda gördüğümüz toplumsal kodların anlamlarını, ülkenin karmaşık inanç sisteminin köklerini, siyasi figürlerin hangi tarihsel imgelerden beslendiğini anlatacak kadar seviyor ülkesini. Halkını ise, ülkesinin kendi kendine söylediği yalanları açıkça belirtecek kadar tanıyor. Ve Leo, hayatının en acayip sekiz gününü fotoğraf makinesi, kamera ve mikrofon kablolarına dolanmış biçimde Latin Amerikalı bir "Cevat Kelle" olarak geçiriyor benim yüzümden. Birlikte geçirdiğimiz son gecede, ayaklı bir tuhaf bilgiler ansiklopedisi olarak, bana, "Cuba Libre" içkisinin tarihçesini anlatırken araya şu cümleyi sıkıştırıyor:

"Bu ülkeyi gerçekten anlamaya çalıştığın için sana teşekkür ederim!"

Böyle bir cümleyi, ancak haksızlığa uğramış halkların çocukları söyler, değil mi? Ve bunu en çok bizim gibiler anlar. Öyle değil mi?

ANAHTAR 4: 27 ŞUBAT 1989!

Caracas'taki zenginlerin ve diğer tuzu kuru kesimin niye özel güvenli alışıveriş merkezlerinde yaşadığını, evlerinin etrafını, şehrin tüm kuşlarını öldürmek pahasına niye elektrik verilmiş dikenli tellerle çevirdiklerini ve bu ülkede yoksullarla yoksul olmayanlar arasında neden bu kadar keskin bir çizgi ve öfke olduğunu anlamak için yakın tarihteki o günü akılda tutmak gerekiyor. Chavez'in bugün Venezüella'ya ne ifade ettiğini, yoksulları, toplumun diğer kesimleriyle biraz olsun eşitlemeye çalışan bu adamdan zenginlerin niye bu kadar çok nefret ettiğini kavrayabilmek için biraz geriye, 27 Şubat 1989'a dönmek gerekiyor. Ama 27 Şubat 1989 günü olanla-

rın anlamını çözmek için de yakın tarihin üzerinden çok kısaca geçmek gerekiyor.

1700'lerin ortalarında başlayan bölgedeki İspanyol sömürgesine karşı ilk isyan girişimleri Venezüella için 1810'da sonuç verir ve ülkedeki yurtseverler bağımsızlıklarını ilan ederler. 1830'da Venezüella, Büyük Kolombiya'dan ayrılır ve başkenti Caracas olan bağımsız bir cumhuriyet haline gelir. 1800'lerin sonunda ülke, yabancı yatırımlara açılırken altyapı modernizasyonu için adımlar atılır, tarım ve eğitim politikalarına öncelik verilir. Emperyalist dünyayla yapılan ticari anlaşmalar ülkeyi ağır bir borç yükü altında bırakınca 1902'de Venezüella'nın limanları İngiliz, İtalyan ve Alman savaş gemileri tarafından ablukaya alınır. 1908'de Diktatör Juan Vincente Gomez iktidarıyla başlayan ve 1935'e kadar süren dönemde petrol mucizesi ülkenin kaderini değiştirir, ülke dünyanın en büyük ihracatçısı konumuna gelir. Bütün ekonominin petrol üzerine kurulduğu, petrol zenginliği sebebiyle neredeyse bütün gıda gereksiniminin ithalata bağımlı kılınmaya başlandığı dönem de budur. 1947'de ilk demokratik seçimler yapılır; ama iktidara gelen ilk devlet başkanı Romulo Gallegos sekiz ay içinde Marcos Perez Jimenez önderliğindeki bir askeri darbeye koltuğundan indirilir. Jimenez, ABD'nin desteğini almaktadır. 1958'e dek süren diktatörlük Amiral Wolfgang Larrabal'ın hükümeti devirmesi ve demokratik başkanlık seçimini sol eğilimli Demokratik Eylem Partisi (AD) kazanmasıyla son bulur. Artık devlet başkanı Romulo Betancourt'dur.

Venezüella'da sonraki yıllarda sol partilerin yoksul kesimlere yönelik politika üretememesinin ve sol parti siyasetinin ülkedeki muhalif dinamiklere uzak kalmasının sebebi 1960'lara dayanır. Devrimci sol hareket, AD'den ayrılarak hükümet karşıtı bir siyaseti örgütler. 1960'lardan 1990'ların sonuna kadar sol muhalefet seçimlerde temsil edilmez. Zira solun liderleri destekçilerine oy kullanmama, seçimlere katılmama çağrısı yapmıştır. Bu çağrı, yıllar boyunca barrio'lara hiçbir parti siyasetinin girmemesine sebep olur. Yoksullar ve muhalif kesimler tamamen partinin dışına çıkmış, çıkarılmıştır.

1964'de Venezüella'da ilk defa bir sivil başkan koltuğunu bir başka sivil devreder. Bileşenlerindeki sol dinamiği kaybetmesine rağmen kendisini hâlâ sol bir parti olarak tarif eden AD, hükümet olur. 70'ler, petrol fiyatlarındaki patlama ve Venezüella para birimi Bolívar'ın ABD Doları karşısında değer kazanması nedeniyle ülke için refah yıllarıdır. Ancak 1983'ün başından itibaren yol yokuş aşağı inmeye başlar. Ülke ekonomisi nicedir petrol fiyatlarındaki oynamaya bağlıdır ve petrol fiyatlarının düşmesi ekonomik krizi başlatır. 70'ler boyunca gelir adaletsizliğinin etkilerini azaltan sosyal harcamalar, 80'lerin ortasına gelindiğinde neredeyse tamamen kesilmiştir. Sosyal devlet ortadan kalkmıştır. Yoksulların daha da yoksullaştığı, neredeyse toplumsal politikaların dışında bırakıldığı 80'lerin başında Venezüella o sinir bozucu sözcükle tanışır: IMF paketi!

Venezüella, 1980'lerin başından beri, Türkiye'nin de çok yakından tanıdığı, IMF'nin "kemer sıkma politikalarına" maruz kalmış bir ülke. Bu politikalar nedeniyle gidilen sosyal kesintilerin, büyüyen gelir adaletsizliğinin yol açtığı sıkıntı ve yoksullaşmanın neyle tedavi edildiğini bilirsiniz: Yeni IMF paketleriyle! Yoksulluğun ve gelir adaletsizliğinin artık dayanılamayacak boyutlara ulaştığı 80'lerin sonunda Devlet Başkanı Carlos Andres Perez de kendi hükümetinin ikinci dönemini yaşarken (1989-1993) bu sert neo-liberal politikaları uygulamaya başlar. Üstelik seçim kampanyaları sırasında IMF paketlerini uygulamayacağına söz vermesine, oylarının büyük çoğunluğunu bu söze inanan kesimlerden almasına rağmen. Perez, Türkiye'deki gibi "IMF paketi" olarak adlandırılan bu politikaları hükümete gelir gelmez yürürlüğe koyar. Paket, devlet işletmelerinin özelleştirilmesini, zenginler için vergi indirimini, devletin sosyal işlevinin azaltılmasını ve devletin ekonomik rolünün önemsizleştirilmesini içermektedir.

80'lerin başından beri nefesini tutan, karnını içine çeken yoksul halk, bu yeni paketin de gelişile patlar. Protesto ve gösteriler Caracas'ın yakınlarında Guarena Kasabası'nda 27 Şubat 1989 günü

başlar. Çok geçmeden Caracas'a ulaşan gösteriler çevre şehirleri de ele geçirir. Aynı günün ikindisine gelindiğinde bütün şehirde dükkânlar gösteriler yüzünden kapanmış, tutulan yollar şehir içi ulaşımı durdurmuştur. İlerleyen günlerde medya sadece

zarar verilmiş dükkânları gösterir ve ekranlarda, gazetelerde nasıl olup da Venezüella'da bu kadar "vahşice" şeyler olabildiği tartışılmaktadır. Bu haberlerin de desteğiyle hükümet Caracas'ta olağanüstü hal ilan eder ve gösterileri ülke tarihinde daha önce görülmemiş bir merhametsizlikle bastırır. Göstericilerden kimileri kendilerini bu şiddetli bastırma operasyonuna karşı silahlarla korur. Ama sivillerin kurşunlarıyla ölen asker ve polis sayısı, polis kurşunuyla ölen sivillere yaklaşmaz bile: Çoğunluğu yoksul mahallelerde olmak üzere öldürülen sivillerin sayısı 2000'dir!

(Belki burada Venezüella'nın 2005 yılındaki nüfusunun bile 20 milyon olduğunu söylemekte yarar vardır. Caracas'ta ise şu anda 5 milyon kişi yaşamaktadır.)

Hükümet aynı gün anayasal hakları sınırlar. Birkaç hafta boyunca şehir kaosa yenik düşer, yiyecek sıkıntısı yaşanır, sokaklarda panzerler gezmeye başlar. Yiyecek dükkânları yağmalanır. Caddelerin ortasında kasap dükkânlarından çıkarılan hayvan gövdelerinin parçalanarak dağıtılması görüntüleri Venezüella'nın belleğine açlığın vahşeti olarak kazınacak, ülke o güne kadar görmemeyi tercih ettiği yoksullarla bu toplumsal patlama sonucu tanışacaktır. Bütün bunların olduğu 27 Şubat 1989 günü Venezüella tarihine "Caracazo" olarak geçer. Yani "Caracas Patlaması"!

İsyan günleri siyasi bulanıklık ve istikrarsızlığı da beraberinde getirir. Inter-Amerikan İnsan Hakları Mahkemesi yaptıklarından dolayı Perez hükümetini kınar ve hükümet uluslararası baskılar sonu-

cu polis kurşunlarıyla öldürülen kurbanlara tazminat ödemeyi kabul eder. İsyanların sebebi olan IMF paketinin yeniden gözden geçirilmesine karar verilir. Ama bu gözden geçirme, biri Hugo Chavez diğeri ise ordudaki diğer neo-liberalizm karşıtı güçler tarafından 1992'de yapılacak iki darbe girişimini engellemez.

Hugo Chavez başarısız darbe girişiminden sonra hapse girer ve ancak iki yıl sonra, Perez'den sonra iktidar koltuğuna oturan Rafael Caldera tarafından affedilerek serbest bırakılır. Chavez darbe girişimi başarısız olmasına rağmen, hükümet güçlerine teslim olmadan önce yaptığı açıklama ile halkın sevgisini kazanır. Bu açıklamasında Chavez, "Bütün sorumluluğu üzerime alıyorum. Yaptığımız doğrudu ama zamanlama yanlıştı," diyerek başarısızlığın halka veya orduya değil bizzat kendisine ait olduğunu açıklar. Sorumluluğu üzerine almayan siyasetçilerden yorulmuş Venezüella halkı bu açıklamadan ne kadar etkilendiğini Chavez'in hapisten çıktıktan sonra ülke çapında başlattığı siyasi kampanyaya verdiği destekle gösterir. 1994'de başlayan bu siyasi kampanya, sonuçlarını 1998'de verecek, Chavez o yılki seçimlerde ülkesinin liderlik koltuğuna oturacaktır.

Caracazo olarak anılan 27 Şubat 1989, ülkenin siyasi tarihinin dönüm noktası olduğu kadar, Venezüella'daki toplumsal sınıfların birbirlerine karşı duygu ve düşüncelerini derinden sarsan bir gündü. Ülkede zenginlerle yoksullar o günden sonra net bir çizgiyle ayrıldı ve iki sınıf birbirine karşı öfke ve korkuyla örgütlenmeye başladı. Barrio'ların, daha sonra sözünü edeceğimiz "Bolıvarcı Çevreler" olarak örgütlenmesi de o günle ilgiliydi, zenginlerin elektrik verilmiş tellerle kendilerini yoksulluğun vahşetinden koruması da!

27 Şubat 1989'a kadar sivil hakları, demokratikleşmeyi savunan

sivil toplum örgütleri ve aydınlar bile o günden sonra özel mülkiyetin korunması için polisiye tedbirlerin sertleştirilmesini istemeyi başladılar. O güne dek barrio'larda zaten gettolaşmış olan yoksulluk o günden sonra bilhassa basın yayın organları tarafından bir tür "düşman cepheye" dönüştürüldü. Chavez ve destekçileri 1989'd "patlayan" o insanları, daha düzenli bir biçimde şehri ve toplumsal hayatı ele geçirmek üzere örgütlerken, üst ve üst-orta sınıfın kolları tetikleniyordu. Bu korku hâlâ devam ediyor. Bugün Caracas'ta Doğu yakasında oturan zenginlerin alışveriş merkezlerinde çıkmaması bu yüzden. O alışveriş merkezlerinde barrio'lardaki yoksullar tarafından yağmalanma korkusu hâlâ sürüyor. Yoksullar is aynı gün polis kurşunuyla öldürülen tanıdıklarının, arkadaşlarının hatıraları hâlâ taze olduğu için bir gün toplu bir kıyıma uğrayacaklarını veya Chavez'in suikaste kurban gideceğinden korkuyor. Chavez taraftarları ABD'nin ülkenin üst sınıfıyla işbirliği yapıp bir da be tezgâhlanmasından, abartmadan söylüyorum, her an korkuyo. Ülke dışından gelen birine neredeyse paranoyakça gelebilecek bir çift taraflı korku ve bu korkudan hareketle yapılan konuşmalarla barrio'larda yapılan sosyal çalışmalarda alttan altta sezilen hın duvar yazılarında yoksulların doğrudan zenginlere seslenerek "Gimeyeceğiz!" demeleri, Chavez için en çok atılan sloganın "Chaverno seva!" (Chavez gitmeyecek!) olması... İşte bütün bunların hep 27 Şubat 1989 günü yaşananlara dayanıyor.

2. BÖLÜM

DEVİRİNİN

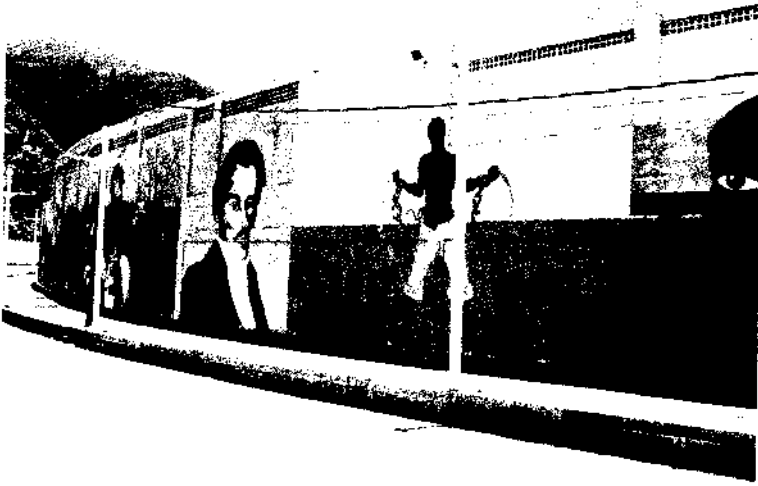
"ÇEKİRDEĞİNE"

YOLCULUK

Anayoldan yan yola saptığımızda, karşımıza dağ büyüklüğünde bir “öteki” şehir, bir “yığıntı beton amt” olarak dikilen barrio’ya yaklaşırken Leo ön koltuktan dönüp dönüp soruyor:

“Korkuyor musun?”

Sinirlenmeye başlıyorum. Beni korkutmaya çalıştığını düşündüğüm için değil, Leo’nun da Caracas’taki üst sınıfın ve Latin Amerika enteresanlığı peşinde koşan turistlerin kapıldığı, yoksullara karşı geliştirilen korku egzotizminin etkisinde kaldığını, ülkenin yoksullarını bana acayip yaratıklar olarak göstermeye çalıştığını düşündüğüm için. Otelden çıkarken üstümü başımı kontrol etmesi, saatim pahalıysa otelde bırakmamı söylemesi, üzerimde herhangi değerli bir şey buldurmamamı tem-

Gittiğimiz yoldan iyi bir yere varacağımız belli...

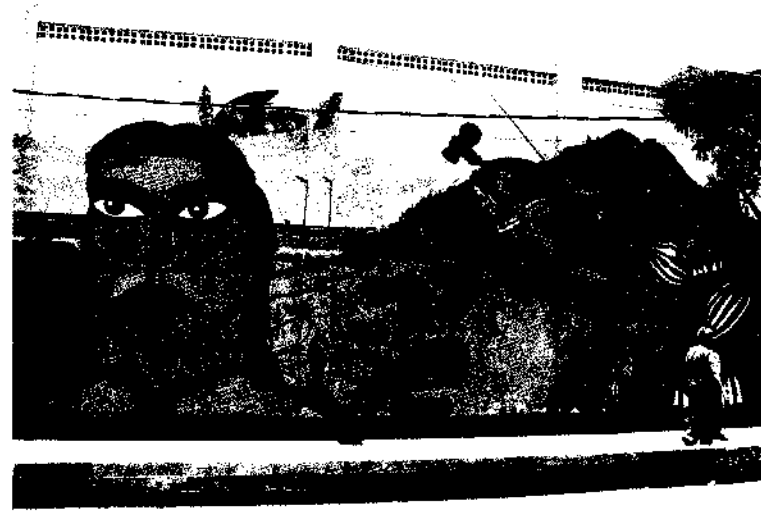
bihlemesi bir yana, ikide bir, “Fotoğraf makinesini sakla. Kameranı gösterme,” deyip durması doğrusu giderek sinir bozucu olmaya başlıyor. Tam da şehrin fotoğraflanmaya değer renkli kısmına geldiğimizde, yoksulluğun parlak, müdanasız renklerini, hesapsız cümbüşünü görmeye başladığımızda güvenlik talimatları vermesi, Leo’nun ödleğin teki olduğunu düşündürüyor bana. Ta ki Leo’nunki gibi yumuşak bir tonda değil, basbayağı sert bir biçimde konuşan taksi şoföründen azar işitene kadar:

“Sok şu makineleri çantana! Bir daha makineyi pencerenin dışına çıkarıp fotoğraf çekmeye çalışırsan bu gireceğimiz sokağın sonundan donumuz bile olmadan çıkarız!”

Böylece fotoğraf makinesi ve kamera sus pus olup çantanın içine giriyor bir süreliğine.

İncelip kıvrılan yokuşları tırmanıp tepede bir açıklık alana geldiğimizde Leo, rahatladı nihayet:

“Artık istediğini yapabilirsin. Nucleo’ya geldik!”

Nucleo çıkışında, bu resimli duvar bittiğinde, yine güvensiz bölgeye giriyoruz.

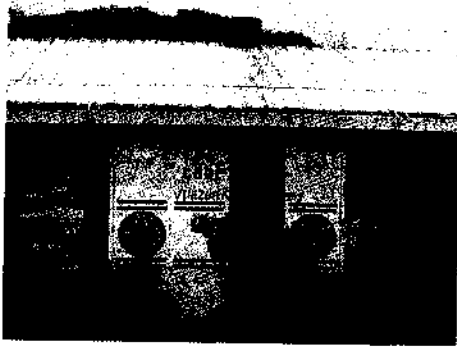
Duvarlardaki resimler iyi bir yere doğru gittiğimizin habercisiydi zaten. Zincirlerini kıran Kızılderili tasvirleri, Bolivar’ın portreleri, “Yaşasın Sosyalizm!” sloganları, sosyal kampanyalara dair cümleler bize Nucleo’ya kadar refakat ediyordu...

Nucleo, bir geniş kapının ardında uzanan bir alan. Bu alan, iki büyük atölye, bir mini spor alanı, bir eczane, ortada etrafında oturma yerleri olan taştan yuvarlak bir sahne, tiyatro çalışmalarını için ayrılmış bir baraka ve bütün bu yapıların aralarındaki çiçekli bahçelerden oluşuyor. Bu alanın ardında organik tarım yapılan küçük komün bahçeleri uzanıyor.

Leo, sarı, yuvarlak bir zemin üzerine çizilmiş iki çam ağacından oluşan amblemi gösteriyor:

“Bu amblemi gördüğün zaman anla ki yakınlarda bir kooperatif var.”

Amblemin çizili olduğu kapıdan giriyoruz. Büyük bir dikiş

Nucleo'nun içindeki tekstil kooperatifi.

atölyesinde, kadınlar makinelerin arasında oturmuş, bir toplantı yapıyorlar. İki yüz kadar kadın, içlerinden birinin yaptığı bir konuşmayı dinliyor. Bir adam mikrofonu eline almış şunları söylüyor:

“Burada patron yok. Ustabaşınız yok. Bu yüzden kendi sorumluluğunuzu yerine getirmek için birinin gelip sizi uyarmasını beklemeyin. Çünkü burada kimse size emir veremeyecek. Burada yaptıklarımızın gelirini eşit olarak bölüşeceksiniz. O yüzden eşit emek harcamalısınız.”

Leo adamın söylediklerini tercüme ederken dönüp şöyle diyor:

“Bizim geleceğimizi haber almışlar belli ki. Çünkü adamın söylediği şeyleri bu kadınlar zaten biliyorlar. Bu gösteri senin için sinyorita!”

Peki niye böyle bir gösteri yapıyorlar? Çünkü Venezüellalılar, daha doğrusu Venezüellalı yoksullar, yabancı bir gazetecinin gelip kendileri hakkında haber yapmasına alışık değiller. Kendilerini doğru anlatabilmek için vaziyet almışlar. Salte veya yalan bir şey yok, sadece yaptıklarını iyi anlatabilmek adına, benim için, görüp anlamam gereken resmi basitleştirmeye çalışıyorlar. Yanlış anlaşılmaktan, basın tarafından yaptıklarımın ve söylediklerimin çarpıtılmasından çok çekmiş olan bu insanlar, herhangi bir yanlış anlamaya mahal vermemek için yapıyorlar bunu. Toplantı biterken iki kadın beni gözleriyle çağırıp büyük atölyenin bir köşesine çekiyorlar. Bir kapı açıyorlar ve içeri giriyoruz. İşte burada o kırmızı penyeler. Sokakta biraz önce gördüğümüz, neşeli çöpçülerin giydikleri penyeler. Uzaktan gö-

rünce seçilmiyor, ama penyelerin göğsünde Fabricio Ojeda arması var. Bu penyeler sadece çöpçüler tarafından değil, şehirde Chavez'in başlattığı değişimi destekleyenler ve sosyal çalışmalara katılan gençler tarafından da giyiliyor. Caracas'ın modası bu: Devrimci penyeler! Arzuya göre rengârenkler.

Penyelere baktıktan sonra sırada bir başka atölye var. Makineler, yürüyen bantlar ve sokakta gördüğümüzde aklınızda tutmanızı istediğim siyah botlar! Şakalaşanlar, çalışanlar, birkaç dakikalığına çalışmaya ara verip gazete okuyanlar ve hatta makinelerin arasında flört eden genç çiftler... Yani çöpçülerde ve şehirde birçok yoksul insanın ayağında gördüğümüz o siyah botlar böyle neşeli bir atölyede yapılıyor. Masada botların tabanlarını tutkallayan bir grup genç kadının yanına oturuyorum. Bir tane-

Devrimci gençliğin modası: Kooperatif işi, kırmızı penyeler.

si çok genç ve karnı burnunda. Yirmi bir yaşındaki Rolana Martinez nasıl çalıştıklarını anlatıyor:

“Bu kooperatifte bir yıldır çalışıyoruz. Daha önce böyle bir şey yoktu tabii. Kooperatifte çalışmak başka herhangi bir yerde çalışmaktan çok daha iyi. Çünkü burada yardımlaşma içindeyiz. Bizden başka kimse bizim yaptığımız işten kâr sağlamıyor. Patronumuz yok, dolayısıyla kimse tarafından sömürülmüyoruz.”

Kadınlar ve daha az sayıda olan erkekler kooperatifin dahil olduğu Vuelvan Caras Misyonu'nu anlatıyor. Burada çalışan gençlerin hepsi aynı zamanda Rivas Misyonu sayesinde yarım bıraktıkları eğitimlerine devam ediyorlar. Bu "misyon" meselesinin ne demek olduğunu biraz sonra göreceğiz. Şimdilik her bir misyonun Chavez'in başlattığı sosyal değişim sürecinde, ihmal edilmiş yoksul halkın iyileştirilmesi için birer sosyal kampanya olduğunu bilmemiz yeterli.

Yirmi dokuz yaşındaki, ama neredeyse orta yaşlarını sürüyor gibi görünen Victor Rodriguez, botları dikiği makinenin başında, işine ara vermeden anlatıyor kooperatif sürecinin nasıl geliştiğini:

"Bir yıl kadar önce duydum kooperatifleri. Chavez o zaman insanlara örgütlenmeleri gerektiğini, yoksulların ancak kooperatiflerde örgütlenirlerse hayatta kalabileceklerini, kooperatiflerde örgütlenirsek sağlık, ucuz gıda, eğitim alanındaki diğer misyonlardan da yararlanabileceğimizi anlatıyordu. Biz bu mahallede bu fabrikayı kurduk kooperatif olarak. Daha önce tekstil sektöründe çalışanlar olduğu için, bu fabrika iflas ettiğinde onlar da işsiz kaldığından biz bu bölgedekiler ayakkabı ve giysi üretebileceğimize karar verdik. Ben bu işi bilmiyordum. O yüzden dokuz ay boyunca iş eğitimi aldım. Şimdi buradaki bütün makinelerle başa çıkabilirim. Bir kooperatifçi olarak yaptığım iş için adil bir ücret aldığımı inanıyorum. Şimdilik bizi PDVSA destekliyor; ama yakında kendi kendimize üretebilir, kazanabilir hale geleceğiz. Bütün bunları kooperatife girdikten sonra öğrendim."

Victor Rodriguez'in söz ettiği eski işçilerden biri Miguel Diaz. Yirmi dört yaşında. Ayakkabıların kutulanmak için biriktiği bantın başında konuşurken; eski fabrikada nasıl sömürüldüğünden, artık bunun için endişelenmesi gerekmediğinden, içinin rahat olduğundan söz ediyor. Sanırım içleri bu kadar rahat oldu-

Kooperatifler, barrio'larda yeni bir hayatı başlattı: Artık patron yok!

ğundan, sömürüldüklerini düşünüp durmadıkları için kendi işini erken bitirenler gidip başka bir bölüme yardımcı oluyor. Lisbeth Reyes elindeki makası gösteriyor ve söze giriyor:

"Benim işim bu değil aslında. Şu ilerideki makinede derinin

Malum siyah botlar!

soyulması işini yapıyorum ben. Ama bitirdiğim için gelip yardım ediyorum. Beni evde dört çocuğum bekliyor; ama işim bitmesine rağmen gitmiyorum. Hepimiz böyle yapıyoruz. Çünkü buradaki insanların hepsi bu kooperatifin bir parçası olmaktan gurur duyuyor. Yeni başladık, ama bir geleceğimiz olduğunu biliyoruz. Biz buna inanıyoruz.”

Sarı boyalı saçlarıyla ufak tefek Gledys Moreno gerçekten de buna inanmak zorunda. Çünkü yirmi üç yaşında olmasına rağmen iki çocuğu var. Kocası, birçok Venezüellalı erkeğin yaptığı gibi çocuklar doğduktan sonra Gledys'i terk etmiş. Gledys bunun bir Venezüella geleneği olduğunu, erkeklerin kadınları ve çocuklarını hep terk ettiğini anlatıyor. Ülkede kendisi gibi binlerce genç kadın olduğunu, çoğunun çocuklarına bakmak için liseyi bırakmak zorunda kaldığını anlatıyor. Burada çalışmak

onun için bu yüzden çok önemli:

“İki çocuğuma başka türlü bakamazdım. Ama en az onun kadar önemli olan şey ise burada çalışırken aynı zamanda bu mahallede benim gibi kadınlar için açılan misyonda lise eğitimi- me devam edebiliyorum.”

Venezüella'da Gledys gibi çok çocuklu binlerce genç kadın lise ve üniversite eğitimlerini Riva Misyonu sayesinde çalışırken sürdürülebiliyorlar.

Bu hızlı sohbetten sonra tam kapıdan çıkacakken bir adam kutulara doğru çekiyor bizi. Bunlar, botların koyulduğu ayakkabıların kutuları. Kutunun içini açınca da...

“Hayatın Yüksek Değerleri Oyunu”!

Kutunun içi, çocukların, üzerinde futbolcu ya da araba resimleri olan kartlarla oynadıkları oyunlara benzer kartlar olarak tasarlanmış. Her kartın üzerine devrimin Venezüella'ya getirmeye çalıştığı erdemler yerleştirilmiş ve her bir erdem bir puanı var. Kâğıtların tepesinde oyunun nasıl oynanacağı yazıyor. Kartlar, karton kutudan makasla kesip çıkarılıyor. Erdemler şöyle sıralanıyor:

'Erdem Kartları' paketten kesilerek çıkartılıyor ve çocuklara devrimin ahlaki değerlerini öğretiyor.

Çoğulculuk, dakiklik, düzenlilik, arkadaşlık, hoşgörü, birlik, dürüstlük, alçakgönüllülük, eğitimde devamlılık, paylaşmak, çokseslilik, saygı, birlikte yaşamak, dayanışma, aile, sorumluluk, gönüllülük, kendini adama, özgürlük, barış, aşk, uyumluluk, birbirine güven. Dört kişilik gruplar halinde oynanan oyunda çocuklara bu erdemlerin eğlence yoluyla öğretilmesi amaçlanıyor. Neo-liberal politikalarla birbirlerine rakip, giderek düşman edilmiş yoksulların kültürel ve psikolojik bir dönüşüm geçirmesini hedefleyen devrimin bu anlamda yaptığı çok sayıda girişimden sadece bir tanesi bu oyunlu kutular. Tam bu noktada PDVSA'dan Yüzbaşı Romel Rangel'in, "Bizim için şu anda kooperatiflerin ekonomik yanından çok, insanları kültürel olarak dönüştürmesi önemli," dediğini hatırlamakta fayda var.

Kutuları gördükten sonra atölyenin kapısından çıkarken bir kadın kapıya asılmış Chavez posterini gösteriyor ve onun önünde bir poz veriyor, ki fotoğrafı çıkartılsın sevdiğiyle yan yana! Posterdeki Chavez yoksul bir kadının elini saygıyla öpüyor ve ismini söylemeyen kadın, "Onu bu yüzden seviyorum," diyor, "çünkü o bizi seviyor!".

Atölyenin kapısından çıkar çıkmaz çocuk gülüşmeleri. İlerideki barakanın içinde, orta yaşlı bir adam her ne söylüyorsa, elindeki kitapçıktan okuduğu her ne ise çocukları çok güldürüyor. Leo adamı dinleyip tercüme edecek, ama o da gülmekten konuşmuyor. Nihayet anlıyoruz ki tiyatro öğretmeni çocuklara Venezüella sokak diline uyarlanmış Don Kışot oyununu çalıştırıyor. Fakat Don Kışot ne zaman, "N'aber ahbap?" dese veya en fiyakasından bir küfür savursa çocuklar kıkırdemeye başlıyor. Kıkırdedikçe daha da güzelleşiyor görüntü. Çünkü bu resimdeki çocuklar, bu barakaların içinde dünyayı değiştirebileceklerini, Don Kışot kadar delicesine cesur olabileceklerini, sertivenlere

çıkarken hayalcilikle suçlanmanın onları durduramayacağını öğreniyorlar farkında olmadan. Üstelik onlara bu eğitim ve yaşam alanlarını sunan Chavez için "Don Kışot ama deli değil!" dediğini bilerseniz devrimin bu çocuklar için yapmaya çalıştığı şeyler size daha anlamlı geliyor.

Barakanın içindeki çocuk gülüşmeleri yerini başka çocukların bağrıışmalarına bırakıyor. Futbol hocaları kaleye geçmiş, çocuklara şut attırıyor. Büyük bir olasılıkla şakadan yediği gollerle komik duruma düşünce, çocuklar zafer çığlıkları atıyorlar. Öyle görünüyor ki futbol sahasında futboldan ziyade çocuklara kendilerinden büyük görünen iktidarı yenebileceklerini öğretiyor hocaları.

Barrio kliniklerinde muayene olmuş ve reçete yazdırmış yetişkinler, bedava ilaçlarını almak için Nucleo'nun içindeki eczanenin önünde beklerken, ileride, yuvarlak taş sahnede bir müzik başlıyor. Çocuklar sahnenin üzerinde bir çember yapıp ısınmak için koşuyorlar. Çünkü birazdan "capoeira" yapmaya başlayacaklar. Başlarında da üç genç, güleç ve yakışıklı delikanlı. Biri, elindeki yerlilere ait, dev bir kemeçeye benzeyen müzik aletiyle otantik bir müzik yaparken diğer iki genç, çocuklara hareketleri göstermeye başlıyor. Bunlar neyin hareketleri, capoeira ne peki?

Bu, Angolalı yerlilerin Portekizli efendiler ülkelerini sömürgeleştirdiği, kendilerini köleleştirdiği zaman kendi aralarında buldukları bir dövüş sanatı. Afrika'da daha mistik kökenleri olmasına ve daha şiddet içeren bir biçimde yapılmasına rağmen Portekizlilerin Afrika'dan Brezilya'ya getirdiği siyah kölelerle birlikte Latin Amerika'da dansa dönüşmüş bir sanat ve spor. Sanatla sporun arasında durmasının bir sebebi var. Köleler, efendilerini devirmek için savunma ve saldırı talimi yaparken kavga antrenmanı yaptıkları belli olmasın diye bu dövüş hareketlerini dans figürleri olarak geliştirmişler. Fakat eski kölelik

düzeni yıkıldıktan sonra bu kavga talimleri daha ziyade dans olarak yapılmaya başlanmış. İki kişilik, müthiş esneklik ve akrobasi yeteneği gerektiren bu kavga görünümlü dansı yaparken tarafların birbirlerine değmemeleri gerekiyor. Eğer biri diğeri-ne dokunursa dans bitiyor, dokunan kişi kaybediyor. Şimdi Venezüella'daki yoksul ve siyah çocuklar, tıpkı üçyıl önce köleleştirilmiş atalarının yaptıkları gibi bu dansı tekrar ediyorlar. Çocuklar isyan bilgisini nesilden nesile aktaran bu dansı öğrendikçe atalarının, zincirlerini kırarak İspanyol sömürgesine direnen Venezüella yerlilerinin masalsi direnç hikâyelerine ekleniyorlar. Çocukları bu gizli direniş dansını yaparken izlemek nucleo'ya gelirken duvarlarda görünen zincirlerini kıran Kızılderili tasvirlerini ve elbette şehrin Batı Yakası'nda alışveriş merkezlerinde yapılan kick-boks'la karışık "zengin" dansını daha da anlamlı kılıyor. Şehrin iki yakası, dans figürlerinin arasına saklanmış dövüş talimleri yapıyor. Ama Batı yakasındakiler arkalarındaki İspanyolları ülkelerinden kovmayı başarmış atalarının hikâyesine dayanırken, Doğu yakasındakiler de bir gün ABD'li dostlarının gelip onları bu "yoksullara hayran deli diktatörden" kurtaracağını hayal ediyor...

Batı Yakası'nda yaşayanlar için bu yarı mistik hikâyenin ne kadar güçlü olduğunu, onlara nasıl bir güç verdiğini, devrimle birlikte nicedir unuttukları hangi inançlarına geri döndüklerini ise birazdan nucleo'dan çıktığımızda öğreneceğiz. Bir ülkenin belleğinin ve manevi dünyasının, sömürgecilik ve kapitalist üretim ilişkileriyle nasıl allak bullak edildiğini anlayacağız. Devrimin bu ülkede, bu halkta neyi ayağa kaldırdığını, devrimin sadece maddi koşulların oluşmasıyla ilgili olmadığını, bu ülkede bir derin "iç" kanamanın devrimle nasıl durdurulduğunu öğreneceğiz. Ama önce, kapıdan çıkar çıkmaz yeni güvenlik talimatlarını yağdırmaya başlayan Leo'nun sözünü dinleyip fotoğraf makinesini çantaya atmalıyız. Bir de tabii gördüklerimizin ve bi-

razdan göreceğimizin anlamını çözmek için yanımıza iki anahtar daha almalıyız.

ANAHTAR 5: "MİSYON" NEDİR?

Chavez ve taraftarları iktidara geldikten kısa bir süre sonra ülke çapında, kitlesel katılımı öngören çok sayıda sosyal adalet ve güvenlik programını yürürlüğe soktu. Bu programların her biri "misyon" olarak adlandırıldı. Nicedir yok sayılan yoksulların hayat koşullarının iyileştirilmesini, yoksullar aleyhine dehşet verici ölçülerde bozulan toplumsal eşitliğin yeniden sağlanmasını hedefleyen bu programların "misyon" olarak anılmasının nedeni, gerçekten de toplumsal adalet için bir tür misyoner çalışmasını özendirmedi.

Her ne kadar bu misyonlar şu anda büyük oranda devlet tekelindeki petrol şirketi PDVSA, daha küçük bir oranda da devletin diğer kurumları tarafından finanse edilse veya parasal olarak desteklense de bu misyonlarda çalışan insanların çoğu gönüllü olarak görev alıyor. Sadece misyonlardan yararlananların değil, misyonlarda görev alanların da kültürel dönüşümünü hedefleyen plan, bütün toplumun dayanışma ve eşit paylaşımı benimseyecek biçimde değişimini amaçlıyor.

Rekabet ve serbest piyasa odaklı neo-liberal ekonomi ve hayat anlayışını, buna bağlı gelişen ilişki kültürünü yıkıp yerine dayanışma ve eşitlik odaklı yeni bir hayat kurmayı hedefleyen Bolívarcı Venezüella devrimi bu işi büyük oranda bu misyonlarla yapıyor. Venezüella toplumunu devrimci bir atmosfer ve ruhla çevreleyen misyonlar ve işlevleri şöyle sıralanıyor:

BARRIO ADENTRO MİSYONU:

"Barrio'nun İçinde Misyonu". Sağlık hizmetlerinin barrio'nun içinde olması için başlatılan, herhangi bir sosyal güvencesi olmayan insanlar için barrio'lara klinikler kurulmasını, bu kliniklerde bedava tıbbi yardım verilmesini öngören toplumsal plan. Bizlere son dere-

ce masum görünebilecek bu misyon yürürlüğe girdiği ilk günlerde ülkenin üst sınıfını, hatta ABD'li politikacıları ayağa kaldırmıştı. Zira barrio'larda düşük ücretle çalışacak doktorlar Küba'dan geldi. Chavez'in yaptığı plan şuydu: Küba'ya karşı ABD öncülüğünde uygulanan ekonomik ambargoyu delip piyasa fiyatının altında petrol satmak ve karşılığında 17 bin doktoru kendi ülkesine davet etmek. Chavez'in çağırdığı Kübalı doktorlar (daha sonra öğretmenler ve sosyal çalışanlar da geldiler) iki ülke arasındaki yakınlaşmayı gösterdiği için Washington'ın asabını bozuyor, Venezüellalı doktorlar ise kendi işlerinin başka bir ülkeden gelen meslektaşlarına verilmesine kızıyorlardı. Oysa Chavez Küba'ya yaptığı davet öncesinde Caracas'tan bütün doktorlara barrio'lardaki misyona katılmaları için çağrıda bulunmuş, bu çağrıya hiç cevap alamamıştı.

Barrio Adentro Misyonu çalışmaya başladıktan sonra, daha önce hiç hastane görmemiş 1,5 milyon Venezüellalı yoksul, bu misyon sayesinde hastalıklarını teşhis ve tedavi ettirebildiği kliniklere kavuştu. Bu insanlar, kliniklerdeki doktorların yazdığı reçetelerle nucleo'ların içinde bulunan eczanelerden bedava ilaç almaya başladı. Klinikler, barrio'ların içinde ve etrafında, tıpkı barrio evleri gibi görünen, sıvasız tuğlalardan yapılmış, küçük altıgen yapılar. Bu yapıların tamamı askerler tarafından inşa edildi. Her biri 500 aileye hizmet veren kliniklerin sayısı tüm ülkede 5000'e yaklaşıyor. Bu klinikler tanı merkezi oldukları kadar barrio'larda koruyucu aile hekimliği görevini de yürütüyorlar. Bu klinikler çocuk ölümlerini iki yıl içinde binde 24'ten binde 17'ye gerilettiler. Hepatit B'ye karşı ülkede ilk kez başlatılan aşı kampanyasıyla enfeksiyon oranı yüzde 15 geriledi. Diğer yandan şunu da söylemek lazım:

Chavez ve Chavez taraftarları istatistiklerden nefret ediyor. İstatistiklerin insan hayatını anlamsızlaştırdığını, soğuk sayılara dönüştürdüğünü söylüyorlar her seferinde.

Bu misyona dahil edilen bir başka kampanya da ülkedeki yoksullara yapılacak yardımları düzenlemeleri, yönetmeleri ve yürütmeleri için, sosyal yardım çalışanları, barrio kliniklerinde çalışacak sağlık görevlileri yetiştirme programı. Küba ile öğrenci değişim programı

sayesinde yoksul öğrenciler, sosyal yardım çalışanı ve barrio kliniklerinde çalışacak sağlık görevlisi olmak üzere Havana'ya gönderildi. 2004 yılında gönderilen öğrenci sayısı 2000 idi. Yükselen sayılarla devam edecek program sayesinde devrim kendi "devrimci misyonerlerini" yetiştirmeyi hedefliyor.

GUAICAIPURO MİSYONU:

Bu misyon, Chavez'in uluslararası finans kuruluşları ve çokuluslu şirketlerle başının belaya girmesine neden olan hareketi başlattı. Zira bu misyonun başlattığı hükümet uygulaması ve eşgüdümlü halk hareketiyle ülkedeki binlerce hektar arazi topraksız köylülere dağıtılıyor. Özel mülkiyeti en kutsal değer sayan neo-liberal dünyada "şeytani" sayılabilecek bu uygulama sebebiyle eleştiri alan Chavez derdini şöyle anlatıyor:

"Biz arazileri işgal etmiyoruz. Usulsüz ve sahte belgelerle büyük toprak sahiplerine satılmış devlet arazilerini asıl sahibine, halka veriyoruz."

Chavez'in yaptığı bu soğukkanlı açıklamadan sonra gelen müstehzi gülümsemesi ise işin içinde yoksulun zengine karşı savunulmasına dair bir hınç olduğunu gösteriyor:

"Tabii bu sınavdan geçemeyecek olan toprak sahipleri kendilerini çok iyi biliyorlar!"

"Sınavı geçemeyecek" olanların bilhassa çokuluslu şirketler olduğunu söylemeye gerek yok herhalde.

Örneğin bu kitabın yazılmakta olduğu 2005'in Ekim ayında bütün uluslararası haber ajansları hararet ve tedirginlikle şu haberi geçiyorlardı:

"İngiliz et üreticisi Vestey topraklarını kaybediyor!"

Yıl sonuna kadar elli büyük çiftliği, askerler ve devlet destekli kooperatifler yardımıyla kamulaştırması beklenen Chavez, geçtiğimiz mart ayında da Cojedes eyaletinde 108.800 hektarlık dört çiftliğe el koymuştu. Bu toprakların 12.800 hektarı Vestey şirketine aitti."

Bu misyon çerçevesinde sadece 2002 yılında 600 bin hektar arazi topraksız köylülere dağıtıldı. Köylüler bu topraklarda Brezilya ve Çin'den getirilip kendilerine bedava dağıtılan traktörler ve bedava dağıtılan tohumlarla tarım yapmaya başladılar. Hedef, çok uzun yıllardır petrol gelirleriyle gıdasını yüzde 90'a varan düzeyde ithal eden Venezüella'yı kendi kendini besleyebilen bir ülke haline getirmek.

Misyon, Çevre ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı'na bağlı olarak yürütülüyor ve bu projeyi öğrendikten sonra insanın aklına ister istemez Türkiye'de, 70'lerde yeri yerinden oynatmış "Su kullananın, toprak işleyenin" sloganı geliyor!

HABİTAT MİSYONU

Chavez hükümetinin kentlerdeki yoksul yaşamı örgütlemek için kurduğu misyonun hedefi, evsizler için yeni ve bedava konutlar, yaşam alanları inşa etmek. Misyon, bu alanların, alanı paylaşacak insanlar tarafından tasarlanmasını, ortak yaşam alanları içinde nelelerin olacağına karar verme sürecine orada yaşayan insanların katılımını, bütün inşa sürecinin kentsel katılım çerçevesinde gerçekleşmesini öngörüyor. Bu misyon aynı zamanda barrio'larda yaşayan insanlar için bir örgütlenme olanağı da sağlıyor. Chavez, örgütlenirlerse, komünal yaşamı andırır bir biçimde bir araya gelirlerse, oturdukları tapusuz evler için barrio'larda yaşayanlara tapu dağıtılacağını söylüyor. Bu misyon çerçevesinde 2003 yılına kadar barrio'larda yaşayan insanlara 500 bin kentsel tapu dağıtıldı. Tapu dağıtımlarından toplam 2 milyon insan yararlandı.

MERCAL MİSYONU:

Misyon, yoksullar için çok düşük fiyatlı yiyecek üretim ve dağıtımını örgütliyor. Misyonun hedefi, Venezüellalıların besleyici, organik ve yerli üretim gıdalara erişiminin sağlanması. Gıda alanında dışarıya bağımlı ülkenin yerli tarım üreticisini desteklemek de hedeflerden bir diğeri.

Yerli tarım üreticisini desteklemek amacıyla farklı bir kredi sistemi kurulmuş. Küçük çiftçilere kredi olarak para yerine inek

ve öküz veriliyor. Her küçük tarım kooperatifine 10 inek ve bir boğa kredi olarak veriliyor. Kooperatifler geri ödemelerini iki yıl içinde yapıyor. Fakat geri ödeme devlete değil, yeni kurulmakta olan bir başka kooperatife alınan krediye denk değerinde canlı hayvan verilmesiyle oluyor. Böylece yeni kooperatifler kurulurken insanların kendi yakınlarındakileri de örgütlenmeye teşvik etmesi sağlanıyor.

Misyon çerçevesinde 600 milyon dolar değerinde bir tohum bankası işletmeye açılıyor ve çiftçilere bedava veyahut da çok düşük fiyat karşılığı tohum dağıtılması sağlanıyor. Devletin yaptığı destek karşılığında üretici, elde ettiği ürünü devlete veriyor ve bu ürünler Mercal Misyonu'na bağlı, genellikle nucleo'ların içinde bulunan marketlerde satılıyor. Üreticiler, okullarda yürütülen bedava süt ve yiyecek programlarına da katkıda bulunuyor.

IDENTIDAD MİSYONU:

Kimlik Misyonu her ay, en az yirmi yıldır Venezüella'da yaşayan ama başka bir ülkede doğmuş olan ya da barrio'larda yaşadığı için kayıtlara geçmemiş 400 bin kişiye kimlik verilmesini hedefliyor. Bu insanlar daha önce kimlik alamadıkları gibi herhangi bir vatandaşlık hakkından da yararlanamazken, kimliklerini aldıktan sonra başta oy kullanma hakkı olmak üzere bütün haklardan yararlanabiliyorlar. Sayısı kesin bilinmemekle birlikte ülkede çok sayıda kimiksiz insan olduğu, hatta 90 yıldır kimiksiz yaşayanlara bile rastlandığı söyleniyor.

MIRANDA MİSYONU:

Yoksul ailelerden gelen Venezüellalı gaziler ve eski askerler için sosyal faydalar sağlamaya yönelik bir program. Venezüella'daki ordu mensupları geleneksel olarak yoksul ailelerin çocukları oldukları için askerlik süresi bittiğinde veyahut da emekli olduklarında hiçbir sosyal güvenceleri olmadan yoksullar ordusuna ekleniyorlar. Bu durumu düzeltmek için devlet tarafından yürütülen bir sosyal güvenlik sistemi olarak Miranda Misyonu kuruluyor.

ROBINSON MİSYONU:

Temmuz 2003'te tamamlanan okuma-yazma ve temel matematik öğretme seferberliğini içeren misyon şu ana kadar 1,5 milyonun üzerinde yoksul insana temel eğitimin verilmesini sağladı. Ülkedeki okuma yazma bilmeyenlerin oranı bir yıldan az bir süre içinde yüzde 9'dan yüzde 1'e düştü. 2004'ün ortalarında Robinson Misyonu'nun ikinci etabına başlandı. Bu etapta 900 bin yetişkin ortaöğrenim düzeyinde eğitimlerini tamamladı ya da tamamlamak üzere.

RIBAS MİSYONU:

Ekim 2003'de başlatılan program, maddi zorluklar nedeniyle lise ve üniversite eğitimini yarım bırakan beş milyonun üzerinde Venezüellalının eğitimlerine devam etmesini sağlıyor. Bu program uyarınca ülkedeki 336 belediye bölgesinde okullar kuruldu. Öğretmen maaşı alan gönüllülerin görev aldığı programda Chavez karşıtı kadronun çıkarılmasından sonra boşalan PDVSA'nın şirket binaları okul olarak düzenlendi.

Yine bu program dahilinde, ilkökul düzeyinde 3000 yeni Bolívar Okulu açıldı. 1960'lardan beri değişmemiş olan ilköğretim müfredatı değiştirildi. O güne kadar sabahçılar ve öğlenciler olarak ayrılan çocuklar, anneleri babaları çalıştığı için evlerinde yalnız kalmak zorunda kalıyordu. Eğitim saatleri 08:00 ile 16:00 arası olarak yeniden düzenlendi. Bu ayrıntılı bir bilgi gibi görülebilir, ama okulda kahvaltı, öğle yemeği ve akşamüstü beslenmesi programları başlatıldığı için yoksulluk sınırı altında yaşayan birçok çocuk okulda bedava beslenme imkânına kavuştu. Bu misyon sayesinde okula yaptırılan kayıtlarda rekor düzeyde yükselme kaydedildi. Okula kayıt olmayan çocukların yüzde 90'ı okula kaydoldu. Okula devamsızlık oranı yüzde 10'dan yüzde 3'e geriledi.

Misyon, adını 19. yüzyılın başında yaşanan bağımsızlık mücadelesi kahramanlarından biri olan José Felix Ribas'tan alıyor.

SUCRE MİSYONU:

2003'ün son aylarında çalışmaları başlatılan misyon, 2 milyon

Venezüellalı yetişkinin yarım bıraktıkları ilköğretimlerini bitirmelerini sağladı.

VUELTA AL CAMPO MİSYONU:

2005'in ortalarında çağrısı yapılmaya başlanan misyon bir tür "köye dönüş projesi". Büyük kentlerde yaşayan işsizlerin kendi istekleriyle kırsal alana, yeni açılan tarım bölgelerine dönmesini ve tarımla uğraşmalarını hedefliyor.

VUELVAN CARAS MİSYONU:

Venezüella toplumunun toplumsal katılım aracılığı ve devrimci hükümetle işbirliği içinde ülkenin sosyal ve ekonomik dönüşümüne eğitim ve çalışma yoluyla katılımını sağlamak.

Misyonun amacı bu derece soyut ifade edilse de üretimin kooperatifler olarak örgütlenmesi bu misyonun içinde yer alıyor. Biraz önce gezdiğimiz Fabricio Ojeda gibi nucleo'lar kurulması, bu kooperatifler etrafında sosyal ve kültürel bir yaşam alanı oluşturulması, bu örgütlenmelerin bütün ülkeye yayılması hedefleniyor.

Kooperatifler kurulması gibi maddi sonuçları bir yana, bu misyon ülkede bir "ruh hali", bir tür bilinç yaratılması için çalışıyor. Bütün yaşananları "processo", yani "süreç" olarak adlandıran Chavez hükümetinin hedefi, ülkede şu anda yaşananları, yapılanları kendi kendini üreten, besleyen, hiç bitmeyen bir devrime dönüştürmek. Her ne kadar ülkenin zenginleri Chavez çok kullanıyor diye artık "süreç" sözcüğünü kullanmayacak kadar yapılanlara karşı olsa da ülkenin yüzde 60'lık kesimi yapılanlara net ve kesin destek veriyor. Destek vermekle kalmayıp bu sürece katılıyor.

ANAHTAR 6: SİMON BOLÍVAR

Venezüella diyoruz ama Chavez'in, halkın katılımıyla yazılan yeni anayasayı 1999 yılının Aralık ayında yürürlüğe koymasından sonra Venezüella'nın resmi adı "Bolívarcı Venezüella Cumhuriyeti" olarak değiştirildi. Venezüella halkı yaşadığı "süreci", "Bolívarcı Devrim" olarak adlandırdı. Peki Bolívar kim? Caracas'ın bütün du-

varlarında adı yazan, muhteşem tasvirleri yapılan, Chavez'in dilinden düşürmediği bu adam kim? Chavez'in ikide bir söz ettiği "birleşmiş Latin Amerika" rüyası, ABD'nin iç politikalara müdahalesine karşı yaptığı konuşmalarda İspanyol sömürgesine karşı Bolívar'ın verdiği mücadeleden söz etmesi boşuna değil. Bolívar, Venezüella doğumlu olmasına rağmen bütün Latin Amerika'nın sömürgelikten bağımsızlığa geçiş yolunda, neredeyse bir aziz olarak "taptığı" (abartı değil, sonraki bölümde anlayacaksınız niye böyle dediği-mi!) bir kahraman, bir "kurucu baba". Bunları anlamak için Latin Amerika'nın tarihiyle birlikte anılan Bolívar'ın hayatına bir göz atmamız gerekiyor.

Tam adıyla, Simón José Antonio de la Santísima Trinidad Bolívar. Ama Latin Amerika'da bilinen ismiyle "Libertador", yani "Özgürleştirici". 1800'lerin başında Latin Amerika'daki İspanyol sömürgesine karşı yurtsever güçleri, Aydınlanma felsefesinden etkilenerek örgütleyen, şu anda Panama, Kolombiya, Ekvador, Peru, Bolivya ve Venezüella ülkelerinin bulunduğu bölgeyi bağımsızlığına kavuşturan Venezüellalı kahraman.

Aristokrat bir ailenin çocuğu olarak 1783'te doğdu. Çocukken kaybettiği ailesinden kalan mirasla devam ettiği askeri eğitimini İspanya'da tamamladı. 1810'da döndüğü Venezüella'da sömürge karşıtı güçlerle birlikte Caracas şehrinde ülkenin bağımsızlığını ilan etti. İngiltere'ye destek çağrısı için giden Bolívar, İngilizler'den sadece tarafsızlık sözü alarak geri döndü. Venezüella'ya döndüğün-

de milis olarak örgütlenmiş yurtsever kuvvetlerin başına geçip 1813'te Caracas'ı, Napoleon'un kardeşi Joseph'in kral olarak başlarında bulunduğu sömürgeci İspanyol ordusunun elinden aldı. Bu isyanın cezası olarak İspanyollar tarafından yakalanıp New Granada'ya (şimdiki Kolombiya) sürgün edildi. Burada Kolombiya ordusunun başına geçip şu anda Kolombiya'nın başkenti olan Bogota'ya 1814'te ele geçirdi. Fakat yiyecek ve asker yetersizliği yüzünden yeni yenilgiler alan Bolívar, Jamaika'ya kaçmak zorunda kaldı. Haiti'de yeni güçler toplayarak 1816'da Venezüella'ya saldırdı. Şimdi Ciudad Bolívar olan şehri ele geçirdi ve burayı tek başına yönetmeye başladı. İspanyol güçlerine karşı yıllar boyunca saldırılarını devam ettiren Bolívar, 1821'de şu anda Venezüella, Ekvador, Kolombiya, Panama ve Peru'nun içinde bulunduğu, o zamanlar Büyük Kolombiya olarak adlandırılan bölgeyi İspanyol sömürgesinden kurtardı ve bu büyük devletin ilk başkanı oldu. Daha sonra Peru'nun kuzeyi ayrı bir ülke olarak bölündü ve Bolívar'ın onuruna burası Boliviya olarak adlandırıldı. Bu ülkenin anayasası bizzat Bolívar tarafından yazılmasına ve yüzyılın en önemli siyasi belgelerinden biri olmasına rağmen hiç uygulanamadı. Kısa bir süre sonra direnişi örgütleyen ve sürdüren generaller arasında başlayan kişisel çatışmalar 1827'de bir iç savaşa yol açtı. Büyük Kolombiya ülkesi bölünmeye başladı. Bolívar, hayatını adadığı birleşmiş Latin Amerika hayalinin dağılmasının verdiği acıya ve tüberküloz hastalığının gövdesinde yarattığı hasara dayanamayarak 1830'da öldü.

Bugün Chavez'in ülkesinin ismini, halk tarafından yazılan ve 1999'da yürürlüğe giren yeni anayasa ile "Bolivarcı Venezüella Cumhuriyeti" olarak değiştirmesinin nedeni bu. Chavez de tıpkı Bolívar gibi, bu kez ABD sömürgesine karşı birleşmiş bir Latin Amerika'nın hayalini kuruyor. Latin Amerika ülkeleri arasında yeni ticari ve idari anlaşmalar yapması, ABD'nin "arka bahçesinde" ABD'ye ve neo-liberalizme karşı bir cephe oluşturmaya çalışması, bunu yaparken sık sık bütün Latin Amerika'nın ortak belleğinde kutsal bir yeri olan Bolívar'a atıfta bulunması bundan. Fakat Chavez'in Bolívar'dan bir adım ileri giderek kurduğu bir başka hayal daha var: İmparatorluğa karşı bir Güney Bloğu! Venezüella ile ilgili merak

edilecek ve önümüzdeki yıllarda izleyecek olduğumuz şey bu: Acaba Venezüella devrimi dünyanın tüm yoksullarının birleştiği, yeni bir "kutup" oluşturacak küresel bir güç dengesi yaratabilir mi?

Mercimekli Medya ve Çeteci Tanrılar

Siyah botları dikip dikip kenara koyan kadınlardan, atalarının isyan hatırası olarak kendilerine bıraktığı dansı talim eden çocuklardan, makinelerin arasında kocaman memelerini tatlı tatlı sallayarak çalışan ve salınan şenlikli kadınlardan, ben anlayayım diye anlamadığım İspanyolca'yı heceleye heceleye konuşan genç erkeklerden ve kızlardan geçip nucleo'dan dışarı çıkıyoruz.

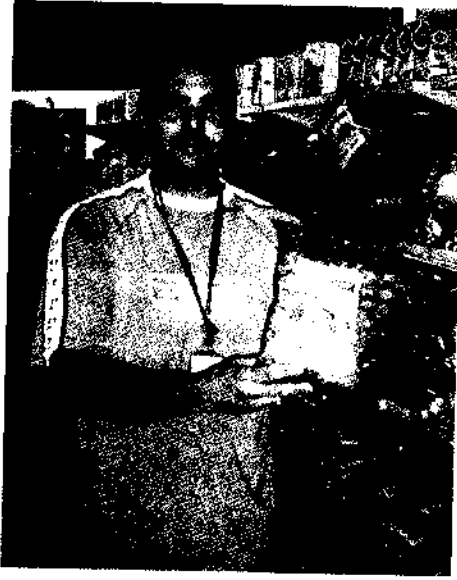
Fakat hiç uzaklaşmadan, yan kapıdan giriyoruz tekrar. Bahçe içinde bir market. Ucuz gıdaların satıldığı, Mercal Misyonu'na bağlı marketlerden biri. Fakat bu küçük marketin sadece bir market olmadığı, aynı zamanda bir propaganda merkezi görevini de yürüttüğü, Leo eline mercimek, pirinç, un, şeker paketlerini alınca çıkıyor ortaya. Chavez hükümeti ve Bolivarcı Venezüella Cumhuriyeti yiyecek paketlerinden bildiriyor! Hükümet, üretiminde, dağıtımında ve satışında sübvansız ettiği gıdaların paketlerinin üzerinden insanlara devrimi, yeni anayasayı, yapılanları ve devrimin dayandığı sloganları karikatürlerle, resimlerle bildiriyor. Un paketinin üzerinde bir kız, bir erkek çocuk, yeşil renkli ve boğazında ABD Doları amblemleri bir kravat olan yolsuzluk canavarının önünde durmuş bağırıyorlar:

"Yolsuzluğa hayır! Artık ülke kaynakları halkımızın hizmetinde!"

Karikatürün yanında da Bolivarcı yeni anayasanın 62. Maddesi:

"Bütün yurttaşların, doğrudan veya seçtikleri temsilciler aracılığıyla toplumsal kararlara katılma hakkı vardır.

Yurttaşların katılımı, toplumsal kararları oluşturma, yürüt-

Medya devrimden bahsetmediği için yiyecek paketleri bile iletişim kanalı olarak kullanılıyor.

ceğiniz 16. Uluslararası Gençlik Festivali'nin ne olduğu, festivalde neler yapılacağına ilişkin "güncel" haberler de bu yiyecek kutularının üzerinde.

Haber ve propaganda bakımından da besleyici olan bu organik yiyecekler, bu halkın iletişim konusunda yaşadıklarını, yakın siyasi tarihinde sırf iletişim kanallarının kapalı olması nedeniyle ne acılar çektiklerini bilmeyenler için tuhaf, hatta komik gelebilir. Dışarıdan gelenler için Chavez'in yiyecek paketlerini iletişim aracı olarak kullanması, "mercimekli bir medya" yaratmaya kadar varan bu kendini anlatma gayreti biraz anlaşılabilir. Ama marketin kasaında duran kasiyere bile sorsanız size şunu anlatabilir:

"Caracas'ın dışındaki insanlar, kırsal bölgede yaşayanlar hâlâ bu ülkede olup bitenlerden haberdar değil."

me ve yürütülmesini denetleme aşamalarında bireysel ve kollektif gelişimin tamamlanması için gereklidir. Bu hakkın kullanılmasını sağlayacak koşulları oluşturmak devletin zorunluluğu, halkın sorumluluğudur."

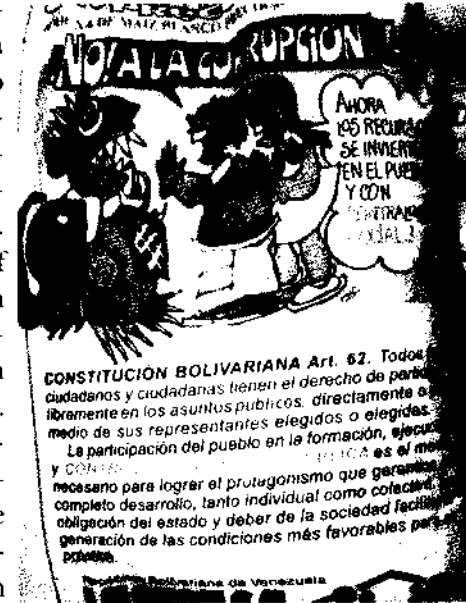
Bir başka paketin, bu kez mercimeklerin üzerinde, PDVSA'nın misyonları nasıl desteklediğine, devrimin nasıl işlediğine ilişkin kısa ve net bilgiler var. Hatta, ilerleyen bölümlerde göreceğiniz

"Chavez'in devlet başkanlığına seçilmesinden beş yıl sonra bile mi?"

"Evet beş yıl sonra bile. Mesela bazı insanlar hâlâ Chavez'e karşı yapılan darbe girişiminde neler olduğunu bilmiyorlar. Özel TV kanalları, radyolar ve gazeteler o kadar çok yalan söylediler ve biz de insanlara gerçekleri anlatmakta o kadar imkânsızlıklar yaşadık ki, hâlâ televizyonların o gün yaşananlar hakkında söylediği yalanları gerçek sananlar var. Birçok insan bu yiyecek paketleri sayesinde yeni bir anayasaları olduğunu, yeni haklara kavuştuklarını, bu ülkede bir devrim yapıldığını öğreniyorlar."

Hangi medya yalanları? Kasiyerin hummalı bir biçimde anlatmaya çalıştığı, bahsettiği yalanlar ne? Bunu öğreneceğiz. Bir halkın televizyonlar ve gazeteler tarafından nasıl düpedüz aldatıldığını, özel sermayenin elindeki medyanın bir halkın kaderini o halkın aleyhine değiştirmek için neler yapabileceğini, ne kadar ileri gidebileceğini göreceğiz.

Ama önce şu fotoğraf makinelerini yeniden çantaya sokmak ve Leo'ya biraz daha yakın yürümek gerekiyor. Çünkü marketten çıktıktan sonra, nucleo'nun kapısından sadece yirmi metre ilerideki dönemeçten sonra yeniden güvenli alandan çıkıyoruz. Araç bulmak için

"Yolsuzluğa hayır! Artık ülke kaynakları halkımızın hizmetinde!"

Kumarda kazandıysanız Aziz Cono'ya bir sigara vermelisiniz!

biraz yürümemiz lazım. Ama Leo beş dakika sonra “Bi’ dakka!” deyip dalıyor bir dükkândan içeri.

Camekânda biblolar, küçük heykelcikler, hediyelik eşyalar Bu kadar yoksul bir semtte bu kadar hediyelik eşya ve süslü püs lü, işporta işi heykelcik satan bir dükkânın nasıl iş yaptığını merak ederken, Leo sırrı veriyor ve girdiğimiz dükkânın bir “kutsa emanetler mekâmı” olduğunu altını çiziyor. Tek tek anlatıyor neyin ne olduğunu. Önce, ağzına yanan sigara sokuşturulmuş komik, şişman bir adam heykelciği. Bu, Saint Cono (Aziz Cono). Kumar azizi! Kumar ya da loto oynayan, piyango bileti alar ve kazananlar gelip Aziz Cono'ya hediye veriyorlar. Hediye mi O da işte ağzında şu anda yanmakta olan sigara. Bildiğiniz sigara yakılıp ağzındaki deliğe sokuluyor. Cono bu sigarayı sonuna kadar içiyor. Her nasılsa... Sonra kravatlı, orta yaşlı bir adamı büstünü görüyorsunuz sık sık dükkânda. Bu, Saint Jose Gregorio Hernandez; doktorların azizi. İnsanların sağlığına kavuşmak tedavi olmak için adak adadıkları bir aziz. En büyük, en havalı olan heykelcikler Simón Bolívar'a ait. O da azizler katında, yükseklerde bir yerlerde duruyor. Ona adalet için dua ediliyor, adanıyor. Hatta Venezüellahlılar bu azizlik işini o kadar ileri götürmüşler ki, şu anda hazırlayıp Vatikan'a gönderdikleri dosyanın onaylanıp Bolívar'ın aziz olduğunun Hıristiyan âlemine iletilmesini bekliyorlar. Hemen Bolívar'ın yanında, alçıdan dökmüş, parlak pembe, mavi, sarı renklerle boyanmış, genç erkek heykelcikleri var. Biri sarı saçlı, biri siyah tenli, biri de kasketli Bellerinde de tabancaları. Bunlar ne? Bunlar “malandros”, yan çeteci. Bu üç heykelcik çeteci azizlere ait: şapkalı olan Malandro Ismael, siyah olan Malandro Joseito, sarışın olan Malandro Tony. Bunlar, 1980'lerde polis tarafından öldürülmüş, mezarları neredeyse türbelere dönüştürülmüş kanun kaçakları. Latir Amerikalı barrio'ların Robin Hood'ları! Örneğin Tony çok zengin olmasına rağmen evleri soyuyor ve o evlerden aldıklarını gelip yoksul mahallelerde dağıtıyor. 80'lerin modasına uygun giydirilmiş bu “üç silahşörler”, barrio'daki genç erkeklerin ruhları için dua ettikleri, hatta ülke dışına çıktıklarında yanlarına heykel-

ciklerini alıp evlerinde yüksek bir yere koydukları “azizler”. Bugün bile çetelerin mensupları, bir kavgaya girmeden önce onların mezarlarına gidip adak adıyorlar. Ne adıyorlar? Oyuncak tabancalar! Tıpkı çetecileri koruyan azizler gibi her mesleğin mensuplarını koruyan birer azizcik var. Bunlar gerçek kişiler ve hepsi trajik şekilde ölmüş ya da öldürülmüşler. Örneğin öğrencileri koruyan aziz, ders çalırken yılan sokması sonucu ölen bir kız ve eğer onun ruhu için dua edip sınavdan geçtiyseniz teşekkür etmek için gidip mezarına dersinizin notlarını bırakıyorsunuz. 1989’da Caracas’ta yaşanan toplumsal patlama sırasında öldürülen bir gazeteci ise gazetecilerin azizi ve gazeteciler onun ruhuna dua ederken gidip mezarına kendi çektikleri haber fotoğraflarını bırakıyorlar. Camekânların içinde Hıristiyan azizleri, azizeleri de var ama Leo önemle belirtiyor:

“Onlar Hıristiyan değil, yerli azizler!”

Herhangi bir kilisede görebileceğiniz, yerlere kadar uzanan parlak giysileri, başlarında taçları ile beyaz insanlar olarak tasvir edilen yerli tanrıları, Venezüella Katolik inancı tarafından ele geçirildikten sonra beyaz adamın azizleri ve azizeleri gibi giydirilmeye başlanmış. Kızılderili tanrıları Vatikan’ın pirüpak kostümlerine büründürülmüş. Üstelik Hıristiyan inancı içinde onlara da bir yer bulunmuş. Bu toprakların eski tanrıları Hıristiyan azizlerinin altında, bir yerli azizler kasti oluşturmuşlar. Leo, insanların hâlâ yerli tanrılarına davullar, danslar eşliğinde tapınıp ardından gidip kiliselerde günah çıkarttıklarını, bunun kurumsallaşmış bir çelişkili inanç ve ibadet biçimi olduğunu anlatıyor.

Latin dekoliteli, sıkı kalçalı tezgâhtar kız camekânın içinden PVC kaplanmış kartlar çıkarıyor en son. Çocukların, üzerlerinde futbolcu ya da araba resimleri basılı kartlarla oynadıkları oyunlar vardı eskiden, belki hâlâ vardır. Camekândan çıkan bu kartlar tamamen o oyunlarda kullanılanların aynı. Tabii arada

‘Kutsal emanetler dükkânındaki’ çeteci azizlerle tanışın!

bir fark var: Bu kartlar oyun değil, ibadet için. Bir sürü kart ve az zaman var. Üstelik bu dini meseleler, bir halkın karmaşık inanç sistemi ve bu inanç sisteminin devrimdeki payı(!) ayaküstü konuşulacak konular değil. O yüzden dükkândan çıkmak, sakın sakın bu kartları bir yerde tercüme etmek gerekiyor. Çıkıyoruz. Leo’ya, tamamen öylesine, “Kızlar güzeldi, di mi?” diyorum. Leo, son derece ciddi bir biçimde “Hayır!” diyor. Sırım gibi incecik kızları niye beğenmediğini derhal açıklıyor:

“Eminim senin ülkende de şu Venezüellalı dünya güzellik kraliçeleri miti vardır. Gittiğinde onlara anlat, bu ülkede kimse o kızları beğenmez. Biz, kadınları balık eti hatta tombul severiz. Sen de dikkat et, bu ülkede dolaştığın sürece o tahta bacaklılardan bir tane bile göremeyeceksin.”

İlerleyen günlerde Leo'nun doğruyu söylediğini, sokaktaki kadınların genellikle göbekli ve bol memeli olduğunu göreceğim. Bu kadınlar meselesi ile ilgili bir başka şey daha öğreneceğim ki onu size öyle açık açık, kusura bakmayın, söyleyemeyeceğim. Ama şu kadarını çıtlatabilirim: Venezüella'da Türk kadınlarına ilişkin çok ama çok acayip tevatürler var. Nasıl Batı, o tuhaf oryantizmi ile Doğulu kadınları çok acayip cinsel hayatları olan muammalara dönüştürdüyse, aynı şey Türk kadınları için Venezüella'da da geçerli. Şu kadarını söyleyeyim, Venezüellalı erkekler, bizim çok... Nasıl desem, doğa üstü becerilere sahip olduğumuza inanıyorlar. Diğer yandan Latin Amerika ile ilgili mühim bir ayrıntıyı da söylemek gerekiyor bu arada: Latin Amerika için Doğu'da kalan her yer Türklere oluşuyor. Uzaklardan gelenler eğer Uzakdoğulu, çekik gözlü insanlar değilse bir Latin Amerikalı için onlar Türk'tür. "El Turco" illa Türkiye'den gelenlere değil, Rusya'dan, Suudi Arabistan'dan gelmiş olanlara da verilen genel isimdir. Velhasıl Leo tatlı bir konu bulmuş olmanın heyecanı ve son derece nazik bir biçimde bu Türk kadınları meselesini uzun uzun anlatıyor. Neden sonra biraz sıkıldığını anlamış olacak ki giydiğim uzun eteği işaret edip "Bunu giymen iyi olmuş," diyor. Neden acaba? "Çünkü böyle etekleri Caracas'ta Evangelist kızlar giyer. Barrio'larda da Evangelistler'e pek bulaşmazlar." Niye bulaşmazlar peki? İşte o sorunun cevabı az sonra, otele gidip dinlenirken bir yandan bu halkın bilinçaltının nasıl karmakarışık olduğunu, bu karmaşanın Chavez ve devrimle yakından ilgisi olduğunu öğrenmeye başlayınca geliyor. Benim uzun eteğimin devrimle ne ilgisi mi var? Hem de nasıl var!

Devrimin Dini - Dinin Devrimi

Yorulduk artık. Biraz dinlenelim. Fakat otele gidebilmek için şehri bir kez daha baştan başa kat etmek gerekiyor. Zira, teknik

bir arıza sebebiyle Caracas'ın merkezine uzak ve fakat lüks sayılabilecek bir otelde kalıyorum: Hotel Intercontinental Tamana-co. Nihayet odaya girince... Hoppala! Geldiğim gün toplayıp resepsiyona bıraktığım kartlar yine odanın her tarafında. Küçük, ayaklı kartlar bunlar. Üzerlerinde son derece kibar biçimde, "Bu odada bıraktığımız değerli eşyalarınızdan biz sorumlu değiliz. İmza: Hotel Tamana-co" yazılı. Odanın dört köşesine yayılmış bu kartları resepsiyona götürüp anlamını sorduğumda her nasılsa resepsiyonist beyefendi bu matbu kartları hayatında ilk kez gördüğünü söylemişti. Ama yine her nasılsa orada bıraktığım kartlar yeniden odada belirdi. Üstelik bu kartlar sadece odada değil, değerli eşyaları ve parayı saklamak için odaya konulmuş küçük kasanın içinde bile var. Yani, "pasaporta bir şey olmasın" diye içiniz rahat kasayı açtığınızda karşınıza o yazı çıkıyor:

"Bu kasaya koyacağınız değerli eşyalardan biz sorumlu değiliz!"

Peki kim sorumlu? Yani bu beş yıldızlı, allı güllü, cilalı milalı otel güvenli değil mi?

Resepsiyonist son derece Amerikan aksanlı İngilizcesi ile cevap veriyor:

"Lobide ve her koridorun başında gördüğünüz bu silahlı güvenlik görevlileri varken hiçbir şey olmaz. Merak etmeyin."

Oysa ne kadar çok güvenlik görevlisi varsa o kadar güvensiz bir yerde bulunuyorsunuz demektir. Hiç değilse bu dünyanın geri kalanında böyledir. Ama Caracas'ta, birilerinin durmadan etrafınızda kol gezdiğini söyleyip durdukları korku ve bunun sonucu olan abartılı güvenlik, kısmen yoksulların şehrin merkezindeki hayata katılmasını sağlayan devrimden, kısmen de paranoyadan kaynaklanıyor. Bir de elbette bu ülkenin ABD'ye bu kadar yakın olmasından! Şöyle ki...

Genellikle Meksika'da söylenen, ama bütün Latin Amerika'nın darbeler, suikastler, vahşileştirilmiş para-militer cinayet-

lerle dolu makus talihini ve tarihini açıklayan bir cümle vardır:
“Amerika’ya çok yakın, tanrıya çok uzak!”

Venezüella, bilhassa son yıllarda, bu sözün en geçerli olduğu Latin Amerika ülkesi. Çünkü ülke Güney Amerika’nın ABD’ye en yakın kıyısında duruyor. Zaten bu kadar yakın olduğu için gündelik, sıradan bir şeymiş gibi Caracas sokaklarında hemen her gün ABD’nin Venezüella’yı işgal etmesi tehlikesinden bahsedilebiliyor. Daha doğrusu bunu tehlike olarak gören genellikle Chavez taraftarları. “Chavistas” olarak anılan Chavez destekçileri devrimci hareketin Washington’un asabını iyice bozacağını ve bir gün Rambo kılıklı ABD askerlerinin güneş gözlükleriyle Caracas’ın etrafını saracağını düşünüyor. Bu korku, küçük bir topluluğun ortalığı ayağa kaldırmak için diline doladığı milliyetçi bir hezeyan değil. Ülkede ve bilhassa Caracas’ta son derece yaygın bir biçimde bu olasılıktan söz ediliyor. Chavez’in kendisinin de atlattığı bir suikast girişiminin ardından sürekli olarak suikast tehlikesinden söz etmesi bu korkuyu destekliyor. Üstelik 2005’in Eylül ayında olduğu gibi, ABD’de Evangelist bir televizyon vaizinin ekrandan, “Chavez kendisine suikast düzenlenmesinden bu kadar korkuyorsa düzenleyebiliriz,” gibi şeyler söyleyince somut dayanak da bulan bu korku şehirde çok canlı. Büyük, güçlü ve son yüzyılda uluslararası hukuku pek kafasına takmayan bir ülkenin burnunun dibinde olsak sanırım hepimiz korkardık. Üstelik bir de o ülkenin hava ve su kadar ihtiyaç duyduğu petrolü sağlayan kaynaklar sizin clinizdeyse. ABD petrol ve güç gösterisi söz konusu olunca dünyanın öteki tarafına asker göndermekten çekinmiyorsa yanı başındaki Latin Amerika ülkesine niye göndermesin, değil mi? İşte Caracaslıların dehşetini, hatta giderek işgal paranoyasını besleyen de bu. Diğer yandan Chavez karşıtları, devrimden, yeni anayasadan ve hükümetin politikalarından o denli nefret ediyorlar, Chavista’ların gelip bir gün lüks evlerinde boğazlarını sıkvereceğinden o kadar korkuyorlar ki, ülkenin üst sınıfını temsil eden kimi siyasi

dinamikler ABD ordusunun gelip kendilerini bu “diktatörden” kurtarmasını bekliyor. Yani ABD’nin Venezüella’yı işgal etmesi gerektiğini düşünenler de var Venezüella’da. Sonuç olarak ülkede, birbirine zıt paranoyaları besleyen coğrafi bir gerçeklik var. Dedikleri gibi: Amerika’ya çok yakın!

Ya tanrıya uzak olmak? İşte burada, biraz önce söz verdiğimiz üzere durmak gerekiyor. Önce şu kutsal eşyalar dükkânından aldığımız bir yüzü resimli, diğer yüzü yazılarla dolu, PVC kaplı kartları çıkaralım ortaya. Yanına da Leo’nun kartların anlamlarını tek tek yazdığı notları koyalım ve dua kartları yardımıyla bir ülkenin inanç sistemiyle tanışmaya başlayalım.

(1)

(2)

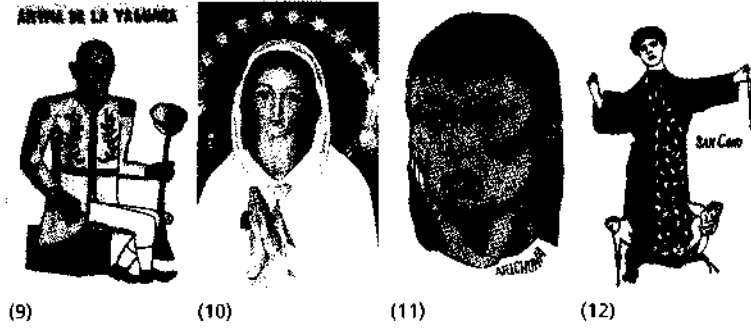
(3)

(4)

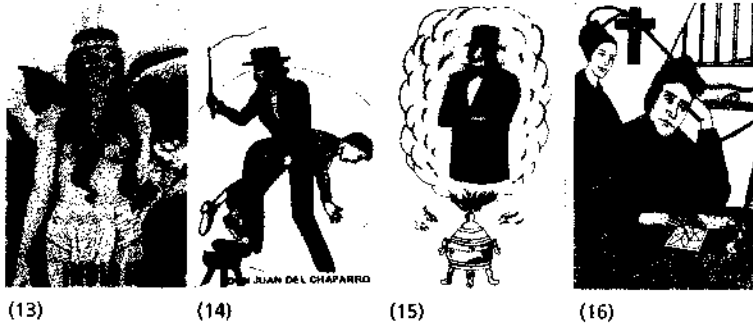
1. İlk kartta Bolívar’ın, yani “Libertador”un resmi. Sırmalı, apoletli bir eski zaman generali olarak görüntüyor Bolívar. Bolívar’ın ruhuna genel olarak adalet için dua ediliyor. Bu, mahkemeye gittiğinizde hâkimin size daha adil davranması için de olabilir, yoksulsanız işvereninizin ücretinizi belirlerken daha adil karar vermesi için de. Venezüellalılar Bolívar’ın aziz olması için yakın zamanda Vatikan’a başvurduklar. Azizlik talebi için hazırlanan dosya şu anda Vatikan’da bekliyor.
2. Başının üzerinde melek halesiyle, pembe giysileriyle uçan bebek resmi, korunma için. Arkasındaki dualar çocuklar

- için koruma dilemek amacıyla okunuyor.
3. Kahverengi giysili, elinde haç tutan Aziz San Luis Beltran sağlık için dua ederken kullanılıyor. Bu kartta da olduğu gibi bütün kartların arkasındaki dua ile birlikte duanın nasıl, kaç kere, günün hangi saatinde okunması gerektiği de yazıyor.
 4. Sakallı bir adamın önündeki kadına omuzlarından sarıldığı fotoğrafın arkasında “Don Juan Del Dominio” yazıyor. Kartın arkasındaki duayı, ilişkinizde baskın taraf olmak için yedi gün boyunca okuyorsunuz. Bu kart gibi diğer kartların çoğu da son derece gündelik ve somut meselelerin çözülmesi için okunması gereken duaları içeriyor. Bu haliyle bu dualar ve kartlar tıpkı yerli dinindeki gündelik büyülere benziyor.
 5. Elinde haç tutan, yanında üç kılıçla görünen Santa Elena kartı, özellikle yetişkin çocukların sağlığına dua etmek için kullanılıyor. Kartın arkasındaki dua, küçükleri değil, yetişkin olan çocuklarınızı koruyor.
 6. Kartlardan birinde Buda var. Bildiğiniz Buda. Kartın arkasındaki dua da “Oh! Büyük Buda!” diye başlıyor. Bu dua zengin olmak için okunuyor. Yerli dini Jaruba ve Katolik inancının birleşmesiyle zaten yeterince karmaşıklaşan inanışlar, bütün dünyada moda olan

9. Uzakdoğulu mitlerle birleşince iyice tubaflaşıyor ve Kızılderili Katolikler, zengin olmak için Buda’ya dua edebiliyor.
7. Kırmızı dudaklı Negra Tomasa kartı, genel olarak umut için. Carmen’i andıran bir kadın tasviri taşıyan kart, Avrupalı Katolik inancında günah sayılabilecek şehvetin, yerli inancında dışlanmadığının, kırmızı dudaklı, saçı güllü, sürmeli gözlü bir kadının da pekâlâ kutsal sayılabileceğini gösteriyor.
8. Başlarının üzerinde bir kartalla, elinde para tutan bir erkek ve ona arkasından sarılmış güzel bir kadının tasvir edildiği Don Juan de la Suerte kartı aşta ve kumarda “iyi görünmek” için. Kumar gibi “şeytani” bir iş, olay Venezüella’da geçerse o kadar da kötü sayılmayabileceği gibi kumar oynarken iyi görünmek için dua bile edilebiliyor.
9. Bir kutunun üzerine oturmuş üniformalı, yere dayanmış, silahının namlusunda şapkası duran general Maximiliano Gonzalez. Ona genel olarak sorunların çözülmesi için dua ediliyor. Bu sorun aşkla da ilgili olabilir işle de.
10. Beyaz giysiler içinde, meleksi yüzüyle ellerini kavuşturmuş kadının adı “Mistik Rosa”. Daha önce adı “Mucizevi Rosa” olan azize, New Age modası Venezüella azizlerini ele geçirince “mistik” şeklinde değiştirilmiş. Böylece

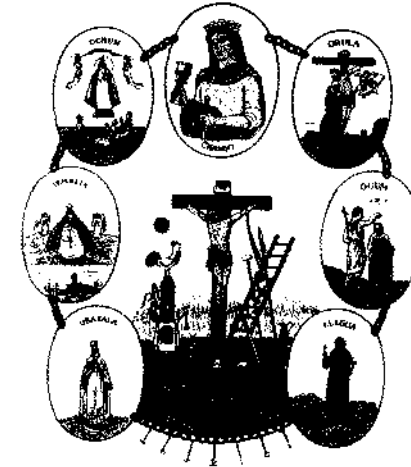
daha çok satmaya başlayan kart, imkânsız şeylerin olması için dua edenlere yardımcı oluyor.

11. Bir kızilderili başının resmedildiği kart, yerli Arichuna'ya ait. İş, seyahat, aşk meseleleri ve büyü bozmak için bu karttaki dua okunuyor. Dua Katolik, ama resim tamamen yerli!
12. Bir önceki bölümde sözünü ettiğimiz Aziz Cono, bu kartlarda heykelciğindeki gibi komik ve şişko değil, bir Katolik azizi olarak çizilmiş. Eteklerinde melekler olmasına, ellerini huşu içinde yanlara kaldırmasına ve parmaklarından haç sarkmasına bakmayın; O, kumarda şans getirmesi için dualar edilen bir aziz.
13. “Kızilderili Rosa”, çıplak göğüsleri ve elinde tuttuğu tropik çiçeklerle baştan çıkarıcı bir azize. Bu kızilderili azizeye, düşmanları baştan çıkararak onların dikkatini dağıtması ve bu yolla onlardan gelecek tehlikeye karşı korunmak için dua ediliyor.
14. Don Juan del Chaparro dizine bir adamı oturtmuş dövüyor, poposuna poposuna vuruyor. Kart, her nasılsa barış için edilen duaları kabul etmesi gereken azize ait!
15. Lambadan çıkan, Mandrake'ye benzeyen aziz Juan de los Cuatro Vientos. Bu kartın arkasındaki duayı birinin sizi düşünmeyi takıntı haline getirmesi, sizi kafaya takması

için kullanıyorsunuz. Tahmin edilebileceği gibi bu kart genel olarak karşılıksız aşk yaşayanlar için öneriliyor. Kart daha ziyade bir tür aşk büyüsü olarak kullanılıyor.

16. Önde, elini başına dayamış, ortaçağ giysileriyle bir adam ve arkada da bir kadın duruyor. Bu, Don Juan del Pensamiento kartı. Bu karttaki duayı da biri sizi “delirene kadar” düşünsün diye okuyabilirsiniz. Yani eğer bir önceki kart sizi tatmin etmiyorsa bu karttaki duaya başvuruyorsunuz. Delirtene kadar dua!

Şimdi gelelim bu hikâyenin sonuna. Elimizde tek bir kart kaldı. Kartın tam ortasında İsa'nın çarmıha gerilmiş, yanan bedeni, etrafında da Avrupalı azizler ve azizeler gibi giyinmiş olan yedi kutsal kişinin tasviri var. Bu küçük kart üzerinden tüm ülkenin inanç sistemini okuyabilirsiniz. Çünkü İsa'nın etrafındaki Avrupalı gibi görünen beyaz tenli azizler aslında Venezüella yerlilerinin çok tanrılı inançlarına ait tanrılar ve tanrıçalar. Yani ne beyazlar ne de Avrupalı. Ama Katolik inancı Venezüella'da kabul edildikten sonra yerli tanrılar ve tanrıçalar Katolik sistem içine, giydirilip süslenerek ve ten renkleri beyazlatılarak azizler ve azizeler olarak sokulmuşlar. Bu arada yerli dini Jaruba'nın ana tanrıçası Chango bu tasvirde en üstte ve İsa kadar büyük çizilmiş durumda. Seks yapmadan çocuk sahibi olan Mer-

Yerli tanrılar ve tanrıçalar İsa'nın etrafında.

yem Ana yerine, şöyle kanlı canlı, elinde şarap bardağı tutan bir yerli kadına inanmanın bir ülkenin hayata, insana ve dünyaya bakışını nasıl etkileyeceğini tahmin edebiliyorsunuzdur herhalde! Yerli dini Jaruba'nın Katolik inancının kabulüyle folklorik bir "hoşluğa" dönüşmediğini, en az Katolik inancı kadar hatta belki daha da canlı bir biçimde yaşadığını, hatta tanrıların ve tanrıçaların gündelik hayatta ciddi bir etkisi olduğunu önemle belirtmek gerek. Örneğin sokaklarda, yerli tanrıların ve tanrıçalarını temsil eden renkleri taşıyan bileklikler en çok satılan aksesuarlar arasında. Üstelik bu aksesuarları normal bir bilezik veya kolye gibi almıyorsunuz. Satıcı size bunları satarken, üzerinizde bu aksesuar varken yapmamanız gereken ya da yaparsanız lanetlenmenize sebep olacak şeyleri söylüyor. Örneğin benim aldığım gibi kırmızı-beyaz bir bileklik alırsanız bunun Chango'yu temsil ettiğini ve bu yüzden de bileklik varken plajda seks yapamayacağınızı hatırlamanız gerek. Üstelik satıcı size bunu söylerken gülmeseniz iyi olur çünkü bu asla bir şaka değildir.

Şimdi elimizdeki son karta bir kez daha dikkatli bakın. İsa'ya, etrafında sıralanmış yerli tanrılara ve tanrıçalarına. Dikkatli bakın, çünkü bir süre sonra, gidip izleyeceğimiz "Emperyalizm ve Savaş Karşısı 16. Uluslararası Gençlik Festivali"nin açılış gecesinde buna çok benzeyen bir manzara göreceksiniz. O zaman Chavez'i, devrimi ve Venezüella'nın bilinçaltısının bu devrimi nasıl beslediğini daha da iyi anlayacaksınız.

O zamana kadar, gecenin geri kalanında biraz televizyon izleyelim. Çünkü dinler nasıl bir halkın tutunduğu eski masalları anlatıyorsa insana, televizyon da o halkın içinde yuvarlanıp gittiği yeni masalları anlatır. Yani bu kartları elimizde tutup televizyon karşısına geçmemiz tesadüf değil. Elimizdekiler Venezüella'nın eski mitleri, ekranda ise yenileri. Yani bol miktarda Hollywood dizileri!

Venezüella'da altı özel televizyon kanalı var. Bütün kanallar birleştiğinde tıpkı Türkiye'deki gibi bir vur patlasın çal oynasın ortam oluşturuyor. Televizyon haberciliği ise İspanyolca'yı hiç anlamasanız bile anlayabileceğiniz bir acemilikle yapıyor. Bu haberlerin arasına giren "bol bol sür, bol bol ye" reklamları ise medya dünyasının, bize çok tanıdık gelecek bir biçimde, ülkenin yoksulların yaşadıklarından büyük oranda kopuk olduğunu gösteriyor. Bu tür bir yayın akışı ve bakış açısı, Chavez taraftarlarının yakındığı "yoksulluğun ve yoksulların görünmez kılınması" savını güçlendirdiği gibi, bu ülkede yoksullarının devrim yaptığı ve iktidarda olduğu düşünülürse televizyonlarda bunun hiç gösterilmemesi medyanın hâlâ Chavez'e karşı olduğunu gösteriyor. Yani "Chavista"ların iktidarda olmasına rağmen hâlâ muhalif olmanın dinamizmini taşımalarının ve muhalefetin diliyle konuşuyor olmalarının hakiki bir gerekçesi var. Hâlâ gösterilmiyor, konuşturulmuyor ve reklamlar arasında kendilerine bir yayın saati bulamıyorlar. Durmadan gösterilip duran yerli pembe dizilerde ise beyaz Venezüellalılar oynuyor. Tıpkı kendi yerli tanrılarını ve tanrıçalarını beyazlaştırdığı gibi Venezüella, televizyonda da kendilerine benzemeyen, beyaz Venezüellalı televizyon mitlerini izliyor. Yani Venezüella'daki devrim, biraz da bu kafa karışıklığına, bu kimlik karmaşasına karşı yapıyor. Eski ve yeni masallardaki beyaz figürlerin yerini ülkenin gerçekliği yani Venezüella'nın esmerliği alıyor.

Kartlar elimizde, ekrana bakarken bilmemiz gereken bir şey daha var. Katolik inancıyla yerli inancın karmaşık bir biçimde bir araya getiren Venezüella'da son yirmi yıldır Evangelistler, televizyonun gösterdiği yeni masallara karşı harekete geçmiş durumdadır. Evangelist misyonerler yoksul semtlerde yoğun bir biçimde çalışma yapıyorlar. Yoksullara yardım ederek çok sayıda taraftar toplayan Evangelistler yoksul semtlerde kendi mezheplerini güçlendirmekle kalmıyor, aynı zamanda yoksullara yardım

etmenin dini bir gereklilik olduğu fikrini de yaygınlaştırıyorlar. Kullandıkları yoksulluk merkezli dil Chavez'in kullandığı dille benzerlikler gösteriyor. Chavez'in neredeyse dini bir idealizmle savunduğu yoksulluğun yok edilmesi fikri ile Evangelistlerin yıllardır barrio'larda sürdürdükleri çalışmalar örtüşüyor. Diğer yandan söylenmesi gereken bir gerçeklik daha var:

Chavez'in kullandığı yoksulluk üzerinden kurulan dayanışma söylemi aslında barrio'larda Evangelistler tarafından yaygınlaştırılıyor. Yani devrimin yardımlaşma, dayanışma üzerine kurduğu ahlaki arka plan ve söylem aslında Evangelist söylemden de besleniyor.

İşte benim "Evangelist etek" de bu noktada devrimle ilişki kuruyor. Zira son yirmi yıldır devletten hiçbir yarar sağlayamayan yoksullar tıpkı Chavez gibi Evangelistleri de kendi taraflarındaki insanlar olarak görüyor. Leo'nun "Evangelist kızlarınkine benzeyen bu eteği giymen iyi olmuş" demesi bundan; barrio'lardaki yoksullar Evangelistleri kendi taraflarındaki insanlar olarak varsayıyor ve Leo'nun dediği gibi onlara pek "bulaşmıyorlar".

Bütün bu eski ve yeni masallar arasında gidip gelirken gece sabaha dönüyor. Uzaktaki şehir tropik bir buharla uyanıyor ağır ağır. İşçiler otobüslerle işlerine giderken, insanlar dev Hollywood filmi panolarının ardında kayboluyor. Barrio'lardaki küçük evler nasıl birbirlerinin üzerine yığılmışsa şehrin merkezindeki dev gökdelenler de tıpkı onlar gibi birbirlerinin üzerine yığılmış gibi görünüyor. Zenginleşmek, çok yakınlarındaki ABD'ye benzemek umuduyla yapılmış gökdelenler, ekonomik krizler ve halk isyanlarıyla terk edilmek zorunda kalmış bir proje olarak pörsüyor ve eskiyor. Gökdelenler, yarım kalmış bir zenginlik hayali gibi kırgın ve bakımsız. Şimdi o binalara nicedir tepelerdeki evlerinde sıranın onlara gelmesini bekleyen

Sabaha karşı Caracas.

yoksul insanlar doluşuyor. Uzakta bir panoda "Movie City" (Film Şehri) yazıyor. Şehir, bütün dünya için oynattığı filmi bu sabah yeniden başlatıyor: "Film-şehir" bir kez daha gece antraktını bitiriyor ve kendi özgün, sonu hiç belli olmayan hikâyesinin gong sesini veriyor.

3. BÖLÜM
DÜNYANIN BÜTÜN
GENÇLERİ!
VENEZÜELLYA GELİN!

“Bueno dia sinyorita!”

Lacivert etek ve yelekli iki kadın, uzun, beyaz şapkalı aşçı bir adam, kolunda beyaz bir havluyla lacivert önlüklü bir başkası kahvaltı salonuna inen konuklara iyi günler diliyor. Bu otelin kapısından girip üzerlerine bu üniformaları geçirmeden önce bu insanlar hangi evlerden çıkıp geliyorlar? Şehrin hangi mahallesinden? Dünyanın hiçbir otelinde anlayamazsınız bunu, o üniformalı insanların bu otel dışında nasıl ve nerede yaşadıklarını. Çünkü yoksullar, zenginlerle karşılaşmadan önce kılık değiştirirler. Zenginlere hizmet etmek üzere girdikleri mekânlarda yoksullara giydirilen üniformalar, insanlar arasındaki eşitsizliği estete ederken yoksulluğun “kirini” örter. Bu yüzden işte, otelin,

havuz kıyısındaki kahvaltı salonunda lacivert-beyaz üniformalarıyla masaların arasında dolaşan kadınlar ve erkekler, sabahın çok erken saatlerinde barrio'lardan tıksık tıksık minibüslere binip bu lüks otele geldiklerini hiç belli etmiyorlar. Şehrin geri kalanında İngilizce bilen insan sayısı çok azken onlar, burada, Amerikan aksanı kullanmaya belirgin bir biçimde gayret ederek konuklarla konuşuyorlar. İleride, havuzun kenarındaki bahçe sulanıyor bir yandan. Belli ki bu işin önceki sahibi yeni gelene nasıl sulanacağını öğretiyor. Yeni gelen kendini tutamayıp kahvaltı edenlere bakınca selefinden azar işliyor. Tam azarın sesi yükseleceken takım elbiseli güvenlik görevlilerinden biri koşup susturuyor iki bahçıvanı. Uyan, bu nezih muhit kahvaltısının bölünmesini önüyor! Bakıcılarıyla küçük çocuklar kahvaltı salonuna iniyor, peşleri sıra anneleri. Hemen yan masada kahvaltıda ziyade iş konuşmalarına dalmış olan Amerikalı işadamları. Zengin ve biraz da karanlık bir tip olduğu her halinden belli olan göbekli, beyaz ayakkabılı, mafya kılıklı bir adam, yanında süper mini etekli ve boyu kendisininkinden epey uzun bir kızla tıkr tıkr giriyor havuz alanına. Bu arada otelin kapısında lüks arabalar duruyor ve tenis kıyafetleriyle sarışın, açık kumral kız çocukları iniyor. Tenis derslerine geç kalmamak için lobinin içinden raketle-riyle seke seke koşuyorlar. Venezüella'da anlatılanlar doğruysa bu çocuklar, büyürken -üniformalılar dışında- bir tek yoksul insan bile görmeden, bütün bu üniformalı insanların nerelerden geldiklerini bilmeden büyüyebiliyor. Yoksullar, zenginlerin arasına üniformalarını giyip karışırken, zenginler o barrio'lardan içeri bir adım bile atmıyor. Son yirmi yıldır bu düzen hiç olmadığı kadar keskin bir biçimde yürüyor.

Fakat bizim, üniformaları içindeki bu insanların, yıllar boyu baka baka dışlerini biledikleri bu görüntüye dalmak için vaktimiz yok. Uluslararası Gençlik Festivali'nin açılışı için önce basın merkezine gidip uluslararası basın sorumlusu Livia Suarez adlı

bir hanımı bulmamız, ardından törene yetişmemiz gerekiyor. Ama eğer Latin Amerika'daysanız ve ortada bir "organizasyon" varsa böyle basit ayrıntıların öyle kolayca halledilemeyeceğini bilmelisiniz. Bu yüzden önce kayıtların yapıldığı Hotel Anaco'ya gidip oradaki resepsiyonistlere basın merkezini sormamız, sonra dördüncü kata çıkmamız, orada kat görevlisiyle festival üzerine bir süre sohbet etmemiz, oradan otelin diğer kanadındaki başka bir odaya gönderilmemiz, orada tanıştığımız insanlarla şakalaşıp onların bizi yeniden resepsiyona yönlendirmesi, lobide otel görevlilerinin bizimle birlikte basın merkezinin yerini dert edinip "Acaba başka bir otelde mi?" diye uzun uzun konuşmaları, bu konuşmadan sıkılıp basın merkezini kendi başımıza bulmaya karar vermemiz, nihayet kendimizi Latin Amerikalı bu keşmekeşe teslim edip basın merkezinin kendiliğinden ortaya çıkmasını beklemekten başka çaremiz olmadığını anlamamız gerekiyor. Ve bu küçük örnekte yeniden öğreniyorsunuz ki Latin Amerika budur: Gideceğiniz yere gidemezken başınızdan geçenler! Bu yüzden çok geçmeden şunu kabullenmek gerekiyor: Dakiklik konusunu kafaya fazla takmamak lazım. Çünkü o zaman geçtiğiniz dolambaçlı yollarda gördüklerinizi, öğrendiklerinizi, tanıştığınız insanları ıskalar, sadece sinir sistemi iflas etmiş bir Avrupalıya dönüşürsünüz. Üstelik kendinizi bu kaosa teslim ederseniz çok geçmeden basın merkezinin başından beri tam arkanızda durduğunu ve yirmilerinin başındaki şu kızın Livia Suarez "hanım" olduğunu da fark edebilirsiniz....

Livia, yüzü kaşık kadar, minnacık bir kız çocuğu. Ama o, bu organizasyona katılan bütün uluslararası basından sorumlu. Oraya buraya tatlı-sert emirler yağdırırken, herkes gelip ona bir şeyler danışırken öyle kendine güvenli ve sağlam duruyor ki bu devrimin gençler için ne yaptığını ya da gençlere ne yaptığını düşünüyor insan. Tıpkı Arjantin'de yollara barikatlar kurarak Buenos Aires'i abluka altına alan "piqueteros" (barikatçılar)

eylemcilerinin liderleri gibi burada da işlerin ve hareketin başında hep yirmili yaşlarında insanlar var. Tıpkı onlar gibi Livia ve arkadaşları da sevimli çocuklar gibi değil, genç ve ciddi insanlar olarak davranıyorlar. Yaş ortalaması yirmi beş olan Venezüella'nın hem çoğunluğunu onlar oluşturuyorlar hem de Chavez'in onlara verdiği "devrimin dinamik misyonerliği" görevi sayısında edindikleri yeni ve "havallı" kimlikle bu sürecin başrolünü oynuyorlar. Üstelik bu rollerinin her an farkındalar ve fark ettiriyorlar.

Basın merkezi, karmaşadan dolayı aklını oynatmak üzere olan genç görevliler ve onlara sürekli soru sorup duran yabancı gazetecilerle dolu. Altı günlük programın yarısı, Latin Amerika'da hayatın belki de en önemli dinamiği olan "kervan yolda dizilir" mantığıyla belirsiz bırakıldığı için bilhassa Avrupa'dan gelen gazeteciler sınırları şimdiden bozulmuş olarak açıklama bekliyorlar. Latin Amerika ülkelerinden gelen gazeteciler ise tam da burada yapılması gerektiği gibi birbirleriyle tanışıp sohbet edip gülüyorlar. Ana dilleri İspanyolca'nın, dünyadaki anti-kapitalist hareketin giderek "resmi" dili olmasının keyfini çıkarıyorlar.

Yeri gelmişken bu önemli dil ayrımından da söz etmek gerekiyor:

Bilhassa son yıllarda anti-kapitalist hareketin dili İspanyolca olmaya başladı. Dünyadaki bütün uluslararası toplantılarda herkes İngilizce konuşuyor olabilir, ama özellikle Latin Amerika'da yapılan toplantılarda İngilizce nadiren kullanılan bir dil. Üstelik Venezüella, ABD emperyalizmine en yakın muhalif kıyı olduğu ve ABD işgali paranoyasıyla yaşadığı için İngilizce konuşanlardan bilhassa pek hazzetmiyor. Bir de ABD işgalinden korkan Chavez taraftarlarıyla konuşuyorsanız, İngilizce sizi daha da beter bir duruma sokuyor. Son derece doğrudan ve net bir biçimde şu soruyla karşılaşabiliyorsunuz:

Dönüştürülmüş piyasa artıkları: Coca-cola kutularından motorikletler.

"CIA ajanı mısınız?"

Bunu o kadar doğal bir biçimde soruyorlar ki, "Hayır, sadece İspanyolca bilmiyorum," diye cevaplamaktan başka çare kal-

mıyor. Nihayet CIA ajanı olmakla suçlanmaktan sıkılıp, soru beş kişi tarafından sorulduğunda, benim yaptığım gibi, gülerek, “Evet! Ajanım ben!” de diyebilirsiniz. Ama bu şakanın o kadar komik bulunmayabileceğini, ABD paranoyasının burada hiç de şakaya gelmeyecek bir biçimde, ciddi yaşandığını aklınızın bir köşesinde bulundurmanızda yarar var.

Peki İngilizce’den pek hazzedilmesine rağmen basın merkezindeki haberciler niye az sayıdaki ABD’li gazetecinin peşinden koşup duruyor? Çünkü onlar çok nadir rastlanan ve merak uyandırıcı figürler. Hem Amerikalı hem de bu festivali izleyecek kadar muhalif oldukları için, sadece Venezüella’da değil bütün bu tür muhalif toplantılarda herkes onlarla konuşmak istiyor. Dünyadaki muhalifler, Bush karşıtı Amerikalıların “antika” kadar nadide olduğunu düşünüyor. İşte şimdi bu yüzden şu anda basın merkezinde ağızlarına mikrofonlar dayanmış Amerikalılar, ABD’li devlet adamlarının yaptıklarından dolayı duydukları suçluluk duygusuyla, Amerikan halkının Bush gibi düşünmediğini anlatma gayretiyle neredeyse dünya basınına “hesap veriyorlar”.

Bütün bu keşmekeşin ortasında Leo, sabahtan beri kendine mikrofon kabloları, kulaklık kabloları, fotoğraf makinesi ve kamera ile en uygun, en hızlı hareket edebileceği pozisyonu arıyor. Bir kabloyu boynundan geçiriyor, öbürünü cebine sokuyor, kamerayı koluna bilezik gibi takıyor, fotoğraf makinesini... Velhasıl tam bir “Cevat Kelle” olduktan sonra dönüp “Şahane yöntemler geliştirdim,” diye gösteriyor. O en şahane yöntemi bulur bulmaz yola çıkmamız gerekiyor çünkü bu törene yetişmeliyiz. Chavez’in de bir konuşma yapacağı tören saat 16:00 gibi başlayacak. Bir saat önce kalkmış olması gereken otobüsler tabii ki biz onları zar zor bulduktan ancak bir saat sonra kalkıyor. Otobüsün kalkmasını beklerken otobüsün etrafını çevirmiş seyyar satıcılara, yere serdikleri bezler üzerinde “muhalif hediyelik eşya” satıcılarına bakıyoruz Leo ile. Genç dostumun ülke-

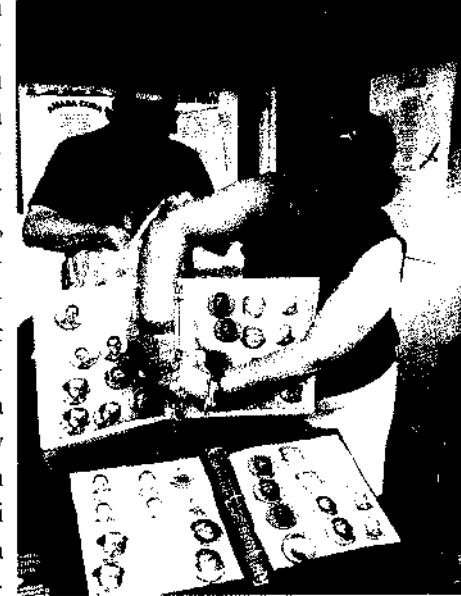
si hakkında yer yer aktardığı o bilgilerden bir yenisi daha gecikmeden geliyor:

“Mc Guevera!”

Efendim?

“Burada, buna Mc Guevera deniyor. Mc Donald’s ile Che Guevara’nın karışımı yeni bir kültür. Mallar muhalif, ama kapitalist pazar ekonomisini çok iyi besliyor.”

Kendi ülkesinin dışına henüz çıkmamış olan Leo, aslında sadece Venezüella ile sınırlı olmayan, küresel bir respiti dile getirmiş oluyor. Brezilya’dan Hindistan’a sosyal forumlarla taşınan bir kültür bu. Bu tür her uluslararası muhalif etkinliğin etrafını inanılmaz bir hızla Che tişörtleri, bandanaları, bileklikleri satan seyyar satıcılar çeviriyor. Ama bu ülkede en az Che kadar hatta belki ondan daha çok “satan” bir idol daha var: Chavez! Üstelik malların çeşitliliği azami boyutlarda: Chavez saatleri, Chavez yaka iğneleri, Chavez’in taktığının aynısı şapkalar, şallar, buzdolabı müknaatısları... Onların hemen yanında Küba’nın lideri Fidel Castro iğneleri, Chavez, Castro ve Simon Bolívar’ın birlikte yer aldıkları posterler... “Mc Guevera” mallarının yanında satılan, ama başka ülkelerde olmayan şey ise Bolívarcı Venezüella Cumhuriyeti’nin yeni anayasası. Mavi anayasa kitapçıkları en çok satılanlar arasında. Niye bu

‘Mc Guevara’ pazarında devrimci ‘mallar’!

kadar çok satılıyor peki? 1999'da yürürlüğe girmiş ve kabul edilmiş üzerinden altı yıl geçmiş olmasına rağmen sanki piyasaya yeni sürülmüş, moda olan bir mal gibi nasıl bu kadar "peynir ekmeği gibi" gidiyor anayasa kitapçıları? Bunu bu bölümün sonundaki anahtarla anlayacağız. Ama artık şu otobüse binip açılış yapılacağı askeri alana gitmeliyiz.

Mc Guevara pazarında ahşap bir Chavez büstü. Açılış niye askeri alanda yapılıyor? Bütün törenler o askeri alanda mı yapılıyor? İnsanlar buna ne diyor? Bu kadar "muhalif" insan nasıl militer bir alana doluyor? Nasıl oluyor? Ama neden?.. Bu sorularla Leo'nun başının etini yerken uzun yolumuz bir askerin elindeki dur işaretiyle kesintiye uğruyor. Askerler otobüsü durduruyor.

Devrimci Asker Olur mu?

Şimdi bu anı durduralım birkaç dakikalığına içimize bir bakalım. Asker aracımızı durdurmuş, otobüse doğru ağır adımlarla ilerliyor. Refleks olarak ne yaparsınız? Ben söyleyeyim. Öncelikle tedirginlik hissedersiniz. Sonra siz hiç farkında olmadan eliniz kimliğinizi, pasaportunuzu aramaya başlar. Otobüsten indirilip sorgu suale tabi tutulacağınızı düşündüğünüz için biraz toparlanırsınız. Giderek gerginleşirsiniz. Üstelik bunları yaparken

size acayip bir şey yapıyormuşsunuz gibi de gelmez. Ama size acayip gelmeyen bu refleks Leo tarafından yadırganır. O şaşırılmış bakarken birden kendinizi, Türkiye'deki darbeyi, Kürt sorununu, ordu ve asker sözcüklerinin ülkenizde ne ifade ettiğini anlatırken bulursunuz. Yetinmeyip sorarsınız:

"Askerler arabayı durdurdu diye hiç tedirgin olmadın mı?"

Olunmayacağını, kimsenin olmayacağını söylüyor Leo ve devam ediyor:

"Otobüs şoförü sevinmiştir bile. Askerin, yolu kısaltan, işini kolaylaştıran bir şey söyleyeceğini düşünüyordur. Ona yardım edeceğini düşünüyordur mutlaka. Chavez'den sonra böyle oldu. Şimdi halka göre onları koruyan, onların iyiliğini isteyen sadece askerler."

Üniformaların, o üniformaların tarihiyle nasıl farklı göstergelere dönüşebileceğini düşünürken şoför gülererek askerle konuşuyor, şakalaşıyorlar ve otobüsümüz kısa yoldan dev sütün-

Bir asker sizi yolda durdurursa tedirgin olursunuz. Ya Venezuelalılar ne hisseder?

Askerler, festival için dünyadan gelen gençlere yardım ederken bir 'darbe çocuğu' olarak irkilmemek güç.

lu kapıdan giriyor Fuerte Tiuna'ya. İçinde Harp Akademisi dahil olmak üzere birçok bina, geniş tören ve talim alanları olan devasa bir kışla Fuerte Tiuna. Ama içindeki insanlarla birlikte şu anda hiç de kışla gibi görünmüyor. Akademinin bahçesinde birikmeye başlayan uluslararası delegasyonlar eğleniyor, şarkı söylüyor, atacakları sloganların provasını yapıyor. Geniş çimelik alanda yatanlar, dans edenler, küçük tartışma gruplarında gördüklerini birbirlerine aktaran gençler var. Gözünüzün önünde canlanmasını istiyorsanız, askeri bir alanda ufak çaplı bir "Woodstock" yapıldığını hayal edebilirsiniz. İtalyanlar "Ciao Bella"yı söylüyor, Hintliler dans provalarını yapıyor, Vietnamlılar pankartlarını düzenliyor ve ileride Türkiye'den gelen TKP'liler büyük kırmızı bayraklarını çıkarıyorlar. *Kaldıraç* dergisinin dev pankartında "Ya Sosyalizm Ya Ölüm" yazıyor. Daha ileride ise PKK'nin bayrağını sırtına almış bir genç yürüyor,

yanındakinin elinde ise Abdullah Öcalan'ın resmi var. Portekizliler pankartlarının arkasında sıra olmuş marşlar söylüyorlar. Afrika ülkelerinden gelen bazı delegasyonlar Caracas'a yeni vardıkları için bavullarını sürüklüyorlar arkalarından. Bir cümbüş, bir şenlik. Fakat esas hadise şu anda akademinin içindeki büyük bahçede cereyan ediyor. Küba-Venezüella dostluk gösterisi için askeri binanın koridorlarından geçip binaların ortasındaki dev avluya gelince...

Ellerinde Küba ve Venezüella bayraklarıyla genç insanlar şarkı söyleyip slogan atıyorlar. Avlunun ortasına kurulan platformda yirmilerindeki bir kadın rap müziği ritmiyle bir konuşma yapıyor. Sadece Kübalılar için yapılan bu tören, Venezüella ile Küba arasında her alanda gelişen işbirliğinin göstergesi. En kalabalık delegasyona sahip Kübalıların Chavez taraftarı Venezüellalılar için özel bir önemi var. Onlar, Chavez'in birleşmiş bir Latin Amerika hayalinde Venezüella'ya eklenen ilk ve en sıkı hal-

Küba-Venezüella dayanışma gösterisinden bir an.

ka. Sokaklarda satılan “muhalif hediyelik eşyalar” arasında Fidel Castro’nun yüzüne sık sık rastlamamız da bu yüzden. İki lider arasındaki yakınlık hem ABD’ye kafa tutan Latin Amerika fikrini yansıtıyor hem de Chavez’in ülkede uyguladığı rejimin en büyük destekçisinin Castro olduğunu gösteriyor. Bu iki surete bir de Simon Bolívar’ı eklerseniz ortaya Latin Amerika için çok önemli bir imge çıkıyor. O imge Venezüella ve Latin Amerika ülkelerinden gelenlere şu cümleyi kuruyor:

“Bu iki adam, tıpkı Bolívar gibi, sömürgecilere karşı direnen, birleşmiş, güçlü bir Latin Amerika’yi düşünüyorlar ve bu düşünüş için çalışıyorlar.”

İşte akademinin bahçesinde gösteri yapan gençler, iki ülkenin ismi bir arada telaffuz edildiğinde bu yüzden heyecanlanıyorlar. Bu heyecanları ve giydikleri bir örnek kot pantolon ve kot yeleklerle diğer çok renkli delegasyonlardan kolayca ayrılabilirler. Tıpkı onlar gibi askerler de haki noktacılar olarak bu bol renkli kalabalığın içinde tek tek seçiliyor. Askerlerin halleri biraz tuhaf. Belki de tek bir toz zerreciği bile kalmayana dek temizlenmiş bu askeri alanda dünya kadar “hippi”yi görmek onları da şaşırtıyor olmalı. Çok da asker gibi hareket etmiyorlar, yer yer sivillerin arasına karışıyor, şakalaşiyor, yardım isteyenlerin peşinden koşuyor ya da güneşin altında bekleyen gençlere su taşıyorlar. Askerler bu kalabalık resimde giderek sivilleşiyorlar. Bilhassa Kübalı delegasyon gösteri bittikten sonra avlunun dışına çıkarken yolunu kaybeden Rus delegasyonunun mini şortlu kızları yol sorduğunda iyice bir sivil hale geliyorlar. Belki de devrim, sadece bu ülkenin sivillerini değil, Venezüella ordusunu, bu ülkedeki asker kimliğini, militarizmin içeriğini de değiştiriyor.

Tam da, “Militarizmin içeriği devrimle değişir mi?”, “Devrimle birlikte bu ülkedeki asker kimliği sivilleşmiş olabilir mi?” diye düşünürken... Köşede bir üst, astım, koridor boyunca yer-

de çömelip yürümeyle cezalandırıyor ve genç asker elleri ayak bileklerinde koridorda gözden kayboluyor. “Askerlik değişmez tabii. Militer mantık hiç değişir mi!” cümlesiyle çıkarken akademinin dış bahçesine, Che tişörtlü ve Avrupa’dan geldiği belli olan bir adamla bir subay şakalaşıyor yüksek sesle. Subay su veriyor adama, adam İngilizce “halkların kardeşliği” demeye getiren bir slogan atıyor espiyle karışık, asker tam Türkiye’de yapılacak cinsten bir “eyvallah!” hareketi yapıyor, gülüşüyorlar. Devrim yapan, bu kadar özgürlükçü sloganlarla bir halkın kaderini değiştiren bir ordu, o ordunun askerleri muhakkak değişmiş olmalı bunları yaşarken. Ama ne kadar? Delegasyonları çaresizce düzene sokmaya, hiç değilse biraz olsun disiplin sağlamaya çalışan askerlere bakınca pek değil, ama Avusturya delegasyonundaki kızlarla konuşan ve flört eden askerlere bakınca o kadar da az değil. Tam bunları izleyip düşünürken...

“Pıst! Pıst!”

Arkamda duran bir asker beni çağırıyor parmağıyla. “Yanlış yerde mi duruyordum? Sigaranın izmaritini yere attım, ondan mı? Basın kartımı nereye koymuştum?” diye geçirirken içimden, anlaşılıyor niye çağırıldığım: Asker benden bir sigara istiyor!

Yani bu askeri alanda, sürüp giden törenler boyunca yapacağımız, askerinin bu ülkedeki kimliğine ve ordunun militer mantığının devrimle birlikte ne kadar değiştiğine veya değişmediğine ilişkin tüm tespitler yetersiz kalacak belli ki. Belli ki ne zaman bir cümle kursak, derhal tam tersini gösteren bir resim çıkacak karşımıza. O yüzden bu meseleyi “bir bilene” sormak için şimdilik bir sonraki bölüme erteleyelim. “Venezüella’da ordu ne demek?”, “Militer güçler, özgürlükçü bir devrim yapabilir mi?” sorularının cevaplarını bir sonraki bölüme saklayalım.

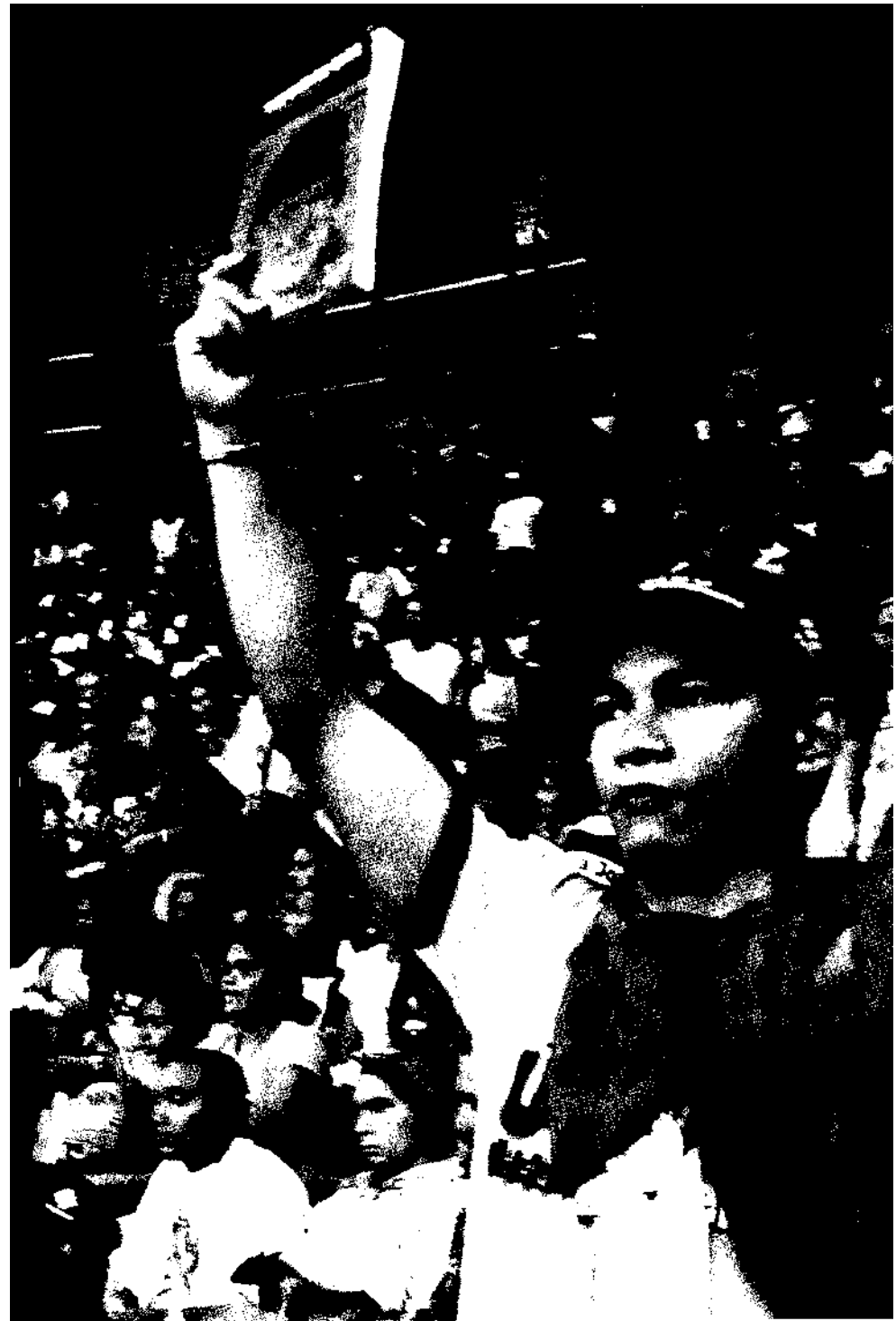
Bu arada bilmiyorum saatin çoktan 16.00’yı gösterdiğini ve henüz törenin başlamaya yakın bile olmadığını söylemeye gerek

var mı? Elbette üç saat kadar gecikecek törenin başlaması. Bu sırada tören alanı askerler tarafından inanılmaz bir gayretle boşaltılacak, delegasyonlar ellerinde ülke isimlerini taşıyan kartonlarla dışarıda sıraya dizilecek. Söz konusu kalabalığın 144 ülkeden gelen 25 bin kişilik bir kalabalık olduğunu söylersek bunun ne kadar zaman alabileceğini tahmin edersiniz. Bu yüzden biraz ileriye yürüyüp, dumanlar yükselen şu platforma bir göz atmak için bol bol zamanımız var. Fakat elinde, mavi boyayla dolu bir toprak kâse taşıyan ve gülerek bize yaklaşan şu adamın niyeti pek iyi görünmüyor. Sorgusuz sualsiz, güleç yüzlü İspanyolcayla yapılan konuşma eşliğinde daha ne olduğunu anlamadan alınınız, yanığınız boyandı bile. Çünkü kutsandınız! Yerli tanrıların adına yüzünüz gözünüz maviye boyandı ve artık yolunuza Kızılderili tanrılarının koruması altında, içiniz rahat devam edebilirsiniz. Üstelik böylelikle kendinizi, dumanların yükseldiği platformu üzerinde birer totem gibi duran Kızılderili ihtiyar kadınlara biraz daha yakın hissedebilirsiniz.

ANAHTAR 7: ULUSLARARASI GENÇLİK FESTİVALİ NEDİR?

Venezüella'ya geliş vesilesi yaptığımız 16. Gençlik Festivali, Dünya Demokratik Gençlik Federasyonu adlı bir uluslararası örgüt tarafından düzenleniyor. Bu federasyon, festivalin 2005 yılında Caracas'ta yapılmasına karar veriyor. Festivalin tarihi 1940'lara kadar uzanıyor. 1947'de Prag'da toplanan dünya ve bilhassa Avrupa gençleri savaşa ve faşizme karşı bir uluslararası cephenin oluşumu için verdikleri sözle böyle bir festivalin ilk adımını atıyorlar. Festival daha sonraki yıllarda sırasıyla şu şehirlerde düzenleniyor:

1949 Budapeşte, 1951 Berlin, 1953 Bükreş, 1955 Varşova, 1957 Moskova, 1959 Viyana, 1962 Helsinki, 1968 Sofya, 1973 Berlin, 1978 Havana, 1985 Moskova, 1989 Pyongyang, 1997 Havana, 2001 Cezayir.

8-15 Ağustos 2005 tarihleri arasında Caracas'ta düzenlenen ve 144 ülkeden 25 bin delegenin katıldığı, başlığı "Emperyalizme ve Savaşa Karşı Gençlik Festivali" olarak yenilenen toplantının ana ve alt başlıkları şöyle sıralanıyordu:

1. Savaş, barış ve emperyalizm.

Barış, güvenlik ve nükleer silahsızlanma; çatışmaların çözümlenmesi ve önlenmesi; askeri ittifaklar ve militarizm; emperyalizme karşı uluslararası dayanışma; insanlık suçları ve ambargolar; bölgesel bazda uluslararası dayanışma; gençlik ve öğrenci hareketlerinin uluslararası dayanışması; radikal dinci hareketler, milliyetçilik, terörizm ve tahammülsüzlük; faşizm ve milliyetçilik; iç savaşlar; bağımsızlık ve özgürlük için mücadele; barış için mücadele; uluslararası dayanışma.

2. Eğitim, bilim, kültür, iletişim ve teknoloji.

İletişim ve bilgilendirme medyası; bilim ve teknoloji; bir baskı yöntemi olarak eğitimde elitizm; popüler kültür; eğitim ve medyada beyin yıkama.

3. İstihdam, ekonomi ve gelişme.

Yerlilerin ekonomik gelişimi; çevre; sosyal politikalar ve sağlık; işsizlik; gıda güvenliği; yoksullukla mücadele stratejileri; yapılaşma ve yaşam koşulları.

4. Demokrasi, özgürlük, toplum, ulusal bağımsızlık ve insan hakları.

Sosyal adalet, insan hakları ve demokrasi; gençliğin insan hakları; insanlığa bir tehdit olarak kapitalist küreselleşme; cinslerin eşitliği; çocuk hakları; cinsel özgürlük; ırkçılık.

Festivale, "Neo-liberal dünyaya karşı silahlanmalıyız," diyen Venezüella ev sahipliği yaptığı için olacak, Caracas, bütün yukarıda saydığımız toplantıların yanı sıra ilginç bir buluşmaya da ev sahipliği yaptı. 10-12 Ağustos tarihleri arasında "Bolivarcı Kıta Koordinasyonu" (Coordinadora Continental Bolivariana) ilk toplantısını festival kapsamında gerçekleştirdi. Koordinasyon; Karayipler, Orta ve Güney Amerika'yı kapsayan, emperyalizme karşı silahlı mücadeleyi de kabul eden örgütlerin oluşturduğu bir platform. Toplantıya, Kolombiya, Meksika, Arjantin, Şili, Peru, Bolivya, Ekvador, Haiti, Domi-

nik Cumhuriyeti, Puerto Rico ve Venezüella'dan temsilci heyetler katıldı. Bu heyetler arasında Kolombiyalıların daveti üzerine Caracas'a gelen Devrimci Halk Kurtuluş Cephesi örgütünün temsilcileri de vardı. Avrupa'dan gelen davetliler arasında Bask bölgesinden gelen bağımsızlıkçılar, İtalyan devrimcileri, Danimarka'dan International Forum adlı devrimci dayanışma komitesinin temsilcileri bulunuyordu.

Koordinasyon toplantısına Latin Amerika'daki hareketlerin temsilcileri onur başkanları olarak katıldılar. İsimleri ve temsil ettikleri örgütler şöyle:

Peru'daki Tupac Amaru Devrimci Hareketi'nin (MRTA) temsilcileri;

Brezilya'da devrimci örgütlerle birlikte çalışan Rahip Pedro Casaldaliga;

Kolombiya Komünist Partisi'nin merkezi yayın organı Voz'un Genel Yayın Yönetmeni Carlos Losano Guillen;

Bolivya yerlilerin önderi Felipe Quispe Huanca;

Kolombiya Devrimci Silahlı Kuvvetleri-Halk Ordusu (FARC-EP) Genel Komutanı Manuel Marulanda;

ABD'li Düşünür James Petras;

Dominik Cumhuriyeti'nden "Devrimin Gücü" (Fuerza de la Revolución) örgütünün temsilcisi;

Arjantin Komünist Partisi Genel Sekreteri Patricio Etchegaray;

Venezüella Komünist Partisi Genel Sekreteri Oscar Figueras ve Politbüro üyesi Jerónimo Carrera;

Haitili Sosyolog Susy Castor;

Kolombiyalı Yazar Juvenal Herrera Torres.

Silahlı mücadeleyi savunanlar bir yana, gençlik festivali katılımcılarının büyük birçoğunluğu Brezilya'daki ve Hindistan'daki sosyal forumlara katılan gençlere benziyor, ancak yine de onlardan tek bir farkla ayrılıyorlardı. Venezüella'daki kalabalık topluluk forumlardaki dağınık gruplar gibi değillerdi, daha disiplinli, daha düzenli bir görünüme ve birlikte hareket etme yöntemlerine sahiplerdi.

ANAHTAR 8: BOLÍVARCİ ANAYASA: “MC GUEVARA” PİYASASINDA ÇOK SATAN MAVİ KİTAPÇIKLAR

Yerlere açılan sergilerde dünya gençlerine “muhalif hediyelik eşya” satanların en çok alıcı bulan mallarının küçük, mavi anayasa kitapçıkları olduğunu söylemiştik. Bu mavi kitapçıklar, Chavez iktidara geldikten sonra yapılan devrimin resmi belgesi. Aynı zamanda Chavez’in iktidarını hâlâ meşru saymayan ulusal ve uluslararası dinamiklere karşı bir bayrak ya da simge gibi taşınan bir “meşruiyet nişanı”. “Meşruiyet nişanı” dememin sebebi ise bu anayasanın yapıma sürecinde yaşananlar ve sürecin tüm dünya için bir demokrasi dersi niteliği taşıması. Şöyle ki:

1999 yılında yapılan referandumla anayasanın değiştirilmesine Venezüella halkı tarafından karar verildi. Anayasanın değiştirilmesi ve yeni anayasanın nasıl olması gerektiği toplumun çeşitli katmanlarında yıllardır tartışıldığı için Ulusal Asamble’nin yeni anayasayı yazması sadece altı ay sürdü. Yeni anayasa, Venezüella tarihinde “5. Cumhuriyetin kuruluşu” adıyla siyasi bir dönüm noktası olmasının yanı sıra ülkenin adını Bolivarçı Venezüella Cumhuriyeti olarak değiştirdi. Anayasanın ülkenin hedefi olarak belirlediği katılımcı demokrasi aynı zamanda bu kurucu toplumsal sözleşmenin nasıl oluşturulduğunu da açıklayan bir kavram olarak anayasa metninde yer aldı. Çünkü bu yasa metni, ülkedeki tüm toplumsal örgütler tarafından yapılan forumlar, atölye çalışmaları ve komitelerde sayısız toplantı sonucu ortaya çıktı. Örgütler sadece yazılan belgeyi oylamakla kalmayıp kendi öneri metinlerini de bu toplantılarda tartıştılar. Daha önce demokratik süreçlerde herhangi bir katılımı olmayan bu insanlar ve örgütlerin hazırladıkları toplam 624 öneri metni masaya yatırıldı ve uzun tartışmalarda değişti, üzerinde uzlaşılan metinlerden tek bir metin hazırlandı.

Halkın etkin ve geniş katılımıyla yapılan yeni anayasanın tam 111 maddesi sivil haklara ayrıldı. Kültür ve eğitim, yerli hakları, eşit konut hakkı, toprakların eşit paylaşımı, iş güvenliği, ailenin ve çocu-

ğün korunması, çevre korunmasının önceliği gibi başlıklar altında sıralanabilecek bu haklar, anayasa yazımına katılan insanların çeşitliliğini yansıtıyordu. Halkın politik katılımıyla ilgili maddelerde halk referandumu bireylerin politik süreçlerde doğrudan söz sahibi olması için en önemli mekanizma olarak tanımlanırken herhangi bir düzeyde politik temsil yetkisi sahibi kişilerin yine halk oyuyla görevden alınabileceği anayasa maddesi olarak düzenlendi. Çoğunluğunu yoksul ailelerden gelen genç erkeklerin oluşturduğu ordu mensuplarına da “savundukları ülkenin politik karakterinin oluşmasına katılma hakkına sahip oldukları” gerekçesiyle her türlü siyasal seçimde oy verme ve aday olma hakkı tanındı.

Yeni Venezüella Anayasası sadece yurttaşların haklarını değil aynı zamanda anayasanın hedeflediklerini gerçekleştirme yolunda devletin ve toplumun görevlerini de düzenliyor. Toplumun görevlerini düzenleyen altı madde, her Venezüella yurttaşının politik ve sosyal süreçlere katılımını, insan haklarını koruma ve ilerletmeyi, barışı ve demokrasiyi korumayı bireylerin görevi olarak tanımlıyor.

Mc Guevara pazarının yanı sıra Che Guevara gibi giyinmiş Venezüellalılar da var.

Anayasa, ülkenin korunması veya gelişimi için belirlenecek askeri ve sivil toplum hizmetlerinin zorunlu tutulabileceğini de düzenliyor. Konuyla ilgili maddelerin sonuncusu olan 135. maddede

ise, devletin, toplumun genel refahı için taşıdığı görevlerin, toplum üyelerinin kendi yetenek ve yeterliliklerine göre bu amaca hizmet etme görevini engellemediği söyleniyor. Bu madde demokratik katılımı seçimlerde oy kullanmaktan çok daha geniş olarak tanımlanırken toplum üyelerinin kendilerini yönetilen kitleler olarak değil, yaşadıkları toplumun etkin kurucuları olarak görmelerini istiyor.

İnsan hakları ve demokratik katılım bakımından yeryüzündeki en gelişmiş anayasalardan biri sayılabilecek Venezüella Anayasası, aynı zamanda bu yüzyılın ilk devrimini yapan bir halkın hep birlikte yazdığı bir politik başyapıt niteliğini de taşıyor. Caracas sokaklarında satılan mavi kitapçıklar bu yüzden çok ilgi görüyor. İngilizce, Fransızca, Arapça çevirileri de satılan kitapçıklar, ülke halkı için kendi egemenliklerinin göstergesi olarak, söz etmeyi ve göstermeyi en sevdikleri zafer belgesi gibi. Caracas'a gelen solcu gençler ise bu kitapçıkları, hayal ettiklerinin gerçeğe dönüşebileceğinin kanıtı olan somut belgeler olarak satın alıyor. İşte bu yüzden o mavi kitapçıklar, o sokaklarda, Mc Guevara pazarının en ciddi "hatıraları" olarak çok ilgi görüyor.

Yeryüzü Gençliği Zıplıyor

Tropik ağaç dallarıyla süslenmiş, iki metre yüksekliğindeki platformun üzerinde üç yaşlı kadın, yerli kıyafetleri içinde birer heykel ciddiyetiyle duruyorlar. Ellerinde hayvan kafatasları tutan ihtiyar adamlar da yanlarında. Yüzleri boyalı, daha genç yerli kadınlar ise platformun iki yanında yakılmış ateşlerin başında durup ara sıra alevlere kokulu otlar, tütüsüler bırakıyorlar. Onlar tütüsülerin dumanını delegasyonlardaki gençleri kutsamak için kalabalığın üzerine gönderirken, ellerinde mavi ve beyaz bayraklarla gençler tören alanının girişinde sıralanıyorlar. Alanın ortası bomboş. Zira Chavez bekleniyor. O geldikten ve alkışlar, sloganlar eşliğinde, kızları ile birlikte bütün alanı geçip oturaca-

Türkiye'den gelen gençler korteje girmeye hazırlanıyor.

ğ şeref tribününe ulaştıktan sonra ülke delegasyonları alana tek tek anons edilerek, alfabetik sırayla girecekler. Bütün bunlar saat akşam yediyi gösterdiğinde olmaya başlayacak. Bu sırada onlarca arptan oluşan orkestra Chavez'in oturacağı tribünün hemen yanındaki bir başka tribüne yerleşecek, askerler izleyicileri alanın etrafında kurulmuş tribünlere yerleştirecek. İşte havai fişekler atılmaya başladı. Demek ki Chavez birazdan görünecek. Mikrofondaki heyecanlı genç kadın sesi bağırıyor işte:

“Presidente Chavez!”

Dev, boş alanda yürüyüp tribüne ulaştı bile. Şimdi delegasyonların, tıpkı olimpiyatların açılışına benzeyen geçitleri başlayacak. Ama önce ellerinde mavi, beyaz bayraklar taşıyan, kırmızı ve mavi tişörtler giymiş yüzlerce genç hep birlikte tek sıra halinde alana koşuyorlar. Ellerindeki festival bayraklarını dalgalandırarak alanın ortasında bir gösteri yaptıktan sonra düzenli bir biçimde alanın etrafına diziliyorlar. Bu tişörtleri artık tanıyorsunuz değil

mi? Bunlar daha önce ziyaret ettiğimiz nucleo'da üretildiler.

Bayraklı gençler dizildiği anda Angolalılar giriyor alana. En önde tek bacağı olmayan, koltuk değnekli genç bir adam. Birden atıyor değneklerini, tek ayağı üzerinde görülmemiş bir dans etmeye başlıyor. O düşecek diye sizin içiniz titrerken, evet, arkaya doğru düşüyor ve öyle bir kalkıyor ki zıplayarak bunun dansın bir parçası olduğunu anlıyorsunuz. Tekrar oturup koltuk değneklerini müthiş bir kıvraklıkla yerden alıp devam ediyor dans ederek yürümeye. Alanda çığlıklar! Gelen delegasyonlar alanda kendilerine ayrılan yere geçiyorlar. Brezilya en eğlenceli grup elbette. Önce hep birlikte yere oturuyorlar, kendilerinden önceki delegasyon iyice uzaklaşınca ayağa kalkıp birden koşmaya başlıyorlar. Hepsinin başlarında yaldızlı, fitil fitil kâğıtlardan yapılmış başlıklar. Hareket ettiklerinde dansları binlerce kez çoğalıyor bu ışıklarda. Her delegasyondan bir temsilci tam Chavez'in önünden geçerken çıkıp sarılıyor başkana. Bu sırada Cezayirliyle Filistinliler birlikte slogan atıyorlar, Fransa delegasyonundan bir çocuk koşup Chavez'e 10 numaralı Fransız milli takım formasını hediye ediyor. Chavez, Zidane'in giydiği formayı alıp havaya kaldırıyor. 25 bin kişi aynı anda kahkaha atınca depreme benzeyen bir ses çıkıyor. ABD'li delegasyondan çocuklar, bir kız, bir oğlan, çıkıp Chavez'in önünde bayrak açıyorlar: İki parçalı bayrağın bir parçası ABD bayrağı, bir parçası Che'nin yüzü. Alkışlar! Tören boyunca yüzlerce kez atılan slogan bir kez de ABD'liler için atılıyor:

“Chavez, amigo! Amerikalılar senin yanında!”

Bu sırada Latin Amerikalı kortejler hep birlikte bağırıyor:

“Zıpla! Zıpla! Zıplamayan Yanki’dir!”

Yanki olmamak için bütün alan, 25 bin kişi birden, zıplıyor. Meksikalılar elbette dans ediyor, Vietnamlılar elbette sakın ve disiplinli bir biçimde yürüyüp geleneksel şapkalarını hediye ediyorlar Chavez’e. Bol miktarda samba yapılıyor, bol miktarda slogan atılıyor. Alana girişleri anons eden genç kadın sesi giderek yükseliyor, her ülkenin gençleri için özel bir şeyler söylüyor. Bu sırada Filistin korteji dev bayrağıyla alana giriyor ve delegasyonun temsilcisi genç kadın Chavez’in yanına çıktığında ağlamaya başlıyor. Chavez onu alıyor ve göğsüne bastırıyor, Ortadoğulu ufak tefek kadın bu dev Latin Amerikalı gövdenin içinde yok oluyor, o gövdenin büyüklüğüne sığıyor. Puerto Rico kortejinin başındaki genç kadın dev beyaz eteğini savuruyor havaya. Libyalılar ona bakarak slogan atıyorlar Arapça. Bu sırada alanın etrafını çeviren bayraklı gençlerden tam benim önümde duran kız dönüp gözleri lunapark kadar ışıklı, soruyor İspanyolca:

“Harika değil mi?”

Elbette! Elbette harika. Bütün dünyadan gelmiş insanlar hep bir ağızdan bağırırken hele:

“Viva socialismo! Viva revolucion!”

(Yaşasın sosyalizm! Yaşasın devrim!)

Kortejlerin geçişi bitip de alan dolduğunda bütün bu insanların kafasından bu anın ne şahane olduğundan başka bir şey geçmiyor. O kadar coşkulu, o kadar genç ki kalabalık, onlarca dilde atılan sloganların sesi o kadar yüksek ki, şu anda düşünmek mümkün değil. Bütün bu gençlerin bu ülkede ne öğreneceklerini, ülkelerine buradan ne götüreceklerini, bu insanların dünyanın geleceğinde bir etkisi olup olmayacağını, devrim hayali kuran bu insanların Venezüella’dan ayrıldıktan, Latin Amerika’nın büyüünden uzaklaştıktan sonra ne hissedeceklerini düşünmek için biraz sessizlik, biraz zaman gerekiyor. Üstelik şu anda olmakta olan bir şey var ki bütün bu soruları alıp götürüyor.

Portekizli gençler son hazırlıkları yaparken marş söylüyorlar.

Bütün delegasyonlar alandaki yerini aldıktan sonra, tören başlamadan önce kapıda, platformun üzerinde duran ihtiyar yerli kadınlar, ellerinde dev tütsülerle alana giriyor. Kadınların yanında da dans ederek yürüten ihtiyar adamlar. Adamlar ellerindeki ölü hayvan kafalarından çok tiz, ıslığa benzeyen bir ses çıkararak müzik yapıyorlar. Şaman bir ayinle Chavez’e doğru yürüten grup, bir noktada durup Kızılderili ilahileri söylemeye başlıyor. Çok tiz ihtiyar kadın sesleri, mırıltıya benzeyen yerli kutsal şarkı, mikrofonlar aracılığıyla bütün alanı kaplıyor. Hepsi tek tek söyledikleri şarkılarla alandaki dünya gençlerini, festivali kutsuyorlar. Yerli geleneklerine göre yapılan kutsama ayini bittikten sonra kadınlar ve ihtiyar adamlar Chavez’in yanına çıkıyorlar. Kadınlar iki yanından Chavez’e sarılıp bu dev adamın göğsüne başlarını dayıyorlar. İhtiyar adamlar da Chavez’in etrafında saygıyla bekliyorlar. Şimdi birkaç saniyelğine bu kareyi donduralım.

Hatırlayın, şu kutsal kartlardan en sonuncusunu. Dikkatle bakmıştık hani. Çarnuha gerilmiş İsa'nın etrafında yerli tanrıları ve tanrıçaları, azizler olarak dizilmişti. İşte şu anda tribünde olup biten şey bu. Çünkü şimdi Chavez kocaman ellerini ihtiyar kadın ve adamların omuzlarına koyup onları, tıpkı yerli tanrı ve tanrıçaların varlığını kabul eden bir İsa gibi kutsuyor. Onları koruyacağına, kollayacağına ilişkin yemin edişini gösteren, Hıristiyan tasvirlere son derece benzeyen bir görüntü bu. Chavez sadece siyasi bir lider değil bu yüzden. Halkın bilinçaltındaki imgelerle beslenen, neredeyse mistik bir figür. Görüyor musunuz? İhtiyar kadınlar kendilerini onun kurtarıcı ellerine bırakıyorlar ve onun etrafında ihtiyar aziz ve azizeler gibi diziliyorlar. Yeni zalim neo-liberal dünya, Roma İmparatorluğu'na benzeyen ABD İmparatorluğu çarnuha girmek isterken bu esmer, dev gövdeli İsa'yı, yerli tanrıçalar ve tanrılar onun etrafını sarıyorlar...

Bu resmi böyle okumak doğru mu? Yoksa "dışarıdan" gelen birçok insanın düştüğü kısa yoldan tespit yapma hatasına düşmüş olabilir miyiz? Bir sonraki bölümde bunu öğreneceğiz. Şimdilik hoparlörlerden yükselen sese kulak vermeliyiz.

İşte Chavez, beklenen ve ertesi günler boyunca festivaldeki gençler tarafından çok tartışılacak o konuşmasını yapmaya başlıyor. Derin, tok (ve evet, gerçekten de çok karizmatik!) bir ses, 25 bin kişilik bütün gençlik gürültüsünü bastırıp alanı tartışmasız bir biçimde ele geçiriyor:

"Muchachos a Muchachas!"

(Delikanlılar ve genç kızlar!)

Bitmek bilmeyen alkışlar, "Chavez, amigo! Dünya gençleri senin yanında!" sloganları... Çok uzun süren alkışlar ve çılgınlıklar sürerken Chavez konuşmaya başlıyor:

"Karl Marx ve Rosa Luxemburg'u hatırlıyorum ve her ikisinin de kendi zaman ve bağlamlarında söyledikleri o cümleyi: 'Sos-

yalizm ya da barbarlık'. Bu cümlelerin ve içerdiği bütün ikilemlerin ilk sahibi olan Marx, bunu geleceğin ufuk çizgisine bakarak söylemiştir.

Yıllar sonra Rosa Luxemburg aynı konuyu düşünmüş, kendimizi çok yakın olmayan bir zaman diliminde bu gezegen üzerindeki hayati kurtarmak için toplumsal düzeni değiştirmek, hayatta kalmayı, toplumsal ilerlemeyi ve eşitliği sağlamak ve başka

Chavez, delegasyon temsilcilerine sarılıyor.

ütopyalar için kolektif bir karar almaya iten bir dönemde bulacağımızı, bu ikilem, bu yol ağzıyla karşı karşıya kalacağımızı, gerçek değişiklikleri gerçekleştirmezsek bu gezegendeki hayatın yok olmasına izin vermiş olacağımızı söylemişti.

Yani, Karl Marx uzak bir geleceğe, bir yüzyıla bakarak düşünüyordu ve yazıyordu. Aynı şey Rosa Luxemburg için de söylenebilir mi? Onlar için belki, ama bizler için söylenebilir. Koşullar korkutucu bir biçimde değişti. Bugünkü durum çok farklı. Önümüzde yüzyıllar yok. Bu gezegende yaşayan insanların bir karar vermesi için belki en fazla on yıllar var önümüzde. Ya bu toplumsal ve ekonomik düzeni gerçekten değiştiririz, sosyalizme gerçek bir biçim, yaşama kapasitesi ve bir yol yaratırız, yani 21. yüzyılın yeni, yenilenmiş sosyalizminden bahsediyorum ya da bu gezegendeki hayatın son bulmasına karar veririz. Artık Karl Marx'ın ya da

o dönemden herhangi bir mücadelecinin sahip olduğu gibi uzun bir zaman yok öntümüzde.

Bu düşünceyi kalbimin derinliklerinde hissediyorum, çünkü tüm kalbimle inanıyorum ki gezegenimiz her geçen gün yok oluyor ve bu gezegen üzerindeki hayat tehdit altında. Bu yüzden, ikilem bugün, daha da şiddetli biçimde geri dönüyor: Sosyalizm ya da barbarlık! Tüm dünyada cesaret ve açıklıkla siyasi, toplumsal, kolektif ve ideolojik bir saldırı başlatmanın zamanıdır. Gelecek yıllarda, on yıllarda, adım adım, bu uğursuz, yıkıcı kapitalist modeli geride bırakıp barbarlığı ve bu gezegen üzerindeki hayatın ortadan kaldırılmasını engellemek üzere sosyalist bir model kurmamızı sağlayacak bir taarruz. Bu fikrin gerçeklikle güçlü bir bağı olduğuna inanıyorum. Fazla vaktimizin olmadığını düşünüyorum. Kısa zaman önce okuduğum bir konuşmasında Fidel Castro şöyle diyordu: 'Yarın çok geç olabilir, ne yapmamız gerekiyorsa bugün yapalım. Bunun bir abartı olduğunu düşünmüyorum. Bu gezegen parçalanacak, toplum parçalanacak. Çevre geri dönüşü olmayan bir zarar görüyor. Küresel ısınma, sera etkisi, kutuplardaki buzulların erimesi, deniz seviyesinin yükselmesi, kasırgalar, bu gezegendeki hayatı sarsan korkunç toplumsal olaylar.

Yoldaşlar, bu yüzden inanıyorum ki Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali'nin, neredeyse 60 yıla varan tarihi boyunca, -Dünya Demokratik Gençlik Federasyonu 60 yaşındadır ve festivalin 58 yılı vardır-, inanıyorum ki daha önce hiçbir zaman festivalin, bu festivalin, bizim festivalimizin kapanış töreniyle birlikte bitmemesi bu kadar gerekli olmamıştı. Daha ziyade bu festival, yeni bir şekilleniş aşamasının başlangıcı, güçlü küresel bir hareketin itici gücü ya da hareket zaten var olduğu için bu hareketi güçlendirmenin, her kıtada, her bölgede ona bir yönelim vermenin, toplumsal hareketleri, siyasi hareketleri, dönüşüm hare-

ketlerini, devrimci hareketleri, işçileri, işçi sınıfını, yerli halkları, öğrencileri, gençliği, kadınları, düşünürleri, entelektüelleri ve hepimizi güçlü bir biçimde büyüme üzere bir araya getirmenin başlangıcıdır. Bu kaygı, bu tasa, bu düşünceyi geçen aralık ayında Caracas'ta meydana gelen iki önemli olayda da ifade ettim. İnsanlığın Müdafası'nda gerçekleşen sanatçıların ve entelektüellerin toplantısında dostlarıma yüz yıl daha tartışamayacağımızı, tartışmakla bu kadar zaman kaybedemeyeceğimizi söyledim. Tartışma daim olmalıdır, ama eylem de daim olmalıdır. Eylem tartışmaya eşlik etmelidir ve dialektiğe göre eylem daima tartışmayı beslemelidir.

Zaman, kitlelerin taarruzunun, mücadelenin ve savaşın zamanıdır. Bu, şimdi sahip olduğumuz yeni bir andır ve daha sonra başka bir anımız, yeterli zamanımız olacak mı, bilemiyoruz. Emperyalizme, emperyalist hegemonyaya karşı küresel bir mücadelede ilerlemek, yeni yollar yaratmak, yeni yollar açmak için böylesine avantajlı olabilecek bir an daha yakalamak için elli yıl daha bekleyecek kadar vaktimiz yok.

Bolivarcı Çevreler Kongresi'nde de dostlarla konuştum, orada, eylemler düzenlemek, birleştirme şemaları ve stratejileri tasarlamak üzere, kendini tüm dünyadaki hareketlerle eklemlenmeye adanmış yeni tür bir koordinasyonun, komisyonun, grubun ya da adına her ne dersek, bir örgütlenmenin yaratılmasını önerdim. Sonuçlardan memnum olmadığımı söylemem lazım, ama bu festival bu konu üzerinde ısrar etmek için mükemmel bir fırsattır. Porto Alegre'deki Dünya Sosyal Forum'unda da bu konu üzerinde durdum, çünkü bu etkinliklerde tartışma, tartışma, tartışma olduğunu, ama bazen hiçbir sonuç olmadığını hissettim. Mutlu olduğumuz, toplantılar yaptığımız, birbirimizi kucakladığımız beş ya da sekiz gün geçiriyoruz, ama dünya yok oluyor! Bu şekilde elli yıl daha geçiremeyiz, gezegeni ve üzerindeki haya-

tı yok eden canavarı durduramazsak elli yıl sonra bir dünyamız olmayacak.

Önümüzde fazla zaman yok, kaybedecek zamanımız yok, ve umut ediyorum ki bu karşılaşmadan bir şeyler çıkacak. Bu doğrultuda yapabileceğim ne varsa yapmak ve size yardım etmek için emrinizdeyim. Bütün Venezüella, hiç dinlenmeden, bu tartışma, düşünce, öneri, mücadele ve savaş sürecini devam ettirmek için emrinizde. Birbirimizi sadece dört yılda bir yapılan festivallerde ya da GS protestolarında göremeyiz. Bu yeterli değildir! Her gün, her gece bunun içinde olmalıyız. Ya bu dünyayı kurtarırsanız ya da dünyanın yok olmasına izin veririz.

Hapisteyken, Komutan Tomas Borge'un Fidel Castro'yla 1989-1990 arasında yaptığı bir görüşmeyi okumuştum. Sovyetler Birliği'nin, sosyalist kampın çöküşünün tam ortasıydı. Bu görüşmede Fidel, bu karanlığın ortasında, öyle görünüyor ki bir ışık fark etmişti ve yakın zamanda halkların yaratacağı yeni bir dalganın geleceğini söylemişti. O özellikle Latin Amerika'ya gönderme yapıyordu ama bu tüm dünyayı içine alan bir dalga. Ve şu anda yaşamakta olduğumuz anın bir başka özelliği de tam olarak budur. Bu özellik, dostlarım, yoldaşlarım, yararlanmamız gereken bir değişim potansiyeli olabilir.

Yeni bir tehditle karşı karşıyayız; kaybedecek vaktimiz yok. Kendimizi yeni bir saldırı ruhuyla silahlendirmeliyiz. Bu kadar savunma yeter. En iyi savunma, saldıradır! Bütün askeri stratejiler savaşların sadece savunmayla asla kazanılmayacağını gösterir. Savunma, zaman kazanmak içindir; bu, askeri savaşlar, siyasi savaşlar ve bunların içerdiği ilişkiler için geçerlidir.

Savaşı, mücadeleyi ancak saldırıyla kazanabilirsin. Gerekli olan anı nasıl kullanacağını bilmek, koşulları değerlendirip ya-

ratabilmektir. Benim kriterlerime göre biz saldırı anındayız ve bunu bütün dünyada açığa çıkarmamız gerekiyor. Bence bu açığa çıktı, onu daha iyi yönlendirmemiz, koordine etmemiz gerekiyor, böylece daha iyi sonuçlara ulaşacağız, belki de umduğumuzdan daha da kısa bir süreçte.

Bugün Teresa Carreno'da kendinizi çoğaltmanız gerektiğini söylemiştim. Dünyanın herhangi bir yerinden gelen genç bir insan geri dönüp valizini boşaltıp kendi hayatına, işine, ailesine dönemez. Hayır, bunu yapanlar festivalin ruhuna ihanet etmiş olacaktırlar. Geriye kendinizi çoğaltmak için dönmelisiniz, büyümek ve çoğalmak için.*

Her birinizin burada yaşananların bir aktarıcısı olmanız gerekiyor. Bunu sokaklarda, köşe başlarında tekrar edin, şebirlerin duvarlarına yazın, üniversitelerde tekrar edin, yaşadığımız, yaşadığımız, çalıştığımız yerlerde tekrar edin. Hiç durmadan, her yerde tekrar edin. Gidin ve emperyalizmin yenilmez olmadığını anlatın! Gidin ve saldırı zamanının geldiğini anlatın! Gidin ve yeni bir dönemin yaklaştığını anlatın! Çeşitli alanlarda, gidin ve görmeleri ve duymaları gereken bir tehdit olduğunu anlatın! Gidin ve temsil ettiğiniz halkları düşlerle, umutla ve güçle doldurun. Bu, festivale katılan her kadın ve erkeğin en büyük görevlerinden biridir.

Bu festivalin başarısı burada, Caracas'ta ölçülmeyecektir, yarın ya da daha sonraki günlerde bu festivalin bir şey için yararlı olup olmadığını, birçok şey için yararlı olduysa başarılı olup olmadığını göreceğiz. Benim açımdan bu festivale başarılı oldu demek için, yarın ya da daha sonraki günlerde, festivalin beş kütünün rüzgârlarında bir etki yarattığını kanıtlamamız gerekir.

* Aynı gün tiyatro salonunda yaptığı konuşmadan söz ediyor.

*Gelecek için savaşan gençliğin saldırısının yarattığı bir etki olmalı. Çünkü, Che'nin dediğı gibi, gelecek bizimdir. Bugün, söylememiz gerekiyor ki, gelecek sizlerindir.**

Bu konuşma ne demek? Küresel anti-kapitalist hareketin toplandığı Dünya Sosyal Forumu'nu "sadece tartışma, sonuç yok" diye eleştirmenin anlamı ne? Chavez gençlere neden, "gidip söyleme, anlatma" görevi veriyor? Niye bu görevin üzerine bu kadar düşüyor? "Saldırın" ile ne kastediyor? Bunlar üzerine düşünmek için zaman yok, çünkü řu anda arpler hep birlikte çalmaya başladı ve sahnedeki şarkıcılar samba ritmleriyle şarkılarını söylüyorlar. 25 bin kişi dans ederken kafamızda oluşan soruları cevaplamak mümkün değıl. Hele saat gece yarısını geçmişse ve şehre geri dönecek bir araç bulma şansımız giderek azalıyorsa cevaplar için yarım beklemek daha iyi bir fikir. Çünkü toplantıların bir bölümünün yapılacağı Chavez'in yoksul öğrenciler için kurduğı Bolívar Üniversitesi'ne gittiğimizde bütün bunları düşünmek, toplantıya katılan gençlere ne düşündüklerini sormak için yeterince vaktimiz olacak. Şimdilik birkaç kilometre yol yürüyüp kendimize bir taksi bulmamız gerek. Güçbela bulduğumuz taksinin, fena halde alkollü şoförünün kaza yapmadan bizi otele bırakması için de Kızılderili tanrılarına uzun uzun dua etssek iyi olur!

* *Konuşma, Avustralya delegasyonu temsilcisi ve sosyalist gençlik organizasyonu Resistance'ın (Direniş) lideri Federico Fuentes tarafından İngilizce'ye, Senem Öner tarafından Türkçe'ye tercüme edilmiştir.*

4. BÖLÜM

"YOKSULLARIN SESİNİ
SADECE ASKERLER
DUYDU"

“Burası! Burası!”

Demir parmaklıklı pencereden el sallayan, ufak tefek esmer kadın Margarita Maya Lopez. Ülkenin en saygın üniversitesi olan Venezüella Merkez Üniversitesi’nde tarih profesörü. Yüksek, demir parmaklıklı apartman kapısının önünde, yerinden sökülmüş kapı zillerine bakarak umutsuzca beklediğimizi görmüş olmalı ki elinde neredeyse bir gardiyanın sahip olabileceği kadar çok anahtarla, gülererek açıyor kapıyı:

“Kusura bakmayın. Zillerimiz çalındı da!”

Nasıl? Neden yani?

“Metal olan her şeyi çahyorlar.”

Neden?

Prof. Margarita Maya Lopez, Venezüella ordusunun sol geleneğini anlatıyor.

“Eritip satıyorlar. Sormayın, şehirdeki bütün metal alaşımli heykelleri yerlerinden çaldılar. Nasıl yapıyorlar bilmiyorum. Dev sanat eserleri bir gecede ortadan yok oluyor.”

Lopez’in yaşadığı apartmanın önünde elektrikli teller olmadığı için zil sistemi yok olup gitmiş. Ama o bu hırsızlık hadisesini şaşırarak, kızarak, öfkelenerek anlatmıyor. Sadece gülümüyor:

“Zilleri çalacak kadar yoksullarsa, onlara kızamam.”

Biz de zaten Bayan Lopez’in evine bunları konuşmak ve açıklamasını istemek için geldik. Ülkede yaşananları sakın, soğukkanlı bir entelektüelin ağzından dinlemek, dün gece yapılan törenler boyunca kafamızı kurcalayan, “Bir ordu devrim yapabilir mi?”, “Özgürlükçü sloganlarla devrim yapan bir ordu sivilleşip değişebilir mi?”, “Venezüella halkı için ordu, askerler ve Chavez ne ifade ediyor?” gibi sorulara cevap bulmak için

buradayız. Bayan Lopez bunun için en doğru isimlerden biri. Zira ne üst sınıfa dahil kültürel elit gibi olup bitenlere tepkili, ne de “Chavista”lar (Chavez taraftarlarına “Chavista” deniyor) gibi Chavez’e âşık. Keskin ve derin bir biçimde kutuplaşan halkını anlamaya çalışırken bir bilim insanı olarak yaşananlara sağlıklı bir mesafe alıp süreci o mesafeden açıklayan bir profesör. Neşeli, esprili orta yaşlı hoş bir kadın. Hiç uzatmadan giriyoruz söze:

“Dünyanın geri kalanı için ne kadar ilginç ve şüphe uyandıran bir durum olduğunun farkındasınızdır herhalde. Bir ordunun halkla birlikte devrim yapması, neo-liberal dünyaya kafa tutması, üstelik bunun ABD’nin burnunun dibinde ve ona meydan okuyarak yapılması. Latin Amerika ve asker deyince insanın aklına darbeler, ABD’nin kurduğu “Schools of Americas” adlı kurumda eğitim gören işkenceci para-militer gruplar, Arjantin’deki kayıp anneleri geliyor. Venezüella’yı ve devrimci Venezüella ordusunu bütün bu Latin Amerika resminin neresine koymak gerek?”

“Son yıllarda Venezüella’da olan şeyler son derece kendine özgü. Öncelikle şunu bilmek gerek: Venezüella ordusu diğer hiçbir Latin Amerika ülkesinin ordusuna benzemez. Orduya katılan askerler, üst rütbeliler de dahil olmak üzere, alt sınıftan, yoksul ailelerden gelir. Yoksul aileler çocuklarını yukarı doğru sosyal bir hareket kazanmak, sınıf atlamak için orduya sokarlar. Sosyal olarak sınıf atlamanın, devlet okullarında alınabilecek en iyi eğitimi almanın tek yolu ordudan geçer. Diğer devlet okullarındaki eğitim kalitesi dehşet verici derecede düşüktür. Yani askerler, ordu mensupları, çok iyi eğitim almış yoksul aile çocuklarıdır. Son yirmi yıldır bu ordu mensupları, toplumsal elitin mahvoluşunu ve ülkeyi yolsuzluklarla mahvedişini izliyordu. Bazı durumlarda, istisnai olarak demokrasinin ve toplumun bu

kötüleşme sürecine katılanlar da vardı elbette. Ama genel olarak yüksek rütbeli askerler ve bütün ordu, ülkenin içinden geçtiği mahvoluş sürecini belli bir mesafeden, kendi ailelerinin ve geldikleri yerlerin durumunu göz önünde bulundurarak gözlemliyorlardı. Ülkeleri ve kendi aileleri bu kadar kötü durumdayken zenginlerin Miami'ye tatile gidişini izliyorlardı.”

“Sanırım durumu gözlemek için yeterince zamanları da oldu.”

“Evet. Son yirmi yıldır bu ülkenin dağılışını izliyor ve hafta sonları da barrio'lardaki evlerine dönüyorlardı. Orada bir tür sosyal bilinç oluştu. Bu bilinç onları sosyal elite mesafeli tuttu hep. Bu, fikirlerden biri elbette. Ordu konusunda uzman olan bazı entelektüeller de zaten Venezüella ordusunun toplumun üst sınıfına uzak olmak gibi bir geleneğe sahip olduğunu söylüyorlar. Diğer Latin Amerika ülkelerinde ise bu durum tam tersidir. Aristokratların çocukları asker olur. Venezüella'da askeri geleneğin farklı oluşu, orduya görece bağımsız bir kimlik kazandırdı. 19. yüzyılın sonuna kadar Venezüella ordusu da diğer Latin Amerika ordularına benziyordu, ama sömürge güçlerine karşı verilen mücadelenin ardından ordunun yapısı değişti. Kırsal kesimde yaşayan aileler Caracas'a geldiler ve çocuklarını askeri okullara yazdırdılar. Bu insanlar Caracas'taki elitler tarafından her zaman aşağılanan, ilkel, çirkin ve hatta pis oldukları söylenen “raşralıydı”. Yani sadece ordu elite karşı değil, elit de orduya karşı mesafeli bir duruş benimsedi. Bir de tabii 1970'lerden başlayarak askeri öğrenciler üniversite düzeyindeki eğitimlerini sivil üniversitelerde almaya başladılar. Bu da askeri öğrencilerin üniversitelerdeki sol görüşlü politikalara yakınlık duymasını sağladı. Asker öğrenciler sosyalist düşüncelerden etkilendiler. Dikkat edin, Chavez de sivil üniversitelerde eğitim alan subaylardan biridir. Yoksul ailelerden gelen bu asker çocuklar, sos-

yalist düşünce ile birlikte kendilerini rahatsız eden adaletsizliğe karşı düşünsel olarak donanım edindiler.”

“Ülkede şu anda yaşananlara bakılırsa sanırım ordunun elite karşı aldığı bu mesafe, Venezüella için oldukça sağlıklı sonuçlar doğurdu.”

“Evet!” (Gülüyoruz)

“Chavez, devrim, darbe girişimlerine karşı koyan bir ordu ve halkın beraber verdiği mücadele... Bütün bu yaşananlardan sonra ordunun yapısı, askerliğin içeriği de değişti mi? Zira festival kutlamaları sırasında böyle bir izlenim edindim. Sosyal çalışmalar yapıyorlar, sivillerle ilişkileri oldukça rahat. Venezüella ordusunun askerleri gördüğüm diğer askerlerden... Nasıl diyeyim? Sanki daha 'siviller'.”

“Venezüella'daki devrimci dinamiğin ordu olduğuna inananlar var. Bu Chavez'i de aşan, orduya ilişkin bir tespit. 1980'lerde kriz yaşanmaya başladığında, insanlar açlıktan sokaklara döküldüğünde siviller ayağa kalkmadı, olanlara seyirci kalmayı yeğlediler. Ordu da hemen ayağa kalktı denemez. Onlar da tepki vermek için yirmi yıl kadar bekledi. Ama nihayetinde halkın yaşadığı haksızlığa karşı çıkan onlar oldu. Bir de şu var: Chavez'in, iktidara geldikten sonra orduyu barrio'lara sokmasıyla birlikte enteresan gelişmeler yaşandı. Oralara giden, gettolarla sosyal çalışmalar yapan ordu mensuplarının, hatta yüksek rütbeli olanların bile çok ilginç günlükleri, ifadeleri ve röportajları yayımlandı. Çok etkilenmişler, sarsılmışlardı. Evet, barrio'larda gördükleri yoksulluk, askerleri ve özellikle subayları değiştirdi. Ülke parçalanmak üzereydi, toplumsal adaletsizliğin patlaması sonucu iç savaş çıkabilirdi. Bilhassa son yirmi yıldır sosyal kurumlar hiç işlemiyordu. Ordu mensupları oradaki

insanları ve durumu görünce çok sarsıldılar. 1999’da Chavez, hükümete geldikten hemen sonra, askerleri her hafta sonu barrio’lara soktu. Bu bir acil durum planıydı: Plan Bolívar. Askerler insanları sağlık kontrolünden geçirdiler, yiyecek dağıttılar, eğitime başladılar. Ordu, bu süreçte psikolojik olarak sarsıldı. Bu kadar çok petrole sahip olan bir ülke nasıl bu kadar derin bir yoksulluk yaşayabilirdi? Çok büyük bir zenginlikle çok büyük bir yoksulluk nasıl bu kadar birbirine yakın olurdu ve kimse nasıl bunu daha önce görmemiş olabilirdi? Barrio’larda yaşayan insanların kimlik kartları bile yoktu. Yani resmi olarak bu insanlar yoklardı. Kimlik kartınız yoksa devletin herhangi bir yardımından yararlanamazsınız; oy kullanamazsınız, eğitim alamazsınız ve doktora gidemezsiniz. Bu durum önce askerleri sarstı. Ama sonra bütün bunların ortaya çıkışıyla ve ilk kez bu denli yakından ve gerçek bir biçimde gösterilmesiyle bütün toplum sarsıldı. Daha önce onları hiç görmemişlerdi.”

“Görmemek daha iyiydi belki de. Çünkü görünce öfkelenildiler. Sanırım orta ve üst sınıf Chavez’e bu yüzden de öfkeleniyor. Sadece kendi ayrıcalıklarını ortadan kaldırmaya çalıştığı için değil, görmek istemedikleri bu yoksulluk ve adaletsizlik resmini gösterdiği için.”

“Kesinlikle böyle bir yanı var onların. Ama aynı zamanda korkuyorlar. Üst sınıfın korkusunu anlamak için 1989’u hatırlamak lazım. O yıl, tam tersini söyleyerek oy almasına, iktidara gelmesine rağmen Başkan Carlos Andres Perez, birdenbire IMF paketlerinin yeniden uygulanacağını ve sosyal devlet anlamında kısıntılara gidileceğini açıkladı. Petrol fiyatlarının da düşüşüyle birlikte yoksullar inanılmaz bir hızda daha da yoksullaştı. Bütün dünyanın izlediği 1989 ayaklanması o yüzden oldu. İnsanlar hiçbir lidere gerek duymadan, bir günde, bütün her şeyi yağmalamaya başladılar. Çünkü artık umutları ve kaybedecek bir şey-

leri kalmamıştı. Tıpkı dünyanın geri kalanında olduğu gibi, Venezüella da demokrasinin ancak liberal ekonomiyle birlikte var olabileceği ideolojisiyle yönetiliyordu ve liberal ekonomi yoksullara hiçbir şey vaat etmiyordu. Bu canlarına tak edince barrio’lardan aşağıya inmeye başladılar. Fakat enteresandır, o güne kadar daha fazla demokrasi ve sosyal devlet diyen sivil toplum örgütleri bile o günden sonra bir daha demokrasi lafi etmediler. Yani o sivil toplum örgütleri bile devletin yoksullara karşı daha sert polisiye tedbirler uygulamasını istediler. Artık demokrasinin değil, mallarının korunmasını istiyorlardı. Yoksullara, ‘Yoksulluk sizin sorununuz,’ dediler. İşte sosyal kutuplaşma o gün başladı. Korku, o günden sonra Venezüella’nın orta ve üst sınıfının bilinçaltına kazandı. Bu, yoksullara karşı bir korkuydu. O güne kadar hiç bir araya gelmemiş toplumsal sınıflar ilk kez o patlama gününde karşılaştılar. Çünkü yoksullarla zenginler Venezüella’da öyle bir biçimde ayrılıyorlar ki, bir insan zenginse hayatının sonuna kadar hiç yoksul görmeyebilir. Başka okullara, başka hastanelere, başka dükkânlara giderler ve birbirlerine hiç değmeden yaşayabilirler.”

“Korkunun üzerine bir de tarafların birbirine ilişkin bu bilgisizliği eklenince paranoya çıkıyor galiba ortaya. Anladığım kadarıyla zenginler ve yoksullar son derece elle tutulur bir biçimde, bir tarafın bir diğerinin canına kastedeceği hissiyle yaşıyor.”

“Evet paranoyaya dönüşüyor iki tarafta da. İnsanlar giderek daha fazla radikalleşiyorlar. Bunun bir sonucu olarak da Venezüella tarihinde daha önce olmamış çok kötü bir şey de oluyor ve ülke tarihinde var olmamış ırkçılık çıkıyor ortaya. Bu, sosyal kutuplaşmanın bir sonucu. Chavez’i ve taraftarlarını ‘kıllı maymunlara’ benzeten bir muhalefet var artık. Yerli halkı, yoksulları maymunlar gibi olmakla suçlayanlar var. Bu ülkede daha önce görülmemiş bir şey bu.”

Chavez, Venezüella'nın karmaşık inanç sisteminde yerli bir İsa imgesine de denk geliyor.

“Chavez’e dönersek. Bu ülkenin dini bilinçaltı da oldukça karışık gibi. Yerli diniyle Katolik inancını birbirine karıştırarak son derece buraya özgü bir inanç alaşımı elde etmiş bir ülke burası. Chavez’in imgesi, bütün bu mitler dünyasında neye tekabül ediyor? Mesela dün akşamki festival açılış töreninde Chavez, Latin bir İsa’ya benziyordu. Ellerini şaman kadınların omuzlarına koyarken, yoksullara ve mazlumlara yardım eden bir dinsel figür gibiydi. Bu ülkenin kodlarını, anlam şifrelerini düşünürsek Chavez imgesini nasıl deşifre edersiniz?”

“Latin Amerika’da çok eski bir “Populizmo” (popülizm) geleneği vardır. Chavez de çok güçlü bir “kurtuluş” imgesi taşıyarak bu gelenekten yararlanıyor. Ama aynı zamanda neo-liberalizme karşı bir savaşçı imgesi de var. Latin Amerika öyle ya da böyle Katolik bir kıtadır. Ancak son yirmi yıldır kıtaya Evangelistler girmeye başladı. Çok güçlendiler. Barrio’lara giriyorlar. Evlere, ailelere çok tutarlı ve ısrarcı bir biçimde girip çalışıyorlar. Çok başarılı oluyorlar. Alkolizm sorunları için yardım ediyorlar ya da bölünmüş aileleri bir araya getirmeye çalışıyorlar. Chavez de Evangelist söyleme çok benzeyen bir söylemi oldukça güçlü ve yoğun biçimde kullanan politik bir lider. Katolik kilisesi ise elbette bundan hoşlanmıyor, ama pek bir şey de yapamıyor. Nihayetinde Chavez, son yirmi yıldır o barrio’lardaki insanlara yardım eden Evangelist dili kullanıyor ve oralarda yaşayan insanlara benziyor.”

“Chavez’i, Venezüella tarihinin, toplumsal yapıyı da düşünerek neresine koyuyorsunuz?”

“Bu ülke Miami değil. Bu ülke beyaz değil. Ama bu ülke yıllarca böyle zannedenler tarafından yönetildi. Şimdi ilk kez barriolar için bir şey yapmaya çalışan bir adam var. Ama şu andaki sorun bir “tek adam” rejiminin sürdürülüyor olması. Bazen nucleoların çok iyi çalıştığını duyuyorsunuz, ama bazen onların da yolsuzluğa bulaştığı geliyor kulağınıza. Demokrasinin derinleştirilmesi ve kaliteli liderlerin çıkarılması gerekir. Yoksa bütün ülkenin kaderini Chavez’e bağladıkları sürece bir yere varılamaz. Sözü edilen kültürel ve sosyal dönüşümün hızla uygulanmaya başlaması gerekiyor. Tek başına Chavez’in yapacağı bir şey de değil bu. Yani ülkenin kaderini Chavez’e bağlamanın anlamı yok.”

“Doğru. Çünkü düşünsenize, ya Chavez günün birinde neo-liberal bir kadına âşık olursa?”

“Değil mi ya!”

Sosyalist Gençlik Chavez’i Seviyor!

Gülüşerek çıkıyoruz Bayan Lopez’in evinden. Şimdi yoksulluk, sınıfsal ayırım, nevi şahsına münhasır ordunun bu ülke için anlamı konusunda biraz daha bilgiliyiz. Henüz bu bilgiler canlıyken Chavez’in yoksul öğrenciler için kurduğu Bolívar Üniversitesi’nin yeni binasına gideceğiz. Yolumuz kısa, birkaç dakika yürüyeceğiz. Fakat bu kısa yürüyüşte Leo’nun verdiği önemli bilgiye kulak vermeliyiz. Çünkü gittiğimiz üniversite sıradan bir üniversite değil ve bu üniversitenin binası hakkında bilmemiz gereken mühim bir yakın tarih gerçeği var.

Birazdan karşınıza çıkacak olan bahçe içindeki büyük bina, bundan birkaç yıl önce PDVSA’ya ait bir yönetim binasıydı. Fa-

kat devlet kontrolündeki şirketin yöneticileri Başkan Chavez'e karşı darbe örgütleyenlere destek vermek, ülkeyi genel greve götürmek gibi olaylara bulaşınca, uzun uzlaşma çabaları da bir işe yaramayınca, hep birlikte işten çıkarıldılar. 1700 yöneticinin işine bir günde son verildi. İşte Chavez de ülkenin üst sınıfına karşı kazandığı zaferin, bu çatışmada sınır tanımayacağını göstergesi olarak bu binayı alıp Bolívar Üniversitesi'ne verdi. Bina, devrim sürecinde kazanılan mevziye dikilen bir bayrak gibi duruyor şimdi şhrin merkezinde.

Üniversitenin kapısından girerken bunu bilmemiz önemli. Çünkü birazdan karşılaşacağımız üniversite öğrencilerinin okullarının bu kısa, ama anlamlı tarihiyle uyumlu ruh hallerinin, kurdukları cümlelerde taşıdıkları devrim sorumluluğunun nedenini daha iyi anlayabileceksiniz. Ama önce bahçede şöyle bir dolaşıp üniversitedeki toplantıları izlemeye gelen yabancı gençlerle konuşup dün geceki törenin yorumlarını alalım. Bakalım dünya gençliği Chavez'in konuşmasını nasıl bulmuş, törenle ilgili ne düşünmüş.

Her halinden daha şimdiden Latin Amerika kaosunda yorulmuş olduğu belli olan Kai Lamparter zor bela bulduğu kahvesini koyuyor yere. Alman Komünist Partisi'nin ve Sosyalist İşçi Sendikası'nın üyesi ve temsilcisi. "Almanya'dan gelen biri için bu karmaşa zor olmalı, değil mi?" diye sorunca:

"Korkutucu. Ama, ancak teslim olursam yolumu bulacağımı iki gün içinde öğrendim. Daha doğrusu başka bir seçeneğin olmadığını anladım. Çünkü her nasılsa en sonunda her şey yerli yerine oturuyor."

Peki ya dünkü törenler, Chavez'in konuşması?

"Çok etkilendim. Dünyanın ve insanlığın sosyalizme ihtiyacı olduğunu bu kadar açık ve net kimse söylemiyor. Bu gerçeğin bu kesinlikte söylenmesi beni heyecanlandırdı. Bir ekono-

mik devrime ihtiyacımız var; bunu herkes bildiği halde Chavez'den başka kimse açıkça söylemiyor."

Genç Lamparter'i bırakıp biraz daha dolaşalım. Üzerlerinde Fransa milli takım forması, sırtlarında Zidane'ın 10 numaralı tişörtü olan Fransız grubuna soralım. Chavez'e niye Zidane'ın formasını verdiler dün gece?

"Çünkü O, devrimin Zidane'ı!"

Fransız Komünist Gençliği Örgütü'nün üyesi, yirmili yaşlarındaki Sophie Mourre ve Adaline Boulet böyle söylüyorlar.

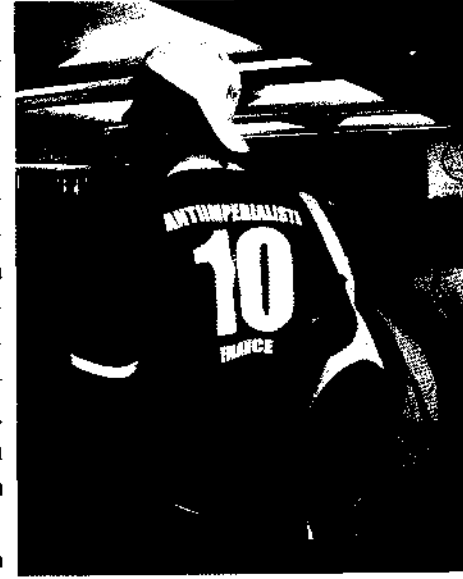
Peki ülkelerine geri döndüklerinde, Chavez'in konuşması boyunca onlara tembilediği gibi burada olup bitenleri, Venezüella'daki devrimin nasıl yapıldığını anlatacakları mı?

"Anlatmaya çalışacağız. Ama Avrupa'daki insanlar Venezüella'ya ilişkin neredeyse hiçbir şey bilmiyor. Uluslararası haber kanalları bu ülkede olanları dünyanın geri kalanına anlatmamak için özel bir çaba sarf ediyor. Bu yüzden biz anlatacağız, ama kim, ne kadar ilgilenir bilemiyoruz."

Sürekli gülümseyerek konuşan Vietnam Komünist Partisi temsilcisi Hong Hai Nguyen ise biraz öteden kendiliğinden katılıyor söze:

"Chavez'i seviyoruz!"

Niye peki?

Fransız gençlere göre Chavez, 'devrimin Zidane'ı'

Ekvador'dan gelen gençlerin Chavez'i sevmelerinin nedeni yerli kültürlere verdiği önem.

“Yoksullara yardım ettiği için. Yetmez mi?”

Biraz ileride yerde serili kumaş üzerine çizilmiş resimler hakkında konuşan Kanadalı Karen Hamilton, Beehive Design Collection adlı bir grubun üyesi. Latin Amerika’da yaşananlarla ilgili yaptıkları illüstrasyonları internet üzerinden satarak, elde ettikleri gelirle hem kendi örgütlerine hem de kıtadaki ülkelerde işbirliği yaptıkları anti-kapitalist örgütlere destek sağlıyorlar. ABD’nin Latin Amerika üzerinde kurduğu sömürüyü anlatan resimlerde devrimciler çalışkan arılar olarak tasvir ediliyor. Hamilton, Chavez’i bütün Latin Amerika’ya dair bir devrim düşünü dile getirdiği için sevdiğini anlatıyor.

Biraz daha ileride, yüzlerinde boylarla Kızılderili gençlerin ise Chavez’i sevmelerinin nedeni başka. Ekvador’dan gelen, Kiwcha kabilesinin temsilcisi Carlos Ninavanda, toplantıda ken-

di kabilesinin diline yapılacak simultane tercüme için aldığı kulaklığın nasıl çalıştığını anlamaya çalışırken bir yandan da konuşuyor:

“Chavez dünya devriminin lideri olacak. Çünkü insanları katılımı yapmaya çalışıyor. Bu yüzden başarılı olacak. Tek başına değil insanlarla birlikte hareket ettiği için başaracak!”

Fötr şapka takmış, yüzünü rengârek boyamış arkadaşı Claudio Calapucha ise Chavez’i Latin Amerika’ya birleştirmeye çalıştığı için seviyor:

“Bütün yoksul halkları birleştirecek ve ABD’yi yeneceğiz.”

Onları da geçip, açacağı tezgâh için kitaplarını sıralamaya çalışan Maria Fernando Arias ile konuşuyoruz. O, Kuai Mare Vakfı için burada. Yerli Warao dilinden tercüme edersek Güneş Tanrısı Vakfı. Chavez’i sevmesinin nedeni yerliler:

“Bu ülkede kaybolmuş, kaybedilmiş dillerin geri kazanılması için her türlü desteği veriyor. Anayasayı yapan Ulusal Asamble’de onların temsil edilmesini, böylece kimliklerinin anayasa metninde geçmesini sağladı. Artık yerli dilleri konuşan insanlara yokmuş gibi davranılmıyor.”

Dünyanın uzak ülkelerinden gelen ve sosyalizmi de uzak bir hayal olarak yaşayan gençler için Chavez’in bir kahraman olduğu kesin. Peki kendi ül-

kesinin gençleri onun için ne düşünüyor? Bunu öğrenmek için toplantıların yapılacağı salonlara girip kenarlarda sarı kaskları ve mavi-kırmızı yelekleriyle bekleyen gençlere sormak gerekiyor. Gönüllü irfaiyeciler olarak çalışan bu

Beehive Örgütü'nün illüstrasyonları.

Jacqueline ve Maria, Chavez'in adını duyunca kıkırdemeye başlıyor.

gençler aynı zamanda Bolívar Üniversitesi'nin öğrencileri. Beyaz dişleri yüz mumluk ampul gibi parlayan Maria Otero ve Jacqueline Ota, 21 yaşındalar. Daha Chavez'in adı geçince gizli bir sevdikleri varmış da delikanlının adı ilk kez söyleniyormuş gibi gülüşüyorlar. Belli ki ikisi de o kocaman adama neredeyse âşıklar. İki genç kadın, üniversitede sosyal çalışan olmak için öğrenim görüyorlar. Eğitimleri bittiğinde barrio'larda her türlü sosyal yardım projesinde çalışabilir hale gelecekler. Şu anda aldıkları otuz günlük eğitimin sonucu olarak festivalde itfaiyeci olarak çalışıyorlar. Chavez'in onlara verdiği bu üniversiteden bahsetmeye başlayınca gururlanıp ciddileşiyorlar:

"Bu üniversite bizim gibi Venezüella Merkez Üniversitesi'ne gidecek parası olmayan yoksul gençler için çok önemli. Öğrencilerin çoğunluğu genç kadınlardan oluşuyor. Genç yaşta hamile kalıp eğitimini yarıda bırakan, kendilerini hamile bırakan

adamlar da ortada olmadığı için çocuklarının geçimini sağlamak zorunda olan çok kadın var. Üniversite aynı zamanda misyonlar sayesinde liseyi tamamlayan genç insanlara da eğitim olanağı sağlıyor."

Jacqueline ve Maria'nın verdiği bilgilerin önemini anlamak için Venezüella'da, çok genç yaşta çocuk sahibi olmuş yalnız genç kadınların sayısının çok yüksek olduğunu, bu durumun yaygın toplumsal bir sorun olarak yaşandığını bilmek gerekiyor. Bir süre sonra ziyaret edip bilgi alacağımız kadın hareketi temsilcilerinin dediği gibi Venezüella, "anne merkezli erkek egemen bir toplum". Ve yine onların söyleyeceği gibi Chavez, Venezüella toplumunu "anaerkil bir topluma" dönüştürmeye, daha doğrusu İspanyol sömürgesi öncesi "kadın egemen" toplumsal ilişkileri yeniden canlandırmaya çalışıyor. Bolívar Üniversitesi'nde kadın öğrencilerin, erkek öğrencilerin iki katı olmasının bir nedeni de bu.

Sadece Maria ve Jacqueline değil, konuştuğumuz bütün Bolívar Üniversitesi öğrencileri ayrı şeyi söylüyor. Aynı şekilde göğüsleri gururla kabarıırken Chavez'in onlar için yaptıklarından söz ediyorlar. Hepsi kendini devrimin taşıyıcısı olarak "önemli bir kimliğe" sahip genç insanlar olarak görüyor. Bu yüzden biraz önceki konuşmamızda Prof. Margarita Maya Lopez'in yoksullarla ilgili söylediklerine bir ek daha yapmak gerekiyor:

Chavez, yoksullara bu ülkenin ve devrimin asıl sahipleri olduklarına dair yeni bir kimlik kazandırıyor. Gençlerin bu denli özgüvenli ve gururlu olmalarının nedeni bu.

Peki ülkenin bütün gençleri mi aynı şekilde hissediyor? Sahi Bayan Lopez Venezüella Merkez Üniversitesi'sinde profesördü değil mi? O üniversitede de mi böyle? Yoksa festival görevlileri Maria ve Jacqueline'in "bizim gibi Venezüella Merkez Üniver-

Nelsain, hem çöpçülük yapıp hem lisede okuyor. Carmen ise grubun 'ablası'.

sitesi'ne gidecek parası olmayan öğrenciler" demesinin bir anlamı mı var? Böyle dediklerine göre Bolívar Üniversitesi'ndeki "yoksul genç devrimciler" kimliği orada pek geçmiyor olmalı. Hemen bir taksi bulalım o zaman ve Merkez Üniversitesi'ne uçalım. Fakat taksi gelene kadar üniversitenin karşısındaki merdivenlerde oturan şu neşeli genç çöpçülerle biraz konuşalım mı?

Başında pembe, saten bir saç bandı olan, kot pantolonlu ve biraz da makyajlı bu genç kızın çöpçü olduğuna inanmakta güçlük çekebilirsiniz. Nelsain Cisneros 17 yaşında. Ondan birkaç yaş büyük olan arkadaşı Rulimar Bustamante. Kırklı yaşlarındaki erkek çöpçülerle birlikte merdivenlerde kendilerini alacak temizlik kooperatifinin arabasını bekliyorlar. Ellerinde çalı süpürgeler, gülüşüyorlar ve güneşin altında dinleniyorlar. Kızlara okuyup okumadıklarını soracak oluyorum, 41 yaşındaki şakacı Wilsor Gouca cevap veriyor onlardan önce:

"Hepimiz lise mezunuyuz. Ama çöpoloji mastırımız var!"

Gülüşmeler bitince Nelsain, misyonlar sayesinde liseye devam ettiğini, Rulimar ise liseyi henüz bitirdiğini ve Bolívar Üniversitesi'nde okuduğunu anlatıyor. Temizlik kooperatifine üye oldukları için hem çalışıp hem okuyorlar. Biraz politika konuşmaya, Chavez'den söz etmeye kalkışınca elbette "abiler" sözü ele alıyor:

"Bizim adamımız Chavez! Ama onun etrafındaki insanlar doğru dürüst çalışmıyorlar. Tek gerçek sosyalist Chavez. Diğer partiler olmasa her şeyi daha iyi yapabilirdi tabii ki."

Leo, eline koluna dolaşan kabloları çözmeye çalışırken bir yandan da kulağıma fısıldıyor:

"İşte en çok duyacağın cümle: 'Chavez harika, ama mecliste ki diğer partiler onu engelliyor!' Ülkenin yarısından çoğu aynı cümleyi söyleyebilir sana."

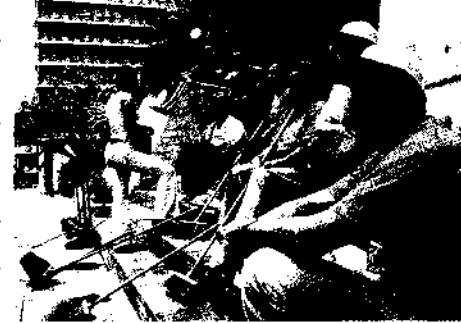
Wilsor söze devam ediyor:

"Korkaklar! Adamcağızın hiçbir şey yapmasına izin vermiyorlar. Eğer tek başına olsa çok daha iyi şeyler yapabilirdi. Çünkü yoksulların yanında olan tek adam o Venezüella'da!"

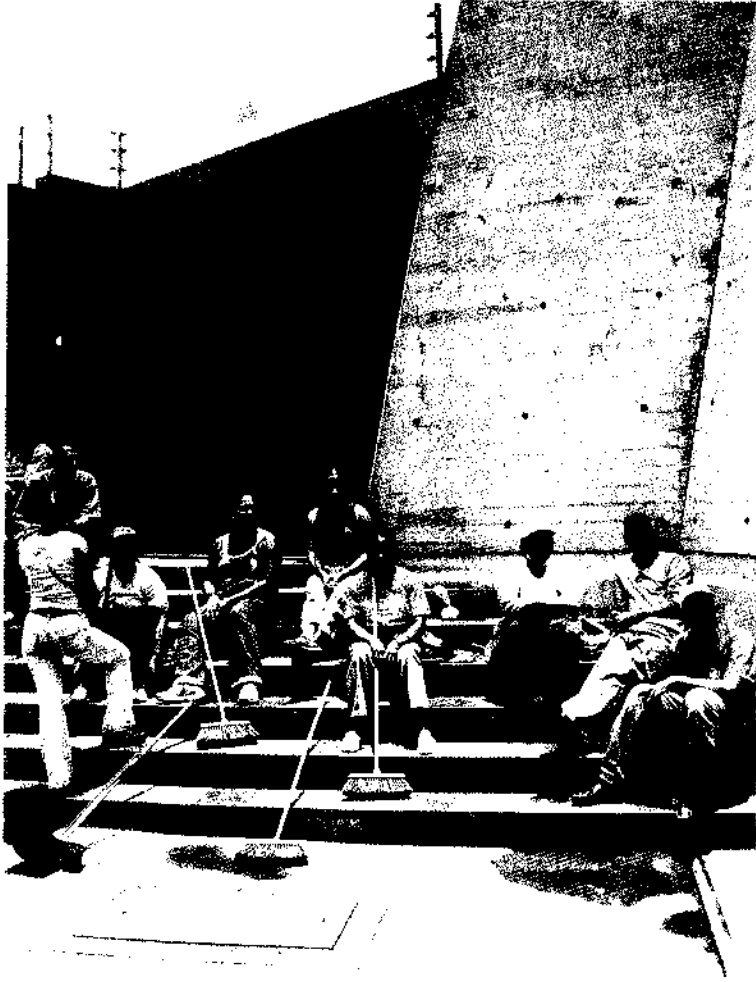
Wilsor, bunu söylerken başıyla biraz ötedeki boş binayı gösteriyor. O bunları söylerken diğerleri de başlarını salladıklarına göre o bina hakkında da bilmemiz gereken bir şeyler var. Binanın üzerinde, dev bez pankartta yazanlar şöyle:

"Bu bina iş merkezi yapılmak üzere restore edilmektedir."

Nedir, ne değildir diye Leo'ya soracakken taksi geliyor ve bu hikâyeyi Merkez Üniversitesi yolunda dinlemek

Wilsor, devrimci çöpçülerden. 'Çöpoloji' dalında mastır yapmış! Bir tek Chavez'e güveniyor.

Onlar da birçok 'Chavista' gibi sadece Chavez'e güveniyorlar.

üzere dünyanın en neşeli çöpçülerine veda ediliyor. Leo taksiyi biter binmez binanın hikâyesine başlıyor:

“1998 seçimleri öncesinde bu binayı evsizler işgal etmişti.

Hepsi Chavez'i destekliyordu. Seçimler boyunca binanın üzerinde Chavez posterleri, onu destekleyen pankartlar asılıydı. Ama seçimler bitip de Chavez iktidara geldikten sonra Caracas belediye başkanı, işgal edilmiş binanın boşaltılmasını istedi. Evsizler 'Biz Chavez'e destek verdik. Nasıl bizi evlerimizden atarsınız! Hani her şey yoksulların olacaktı?' diyerek direnmeye başladılar. En sonunda belediye başkanı belediyeye ait olan binayı silah zoruyla boşalttı. Birkaç gün boyunca çatışma yaşandı bu sokakta.”

Yani her şey sadece yoksulların istediği gibi olmuyor. Merdivenlerde oturup Chavez'in etrafındaki “korkakları” suçlayan Wilsor ve Leo'nun dediğine bakılırsa birçok Chavez taraftarı da bundan şikâyet ediyor.

“Chavez Bir Diktatör!”

Chavez taraftarları beğenmedikleri, onaylamadıkları her şey için meclisteki diğer partileri ve Chavez'in etrafında onu “engellenen” adamları suçluyor. Oysa Merkez Üniversitesi'ndeki gençlere sorarsanız tek suçlu Chavez!

Üniversitenin bahçesinde Öğrenci Derneği Başkanı Vincente Venegas, okul gazetesinin yayın yönetmeni Mariana Aray ve çeşitli öğrenci kulüplerinin temsilcileri Valivshka Torres, Anibal Arismendi ve Jose Ernesto Soto ile buluşuyoruz. İçlerinde en konuşkan olanı ve İngilizce'yi en iyi konuşanı Marina diğerlerinden daha heyecanlı bir biçimde giriyor söze:

“Chavez'i sevmiyorum. Çünkü her istediğini yapıyor. Kimseye de fikrini sormuyor.”

“Peki daha önceki devlet başkanı soruyor muydu?”

Mariana sektirmeden cevap veriyor:

“Chavez sadece yoksulların istediğini yapıyor ve toplumun diğer kesimlerini hiç umursamıyor. Hele bu üniversiteyi hiç. Üni-

versitemizin rektörü kendisiyle aynı şekilde düşünmüyor diye rektörümüzü değiştirmeye çalışıyor. Biz öğrenciler olarak bu konuda direniyoruz. Rektör için yapılan seçimlerde öğrenciler olarak Chavez'in istediği adaya oy vermeyeceğiz.”

Öğrenci Derneği Başkanı Vincente devam ediyor:

“Chavez, bütün önemli noktalara kendisi gibi düşünen insanları getiriyor. Bu her yerde böyle. Ama burası üniversite; ondan farklı düşünebileceğiniz tek yer. Şimdi burayı da ele geçirmeye çalışıyor.”

Mariana, kısa bir süre önce yapılan rektörlük seçimlerinde Chavez karşıtı rektörün seçilmesi sebebiyle Chavez'in seçimleri geçersiz ilan ettiğini ama seçimlerin son derece düzgün bir biçimde yapıldığını, geçerli olduğunu anlatıyor. Hepsini bir ağızdan konuşmaya başlayınca durdurup sormak gerekiyor:

“Daha önce politikayla bu kadar ilgili miydiniz?”

Mariana cevaplıyor:

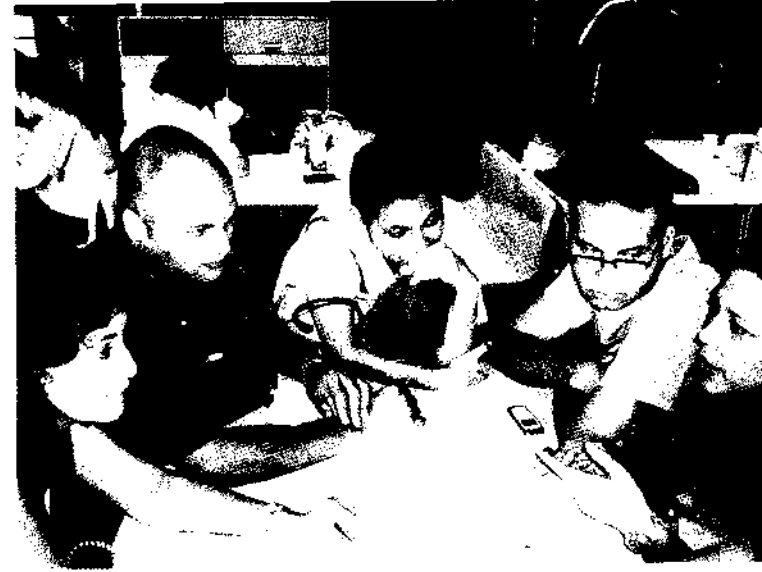
“Ne sormaya çalıştığınızı anlıyorum. Hayır, hiç kimse bu kadar politika konuşmazdı. Hiç kimse bu kadar politik değildi Chavez'den önce. Şimdi âşık olanlar ve nefret edenler olarak ikiye bölünmüş olsa da herkes bir biçimde Chavez'le ve politikayla ilgili.”

Vincente de bu durumun son tahlilde olumlu olduğunu düşünüyor:

“Bu aslında iyi bir şey. İnsanların çoğu ülkede ne olup bittiğini bile bilmezdi. Artık biliyorlar. Sırf muhalif oldukları için Chavez'i, hükümeti ve politikayı takip ediyorlar.”

Onlara, Chavez karşıtlığını ABD'nin ülkeyi işgal etmesini ve ülkeyi Chavez belasından kurtarmayı isteyecek kadar ileri götürmeler hakkında ne düşündüklerini soruyorum. Anibal cevap veriyor:

“Bu kabul edilemez. Bunu, Chavez'e muhalif olsa bile kimse isteyemez. Biz bağımsız bir ülkeyiz. Bağımsızlığımızın ve demokrasinin herhangi bir dış güç tarafından ele geçirilmesini is-

Merkez Üniversitesi öğrencileri için Chavez bir diktatör. Mariana bunu heyecanla söylüyor.

teyemeyiz.”

Peki gelelim Bolívar Üniversitesi'ne. O üniversite ve öğrencileri hakkında ne düşünüyorlar?

Valiyshka, bir süre önce, bir arkadaşının otobüste Bolívar Üniversitesi'nden çocuklarla karşılaştığını ve arkadaşının sırf Merkez Üniversitesi öğrencisi olduğu için Bolívar'daki çocuklar tarafından dövüldüğünü anlatıyor.

Neden peki?

Vincente açıklıyor:

“Çünkü Bolívar Üniversitesi'nde sadece tek bir biçimde düşünebilirsiniz!”

Mariana ayrıntılandırıyor bu cümleyi:

“Onlar o kadar fanatik ki! Biz şöyle düşünüyoruz: Yoksul insanlar için bir üniversite kuruldu diyorlar. Sadece yoksul oldukları için üniversiteye girebiliyorlar. Sadece yoksul kimliğini soru-

Profesör Navarro, Chavez'in orta sınıfı bitirdiğini söylüyor.

yorlar alırken, lise notlarını hiç sormuyorlar. Mesela mühendislik okuyor, ama lisedeki temel fizik dersini bilmiyor. Böyle olmaz. Oradan bir sürü avukat, mühendis mezun olacak. Biz onların yaptığı binalarda oturacağız. Ben onların hiçbir şey bilmeden yaptıkları binalarda oturmak istemiyorum. Bu durumu savunmak için diyorlar ki, yoksullar bizim gibi lise eğitimi alamamış. Bu saçmalık. Çalışsalardı, öğrenselerdi.”

Yani Mariana bunu adil bulmuyor, öyle mi?

“Evet bulmuyorum. Bizim üniversitemize de Bolívar Üniversitesi'ne aktarıldığı kadar fon aktarılmalı. Sırf Chavez gibi düşünmüyoruz diye cezalandırılmamalıyız ve onlar öyle düşündükleri için, doğru dürüst lise eğitimi almamış olmalarına rağmen sadece yoksul oldukları için üniversiteye alınarak ödüllendirilmemeli. Biz üniversiteye girmek için çok çalıştık sonuçta. Onlarsa sadece yoksullar!”

Herhalde Mariana'yı dinlerken sabahki konuşmamızda Profesör Lopez'in zengin ve yoksul çocukların birbirlerini hiç gör-

meden büyüdüklarine dair söylediklerini hatırlıyorsunuzdur ve ülkedeki toplumsal kutuplaşmanın ırkçılığı bile besleyecek kadar keskinleştiğini anlattığımı aklınızda tutuyorsunuzdur. Peki Mariana ve arkadaşları Bolívar Üniversitesi'nin sonuna kadar dahil olduğu uluslararası festival hakkında ne düşünüyorlar?

“Biz böyle bir organizasyon olduğundan haberdarız, ama sadece haberdarız. Biz dahil edilmedik. İsterdik, ama bizi buluşturmak istemediler. Davet edilmedik. Oysa gidip biz de düşüncelerimizi anlatmak isterdik. Bütün dünyadan insanlar geliyor. Tabii ki biz de onlara Venezüella'nın Chavez taraftarlarından ibaret olmadığını anlatmak isterdik.”

Mariana ve arkadaşları Chavez'in sadece yoksullar için çalıştığını, demokrasiyi de sadece yoksullara ait bir ayrıcalık olarak gördüğünden şikâyet ededursunlar, odasına davet edildiğimiz, üniversitenin vekil rektörü Tania Navarro onun neredeyse bir diktatöre benzediğini söylüyor. Navarro ile aramızda geçen konuşma şöyle:

“Bu üniversitenin Chavez'e karşı olduğu, Merkez Üniversitesi'nin muhalefetin merkezi olduğu söyleniyor. Doğru mu?”

“Chavez bizim için diğer liderlerden çok da farklı değil. Bu böyledir, liderler bir şeyler için söz verirler, ama yapmazlar. Chavez de böyle. Bizim en büyük sorunumuz üniversitenin otonomisini kaybetmesi. Küçük parçalar kopararak özerkliğimizi yok etmeye başladılar.”

“Bu üniversiteye oranla Bolívar Üniversitesi'ne daha çok mu bütçe veriyor Chavez?”

“Önemli olan bu değil. Önemli olan şu, Bolívar Üniversitesi kendi kapasitesine oranla fazla para alıyor. Oysa bizim faaliyet alanımız çok geniş ve yetersiz bir bütçeyle yetinmemiz gerektiğini söylüyorlar.”

“Kaç öğrenciniz var?”

“3000 öğrencimiz vardı, ama şimdi kapasitemizi yarı yarıya düşürüyoruz.”

“Bütçedeki kısıntılar yüzünden mi düştü öğrenci sayısı?”

“Dolaylı olarak evet.”

“Chavez’e muhalif olmak ne demek? Neyini sevmiyorsunuz?”

“Biraz diktatör gibi davranıyor. Biz, kendimiz hakkında verilen kararlara katılmıyoruz. Oysa bu kararlar verilirken tartışmamız gerekir.”

“Savunduğu fikirlerini sevmiyorsunuz, değil mi?”

“Belki. Ama esas olarak fikirlerin gerçekleştirilme şeklini sevmiyoruz.”

“Mesela?”

“Mesela bütçemiz. Daha önce bizim karara katılma hakkımız vardı. Ama şimdi sadece “Bu kadar para alıyorsunuz” diyorlar. İşte o kadar.”

“Üniversitedeki herkes mi Chavez karşıtı?”

“Hayır. Hükümette çalışan hocalarımız da var.”

“Chavez’den sonra daha çok politize oldu mu üniversite?”

“Biz daha önce de politik bir üniversiteydik. Ama şimdi çok fazla politize olduk. Doğrusu bunun iyi olduğunu düşünüyorum.”

“Chavez’in önceliği yoksullar. Siz öğretim üyeleri olarak orta sınıfı oluşturuyorsunuz. Bu konuya nasıl bakıyorsunuz?”

“Yoksullar üzerinden politika yapmak onun popülaritesini yükseltiyor. Yüzde 80’i yoksul olan bir ülkede yaşıyoruz. Misyonlar kurdu, yoksullar için işler üretti. Ama Chavez’in politikaları orta sınıfı bitirdi. Artık kimse bizden bahsetmiyor. Zaten biz de giderek alt sınıf olmaya, yoksullaşmaya başlıyoruz. Üst sınıfın çok umurunda değil. Çünkü bütün bunlar olurken onlar paralarıyla birlikte ya İsviçre’ye ya da Miami’ye gidiyorlar.”

“Vulgar buluyor musunuz Chavez’i? Yoksulların diliyle konuşan bu adam hakkında entelektüeller ne düşünüyorlar?”

“Entelektüel kesim, yoksulları Chavez’den önce de sevmedi. Onları hep kaba ve vulgar buldular. Ve şimdi güç vulgar olanda

onların bakışına göre.”

“Edebiyat ve sanat nasıl etkilendi bu değişimden?”

“Chavez’le birlikte statü kazanan sanatçılar oldu. Devrim ve Chavez hakkında yazmaya başladılar. Aslında böylece Chavez kendi elitini oluşturmaya başladı. Karizması da var biliyorsunuz; çeşitli toplumsal tabakalardan birçok insanı kendine doğru çeken bir karizma bu. Ama bizim, bir diktatör tarafından yönetilmeye karşı olan bizlerin, bir araya gelip Chavez’le mücadele etmemiz gerekiyor. ‘Süreç’ (process) saldırmamız gerekiyor.”

Süreç... Navarro’nun ağzından güçlkle, müstehzi bir gülümsemeyle çıkan bu sözcüğü aslında kullanmaması gerekiyor. Çünkü “süreç” Chavez taraftarlarının kullandığı bir sözcük. Üniversitelerdeki öğrencilerin birbirlerinden ne kadar farklı, birbirlerine ne kadar karşı olduklarını gördükten sonra daha da netleşen toplumsal kutuplaşma sonucunda sözcükler bile taraf tutar hale gelmiş Venezuel’da. Nasıl Chavez taraftarları Chavez’e, “Başkan Chavez” diyor ve muhalifler de sadece, “Chavez” diyerek onun başkanlığını meşru bulmadıklarını gösteriyorlarsa “süreç” sözcüğünü de sadece Chavez taraftarları, devrim sürecini anlatmak için kullanıyorlar. Muhalifler ise son beş yıldır bu sözcüğü kendi lugatlarından çıkarmış durumdadılar. Yani Merkez Üniversitesi’ndeki tutkulu muhalif Mariana’nın dediği doğru; Chavez Venezuel’u kendine âşık olanlar ve ondan nefret edenler olarak ikiye bölerek de olsa yüksek düzeyde politize etmiş, ülkede keskin bir kutuplaşmayı ateşlemiş. Peki bu adam kim? Ya nefret edilen ya âşık olunan, ama hiçbir biçimde kayıtsız kalamayacağınız Chavez nasıl bir adam? Sizin de gördüğünüz üzere ülkeyle ilgili her cümlemin içinde ismi geçtiğine ve yaşanan devrim sadece onun adıyla anıldığına göre biraz Chavez’i tanımanın zamanı geldi herhalde. Artık bu esmer, kocaman adama yakından bakmanın, aynı zamanda ona nasıl bakıldığına, Chavez’in medya tarafından nasıl gösterildiğine de bir

göz atmanın zamanı.

ANAHTAR 9: DARBE

Pedro Carmona Estanga! Venezüellalıların deyişiyile "16 saatlik başkan"! Kendisi 12 Nisan-14 Nisan 2002 tarihleri arasında, sadece 16 saat için Venezüella'nın devlet başkanlığını yaptı. Fakat Carmona'nın başkanlığa geldiği, ülkeyi yönettiği ve devrildiği toplam 48 saatlik zaman diliminde Venezüella'nın kaderini etkileyecek birçok şey oldu. Bu kısacık zamanda neler yaşandığını öğrendiğinizde Chavez'in niye sürekli CIA tarafından suikaste uğrayacağını söylediğini, ülke halkının neden ABD'li ajanlarla ilgili korku yaşadığını, muhaliflerle Chavez taraftarlarının niye birbirlerinden bu kadar nefret ettiklerini çok daha iyi anlayacağız. Bilmem hatırladınız mı, nucleo'dan çıktıktan sonra ucuz yiyecek marketine uğramış ve "mercimekli medyayı" görmüştük. O zaman kasiyer bize, "Medya o kadar çok yalan söyledi ki..." diye başlayan cümleler kurmuştu. O cümlelerin anlamını da bu darbe sırasında yaşananları öğrendikten sonra daha iyi anlayacağız. Ama önce 12 Nisan 2002 darbesine gelene kadar yaşananlara bir göz atmak gerekiyor.

1998'de Chavez iktidara gelir gelmez, onun ve yandaşlarının savunduğu sosyalist fikirlerden hiç hazzetmeyen yabancı sermaye, neredeyse bir günde ülkeden kaçtı. Chavez daha başkanlık koltuğuna oturmadan, yabancı ve yerli sermayeye ait milyonlarca dolar ülke dışına çıkmıştı bile. Bu, Chavez hükümetinin ve Venezüella halkının ileriki yıllarda karşılaşacağı ekonomik baskıların henüz başlangıcıydı. Bu baskılar sürerken, Latin Amerika ülkeleri için söylenen, "Amerika'ya çok yakın, tanrıya çok uzak" sözünü doğrular gibi, ülke büyük bir sel felaketiyle karşılaştı. Genç hükümet, 1999 yılında 20 bin vatandaşını selde yitirdi.

Ekonomik ve siyasi baskılar, doğal felaketler arasında, 2000 yılında Dışişleri Bakanı Jose Vicente Rangel, Chavez'e yönelik bir suikast planını ortaya çıkarır. Aynı yıl muhalif dinamiklerin ABD'nin

desteğiyle tetiklediği erken seçimin sonuçları Chavez'i güçlendirecektir. "Presidente", altı yıl daha koltuğunda kalacaktır. ABD'yi kızdıran sadece seçim zaferi değildir; Chavez 2000 yılında Irak'a resmi bir ziyaret düzenleyerek Washington'ın asabını iyice bozar. Elbette Chavez'in tek meşalesi Pentagon'la inatlaşmak değildir. Bir yıl içinde hazırlanan 49 reform yasasını 2001'in Kasım ayında televizyonlardan halka açıklamaya başlar. Bunlar arasında ülkenin üst sınıfını, Venezüella'da toprakları bulunan çokuluslu şirketleri ve elbette özel mülkiyetin yılmaz bekçisi ABD'nin en dikkat kesildiği reformlar, topraksızlara toprak dağıtılmasına ilişkin olanlarla ülkenin petrol varlığının kısmen kamulaştırılmasına ilişkin yeni düzenlemelerdir. Venezüella'nın Güney ve Kuzey Amerika'daki en büyük rezerve sahip olduğunu, bunun dünyanın beşinci büyük petrol rezervi olduğunu ve ABD'nin en büyük alıcı olarak bu petrolerde doğal olarak gözü olduğunu söylemeye gerek yok herhalde. Kasım ayı sadece açıklanan reformların şokuyla geçmez. Bir ay içinde ulusal ve uluslararası güçler devreye girer ve Venezüella İş Adamları Örgütü (Fedecamaras) bir günlük genel grev ilan eder. Amaç, toprak ve petrol reformlarını protesto etmektir. O günlerde değil, ama bir yıl sonra ortaya çıkacaktır ki bu genel grev ve sonraki bütün girişimler, CIA ve ABD İçişleri Bakanlığı tarafından sevinç ve coşkuyla desteklenmiş, aynı günlerde ABD'den açık ve örtülü yollardan Chavez karşıtı örgütlere büyük miktarlarda para akıtılmaya başlanmıştır. Chavez hükümete geldikten sonra ilişkileri iyice sıkılaştıran ülkenin üst sınıfı ile CIA'nin Chavez'e karşı yaptıkları ortak girişimler Gazeteci Eva Golinger'in, *Kod Chavez: Venezüella'daki ABD Müdahalesini Kırma* ("The Chavez Code: Cracking U.S Intervention in Venezuela") adlı kitabında açıklanan CIA belgeleriyle ispatlanmıştır. Bu sebeple olacak kitap, son bir yıldır ülkenin en çok satanlar listesinin başındadır.

Dönelim hikâyemize. İki ay içinde ülkeyi ekonomik ve siyasi olarak sarsıntıya sürüklemek isteyen güçler başarılı olacak ve Şubat 2002'de ulusal para birimi Bolivar, ABD Doları karşısında yüzde 25'lik ani bir düşüş yaşayacaktır. Bu sırada devlet tekelindeki petroli şirketi PDVSA'daki yöneticiler de Chavez karşıtı grubun içindedir ve Chavez'in devlet başkanı olarak devletin tekelini yönetmesine izin

vermezler. Chavez, uzlaşma girişimleri bir işe yaramayınca her yıl 40 milyar dolarlık petrol gelirini yolsuzluklarla buharlaştıran PDVSA yöneticilerini işten atar ve şirkete 25 Şubat 2002'de yeni bir yönetim kurulu atar. Bu hamle, ABD ile işbirliği yaptığı sonradan belgelenen üst sınıf temsilcileri ile Chavez arasındaki ipleri koparır. İşveren örgütleri 9 Nisan 2002'de kendileriyle işbirliği yapan işçi sendikaları ile beraber genel grev ilan ederler. Bu, ülke ekonomisinin durması anlamına gelir. Öyle ki dünyanın beşinci büyük petrol rezervine sahip Venezüella, kısa bir süreliğine de olsa petrol ihraç etmek zorunda kalır. Chavez'in o günlerdeki sloganı şudur:

"Bu grevi ezeceğiz!"

Chavez ve karşıtlarının uzlaşmaz tavrı iki gün içinde sokak gösterilerinin patlamasına yol açar. Takvimler 11 Nisan 2002'yi gösterdiğinde Caracas sokaklarında 150 bin kişi yürümektedir. Chavez taraftarları ve muhalifler, şehrin merkezinde birbirine girer. 10 kişi ölür, 110 kişi ağır yaralanır. Ölenler kimin kurşunuyla ölmüştür? Yaralananlar kimin tabancasıyla vurulmuştur? Şehrin merkezinde, burunlarının dibinde şehir yerle bir olurken tek bir haber geçmeyen televizyonların olaylara ilişkin söyledikleri tek şey Chavez taraftarlarının 10 kişiyi şehir merkezinde katlettiği olur. Bu haberlerin yayın olduğu sonradan ortaya çıksa da birkaç gün için Chavez'e karşı bir kamuoyu yaratırlar. Karışıklıktan yararlanan muhalif güçler, kontrollerinde olan özel televizyonlardan Chavez'in istifa ettiğini açıklar. Birkaç ay sonra, bu haberin, haberde yapılan açıklamaların, şehirde olaylar çıkmadan önce hazırlandığı, basın açıklamasında olaylar olmadan önce çatışmalardan söz edildiği ortaya çıkar. Yani tezgâhın içinde basın da vardır!

Bütün bu tezgâhta, sonradan ortaya çıkacak, çok komik bir an yaşanır. Olay, 8 Nisan günü, yani Caracas'ta muhaliflerin ateşlediği çatışmalar yaşanmadan birkaç gün önce, Çin askeri ateşesinin uğurlama töreninde, Otel Melia'da yaşanır. ABD donanmasından David Cazares, General Roberto Gonzales'in kulağına eğilip sorar:

"Niye hâlâ bizimle bağlantı kurmadınız? Ne zaman yapacaksınız? Gemilerimiz bağlantı kurmanız için limanda bekliyorlar. Daha neyi bekliyorsunuz?"

General Roberto Gonzales, bu Amerikalı subayın neden bahsettiğini anlamaz. Çünkü O, Amerikalı subayın zannettiği ve ABD ordusunun darbe için işbirliği yaptığı "Gonzales" değildir. Amerikalı Subay David Cazares, Chavez taraftarı Roberto

Pedro Carmona Estanga: 16 saatlik başkan!

Gonzales'i, Chavez karşıtı darbenin örgütleyicilerinden General Nestor Gonzales Gonzales ile karıştırmıştır. Generallerin ikisi de kısa boylu ve kel olduğu, ikisinin de yaka kartlarında kısaca "Gonzales" yazdığı için darbe fıslıtısı yanlış adamın kulağına gitmiştir. Bizim general, o gece kulağına fısıldanan cümlelerin anlamını maalesef birkaç gün sonra, 10 Nisan'da Nestor Gonzales televizyona çıkıp Chavez'i istifaya çağırdığı zaman anlayacaktır. Amerikalı subayların ve ateşelerin, biraz önce gezdiğimiz, festivalin açılış törenlerinin yapıldığı Fuer-te Tiuna'da, darbeden birkaç gün önce çekilmiş fotoğrafları da gazetelerde yayınlanmaya başlayınca darbeye ABD'nin destek verdiği kesinleşecektir. Yanlış kulaklara yanlış bilgiler fısıldayan Cazares ise darbeden iki gün sonra bir daha dönmek üzere Şili'ye, muhtemelen yeni görevler (!) için gönderilecektir.

Şimdi dönelim Chavez'in istifa ettiğinin açıklandığı 11 Nisan gününe. Bu açıklama Chavez tarafından derhal yalanlanır ve Chavez polis gözetimi altına alınır. Chavez'in istifa etmediğini, bunun bir darbe olduğunu açıklamasının ardından sokaklar yine siyaseti ele geçirir. Fakat bu sırada işadamları örgütü Fedecamaras'tan, aynı zamanda genel grevin organizatörü olan Pedro Carmona Estanga başkanlık koltuğuna oturtulur. Estanga, 16 saatlik başkanlık süresi boyunca hiç vakit kaybetmeden, jet hızıyla bir kararname çıkarır. Kararname ile halkın yaptığı 1999 Anayasası geçersiz sayılır, PDVSA'nın eski başkanı koltuğuna döndürülür ve kısaca her şeyin eskisi gibi olacağı ilan edilmiş olur.

Kararname televizyonda okunurken, yeni hükümet Miraflores'teki başkanlık sarayında koltuklarına yerleşirken, halk sokakları doldurmaya başlar. Medya ve televizyon kanalları halkın örgütlenmekte olduğundan, gösterilerin nerelerde yapıldığından hiç söz etmediği için bütün bu örgütlenme cep telefonları ve korsan radyo mesajlarıyla gerçekleştirilir. Daha sonra cep telefonlarının ve korsan radyo istasyonlarının "devrimin yeni orak çekiçleri" olarak adlandırılmasının sebebi o günlerde Caracas'ta yaşananlardır. Yüz binlerce insan Chavez'e verdikleri destekle darbeci güçleri çaresiz bırakır ve dayandıkları Miraflores'in kapısında parmaklıkları devrirken halk ile askerler bir kez daha el ele tutuşur. O gün çekilmiş görüntüler, göstericilerle askerlerin nasıl selamlaştıklarını, Miraflores'ten çaresizlik ve korku içinde kaçan hükümet görevlilerini gösteriyor. Başkanlık Sarayı'nın altındaki gizli dehlizleri kullanan Pedro Carmona Estanga ise elbette bir daha ortalıklarda görünmez. Bütün bunlar olurken, Chavez aldığı inanılmaz halk desteğiyle yeniden başkanlık koltuğuna oturur. Takvim, 14 Nisan 2002'yi göstermektedir.

Chavez darbe sonrasında yaptığı konuşmada, "Sonu cehennemde yanmak olsa da Venezüella halkını koruyacağıma yemin ediyorum!" diyecektir.

Nisan 2002 darbesi böyle sona erdi, ama muhalefetin ABD ile işbirliği içinde yürüttüğü hükümeti sarsma girişimleri bitmedi. Aralık 2002'de gelen yeni bir grev petrol endüstrisini zorladı ve grev organizatörleri Chavez'in istifa etmesini yeniden istediler. Genel grevler dokuz hafta sürdü. Dükkânlar, üniversiteler ve fabrikalar ancak 2003 Şubat'ta yeniden açılabilir. 2003 yılı boyunca Chavez ve muhalifler arasında bir anlaşma sağlanamadı. Çünkü muhalifler Chavez'in görevden çekilmesi için referandum düzenlenmesini istiyorlardı. 2004 Mart ayına gelindiğinde muhaliflerle Chavez taraftarları arasında çatışmalar yeniden başladı. Aynı yılın haziran ayında muhalifler referandumun düzenlenmesi için yeterli imzayı toplamış olarak Chavez'in referandumu gitmesini sağladılar. 2004'ün Ağustos ayında yapılan referandumda Chavez oyların yüzde 59'unu alarak görevine devam etti. Seçim sonuçlarının geçerliliği uluslararası gözlemciler tarafından onaylandı.

5. BÖLÜM

HUGO CHAVEZ:
DÜNYAYI KURTARAN
"OTOBÜS ŞOFÖRÜ"!

“Bu arada, aklıma gelmişken bütün Bolívarcı çiftlerin 14 Şubat Sevgililer Günü’nü kutlarım!”

Başkan Chavez, 14 şubata rastlayan o akşamki son derece siyasi ve ciddi konuşmasını böyle bölüyordu. Onu televizyondan izleyen Venezüellalıların ağzı açık kalırken bu kez kameraya dönüyor, yakın çekimde, müstehzi bir gülümsemeye şöyle devam ediyordu:

“Hey Marisabel! Bu gece beni bekle. Sen de senin olanı alacaksın!”

Chavez, bunu söyledikten sonra kaldığı yerden konuşmasına devam etti. Ama ülkenin üst sınıfı bu ve benzeri “münasebetsiz-

İç politikada çılgın olan Chavez uluslararası düzeyde de 'sarmaş dolaş'.

liklere” hiç alışamadı. Chavez hiç de devlet başkanı gibi davranmıyordu. Örneğin bir siyasi gösterinin tam ortasında konuşmasını yarıda kesip kameramana seslenebiliyordu:

“Hey Gomez! Sabahtan beri çekiyorsun, yorulmadın mı? Susadıysan sana bir şey göndereyim. Kahve ister misin?”

Bu “protokolsüz” tavırlar ülke içinde kalsa yine iyiydi ama bir de bu işin yurtdışı temsili vardı. Bazıları, Chavez’in yürüttüğü “samimi” diplomasiyi gördükçe delirecek gibi oluyordu. Çünkü Başkan Chavez, kimsenin dokunamadığı Japon İmparatoru’na sarılıyor, Margaret Thatcher’i kucaklıyor, Papa’ya sarılıp sırtını sıvazlıyordu. Kendi tarzında yürüttüğü bu “sarmaş dolaş diplomasi”, uluslararası ilişkiler protokolünü darmadağın ederken üst sınıfin yönlendirdiği yerleşik, özel basın onu şöyle aşağılıyordu:

“Artık otobüs şoförlerine benzeyen bir başkanımız var!”

Chavez “otobüs şoförüne” yani onlara benziyor.

“Otobüs şoförü” ne demek? Şu demek:

Profesör Margarita Maya Lopez’in söylediklerini anımsayın. Şöyle demişti:

Chavez, öğrenciyken etkilendiği Castro ile şimdi sıkı bir dayanışma içinde.

“Bu ülke yıllarca bu ülkeyi beyaz sanan beyazlar tarafından yönetildi. Ama bu ülke beyaz değil.”

Lopez, Chavez’in iktidara gelişinden sonra ülkede giderek keskinleşen sınıflar arası öfkenin, daha önce Venezüella’da esamisi okunmayan ırkçılığa vardırıldığını da anlatmıştı.

Profesör’ün, Caracas’ın üst sınıfının, yoksul ordu mensuplarını, Caracas dışından gelip orduya yazılanları “kaba, pis taşrahılar” olarak tarif ettiğini de hatırlayın. İşte aşağılayıcı bir tonda yapılan “otobüs şoförü” benzetmesinin sebebi buydu. Chavez, onlar gibi beyaz değildi çünkü yerli ırkla siyah ırkın karışımı olan “Zambo” ırkından geliyordu. Tıpkı ülkede otobüs şoförlüğü gibi toplumsal statüsü “düşük” işlerde çalışan birçokları gibi...

“Otobüs şoförüne” benzeyen ve Zambo ırkından gelen ilk başkan olan Chavez, 28 Temmuz 1954’te, palmye dallarından yapılmış bir kulübede, ülkenin kırsal bölgelerinden biri olan Barinas eyaletinde doğdu. Hugo Chavez Frias, eyaletin eski eğitim sorumlusu Hugo de los Reyes Chavez ve öğretmen Elena Frias Chavez’in oğlu olarak dünyaya geldi. Altı kardeşiyle birlikte büyürken babaannesinin yanına, Sabaneta’ya gönderildi. Burada resim yapmak ve şarkı söylemek gibi hobiler edinen küçük Chavez, on yedi yaşına geldiğinde Harp Akademisi’ne yazıldı. Akademi’den 1975’de mühendislik ve askeri bilimler dereceleriyle mezun olurken sınıfının sekizincisiydi. Daha sonra Simon Bolívar Üniversitesi’nde siyaset bilimi mastırı yapmaya başladı.

Buradan mastır derecesini tamamlamadan ayrılan Chavez, üniversitedeki arkadaşlarıyla birlikte Bolívarcı sol bir doktrin kurmaya çalıştı. Bolívar’ı merkez alan bu örgütlenme boyunca Chavez, Che Guevara, Fidel Castro, Salvador Allende’den de etkilendi. Chavez ve arkadaşlarının Bolívarcılığının merkezinde şu noktalar vardı:

- Uluslararası baskılara karşı ulusal bağımsızlık.
- Araç olarak halk oylaması ve referandumu benimseyen katılımcı demokrasi.
- Ekonomik olarak kendi kendine yeterlilik.
- Yurtseverliği ulusal bir etik olarak yerleştirmek.
- Ülkenin kaynaklarının adil dağılımı.
- Yolsuzluğu ortadan kaldırmak.

Chavez ordudaki on yedi yıllık dönemi boyunca birçok askeri görevde bulundu. Çoğunluğu Venezüella Harp Akademisi’ndeki bu görevleri boyunca, hükümeti ve toplumu eleştiren ateşli konuşmalarla dikkatleri üzerine çekti. Orduda çeşitli yüksek ve hassas pozisyonlarda görev aldı. 4 Şubat 1992’de ordu- dan bir grup subayla birlikte yaptığı darbe girişimi başarısız olunca dönemin hükümeti tarafından hapse atılan Chavez, 1994’te yeni Devlet Başkanı Rafael Caldera tarafından affedildi. 1992’deki darbenin “zamanlamasının” doğru olmadığını kabul eden Chavez bu kez 5.

Cumhuriyet Hareketi’ni (Movimiento Quinta Republica) kurarak siyasi çalışmalarına başladı. Hazırladığı siyasi program, yolsuzluk ve yoksulluk karşıtıydı. Karizmasının ve ülkede uygulanan neo-liberal politi-

Chavez hâlâ ateşli konuşmalar yapıyor.

Chavez, Maradona ile birlikte Buenos Aires'te Bush karşıtı gösteride.

kaların çalışan sınıf üzerinde yarattığı baskılara duyulan tepkinin de yardımıyla 1998'de yapılan başkanlık seçimlerinde son kırk yıldır ülke tarihinde görülmemiş bir zafer kazanarak yüzde 56.2'lik bir oranıyla başkanlık koltuğuna oturdu.

Chavez, sadece Venezüella'nın lideri değil, tüm Latin Amerika'daki ABD karşıtı hareketin önderi olmak istiyordu. Kasım 2005'te, Arjantin'de yapılan Amerika Kıtası Zirvesi'nde Bush'u Buenos Aires'ten kovmaktan beter edenlerin başında o vardı. "Bush'u Durdurun" tişörtü giyen Latin Amerika futbolunun "azizi" Maradona ile birlikte insanların karşısına çıkıp zıplamasının nedeni buydu. Çünkü Buenos Aires'te toplanan Latin Amerika bağınıyordu:

"Zıpla! Zıpla! Zıplamayan Yanki'dir!"

Washington'ın şahinleri, uluslararası finans kuruluşları Latin Amerika ile birlikte "zıplayan", Latin Amerika'yı "zıplatan" bu adamı elbette hep dikkatle izledi. Fakat Chavez'i dikkatle izleyen sadece onlar değildi. Avrupa'da *Le Monde Diplomatique* başta olmak üzere birçok sol entelektüel grup ve örgüt, Chavez'in yaptıklarına ve söylediklerine dikkatle bakıyordu. Dünya Sosyal Forumu ile birlikte uluslararası düzeyde kitleselleşen anti-kapitalist hareketin neredeyse ilk başarılı ve somut sonuçlarının alındığı Venezüella, bütün dünyadaki muhalif hareketin ilgi odağı oldu. Son yıllarda anti-kapitalist küresel hareketi yakından takip eden ve *Le Monde Diplomatique*'de yazdığı yazılarla bu harekete yön verenlerden biri olan Latin Amerikalı yazar Igna-

cio Ramonet, Chavez'le yaptığı görüşmeyi aktarırken şöyle yazıyordu:

"Eski bağımsızlık savaşçıları Bolivar, Miranda ve Sucre'nin portreleriyle dolu ofisinde Chavez konuşurken sanki Gramsci'nin sesi yankılanıyordu:

'Doğum ve ölümün aynı anda gerçekleştiği bir zamanı yaşıyoruz. Denenmiş, yorulmuş ve tüketilmiş bir sistemin ölümü ve bütün insanların umutlarını taşıyan yeni, farklı bir politik düzenin doğumu. Eski düzen nicedir can çekiyordu. Yenisinin de kendi zorlukları var; ama bu kriz yeni bir devrimi doğuruyor.'(...) Uluslararası basının kimi temsilcileri Chavez'i 'radikal solcu diktatör' olmakla, 'otokrasiye dönüş' yapmakla ya da 'modern bir darbenin yolunu açmakla' suçlamakta çok acele etti. Çünkü, 1968 Mayıs'ında Fransa'da yaşanan tartışmaları anımsatan Venezüella'daki tutkulu politik atmosfer dışında ülkede ciddi hiçbir şiddet olayı yaşanmadığı gibi, politik muhalefete herhangi bir sansür uygulanmadı ve başkan zalim bir biçimde eleştiren basın mensuplarının, yazarların sayısında herhangi bir azalma olmadı."

Latin Amerika edebiyatının önde gelen isimlerinden ve yine anti-kapitalist küresel hareket içindeki en tanınan aydınlardan biri olan Eduardo Galeano da Chavez'i diktatörlükle suçlayanlara karşı yazdığı yazıda, başkanın iktidarda kalıp kalmamasına ilişkin yapılan referanduma gönderme yaparak şöyle diyordu:

"Hugo Chavez ilginç bir diktatör! Mazoşist ve intihar eğilimli; halkın kendisini iktidardan indirmesine izin veren bir anayasa yarattı ve görevden alınabileceği bir referandum düzenleyerek böyle bir şeyin gerçekleşmesini göze aldı. Böyle bir referandum dünya tarihinde ilk kez Venezüella'da gerçekleşti. Ama Chavez iktidardan indirilmedi. Bu, Chavez'in beş yıl içinde, sevgili Bush'u tatile gönderecek bir şeffaflıkta kazandığı se-kizinci seçim oluyor."

Chavez'in iktidarda olduğu son beş yılda bilhassa Avrupa'dan Latin Amerika'ya giden önemli gazeteciler, Venezüella'da kurulmaya çalışılan rejimi mercek altına aldılar. Anti-kapitalist küresel hareketin yıllık buluşma noktası olan Dünya Sosyal Forumu tutarlı bir süreç halini aldığından ve "Başka bir dünya mümkündür!" sloganı bütün dünyanın kafasını kurcalamaya, dilinde yer etmeye başladığından beri ilk "somut" girişim olan Venezüella, bütün dünya solu için hâlâ merak uyandıran ve heyecan dolu bir örnek.

Ama Venezüella'daki bir kesim, ülkelerine gösterilen bu ilgi-den hiç memnun değildi. Chavez hakkında Caracas'ta anlatılan fıkralar bu hissiyatın komik habercileriydi. Benim de Leo'dan dinlediğim fıkralardan bazıları şöyle:

Chavez'in annesi bir gün bakkala gider. Bakkal, Bayan Elena'yı görür görmez şikâyete başlar:

"Bayan Chavez, oğlun bizi mahvediyor."

Chavez'in annesi cevap verir:

"Siz müstahaksınız!"

Bakkal "Niye?" diye sorar. Chavez'in annesi gülerken cevaplar:

"Hatırlıyor musun, elli yıl önce senden borç para istemiştin."

"Evet."

"Sen de vermemiştin."

"Evet."

"İşte o para kürtaj içindi!"

Chavez'in iktidarı sırasında yaşanan dağınıklık ve karışıklıkla ilgili Venezüella'da anlatılan bir başka fıkra da şöyle:

Chavez Londra'ya gidip Kraliçe Elizabeth'e sorar:

"Bu kadar iyi politikacıları nereden buluyorsunuz?"

Kraliçe cevap verir:

"Çok basit. En akıllılarını seçiyorum."

Chavez bunun nasıl yapıldığını merak edince Kraliçe, Tony Blair'i çağırır ve sorar:

"Söyle bakalım Tony, anneninin oğlu olan ama senin kardeşin olmayan kişi kimdir?"

Blair cevap verir:

"Tabii ki ben."

Chavez Venezüella'ya dönüp kabinesini toplantıya çağırır. Kraliçe'nin sorusunu sorar, ama kimse cevaplayamaz. Toplantıya katılanlar gidip muhalefetteki PDVSA'nın eski başkanından yardım isterler. Eski başkan soruya doğru cevabı verir:

"Ben!"

Kabine toplanıp Chavez'e gider:

"Doğru cevabı bulduk. Annemin çocuğu olan ama ben olmayan kişi PDVSA'nın eski başkanıdır!"

Chavez sinirlenir:

"Çok aptalsınız. O değil. Annemizin oğlu olan ama biz olmayan kişi Tony Blair'dir!"

Bu fıkralar kimi kez Chavez karşıtları tarafından anlatılsa da Chavez taraftarları da kendilerine ait alanlarda bu fıkraları, Chavez'e karşı büyüyen nefretle alay etmek için anlatıp gülüyorlar. Diğer yandan onlar, Chavez'in televizyonda haftada bir gün canlı olarak yaptığı ve saatlerce süren "Alo Presidente!" programında telefonla sorular soran ve devrime inanan insanlar. "Adadan yeni kurtulmuş Robinson kadar çok konuşuyor," dedikleri bu adamın liderliğine güveniyorlar. Ama medyanın büyük kısmı hâlâ Chavez'e karşı. Bu durumu www.venezuelanalysis.com'un yöneticisi, gazeteci Gregory Wilpert'a soracağız. Ana akım medyaya dahil olmadığı için ülkesinde kimi zaman Chavez taraftarı olmakla suçlanan Wilpert, soğukkanlı bir gazeteci. İnternet sitesinin adından anlaşılacağı üzere olup bitenlerin analizini yapmakla ilgileniyor. İngilizce yayın yapan sitede birçok yazıyla birlikte ülkenin yaşadığı süreci dikkatle izleyip değerlendi-

riyor. Wilpert'la tanışıp konuşmadan önce kahramanımız Chavez'in özel hayatından da kısacık bahsedelim:

Chavez şimdiye kadar iki kere evlendi. İlk evliliğini Nancy Colmenares adlı aristokrat bir ailenin kızıyla yapan Chavez'in bu evliliğinden üç çocuğu oldu. Evlilik sona erdikten sonra, beraber kitap da yazdığı Tarihçi Herma Marksman ile on yıllık bir beraberlik yaşadı. Bu beraberliğin ardından evlendiği gazeteci Marisabel Rodriguez ile kısa bir süre sonra boşanmasına rağmen bu evlilikten de Rosa Ines adlı küçük bir kız çocuğu oldu. Şu anda bir "first lady"si bulunmayan Venezüella, protokolde Chavez'in kızlarını küçük first lady'ler olarak görmeye çok alışık. Bu arada Chavez sıkı bir beyzbol hayranı ve oyuncusu.

"Medya Burada Kendi Mezarını Kazdı"

Venezüella'da ya nefret edilen ya da tapılan Chavez ve Chavez'in medyadaki çarpıtılmış gölgeleri hakkında konuşmak için Gregory Wilpert ile Hotel Tamanaco'nun bahçesinde buluşuyoruz. Kamerayı ve ses kayıt cihazını kurup tam başlayacakken otel görevlileri neredeyse polis gibi tepemizde bitiyorlar:

Gazeteci Gregory Wilpert, "Chavez'in kendisi medya" diyor.

"İzin aldınız mı?"

Bu soruyla uzun bir soruşturma başlıyor. Kamera küçücük, ses cihazı minnacık, ama yine de bu onları korkutmaya yetiyor. Venezüella'daki güvenlik paranoyası bir kez daha yolu muza çıkıyor. Bu yüzden Wilpert'la konuşmamıza bu paranoya-

dan başlıyoruz:

"Chavez taraftarlarında CIA ajanı paranoyası, zenginler arasında yoksullar tarafından izlenme paranoyası... Bu kadar korkuyla nasıl yaşanır?"

"Korkularının haklı bir gerekçesi var. En azından Chavez taraftarlarının iyi bir gerekçesi var. Chavez'e karşı yapılacak suikast planlarının ortaya çıkarılmasından sonra onları suçlayamazsınız."

"Peki medya da bu paranoyanın içinde mi? Yazdığımız makalelerde medyanın Hugo Chavez'e çok acımasız saldırdığını söylüyorsunuz. Chavez'in iktidara gelişinden beri medyada bir şey değişti mi?"

"Temel değişiklik daha sert bir kutuplaşmanın olması. Diğer yandan medya Chavez'in çok güçlü ve geniş bir biçimde desteklendiğini de anladı. Bu yüzden artık onu ve taraftarlarını ciddiye alıyorlar. Ama hâlâ muhalefetten yana net bir tutumları var. Hâlâ siyasi ve sosyal konular hakkında hükümetin bakış açısından çok az bahsediyorlar ya da hiç bahsetmiyorlar. Televizyonlar genellikle Chavez yanlılarının düşüncelerini hâlâ azınlığın fikirleri olarak yansıtıyor."

"Yazdıklarınızda genellikle orta sınıf üzerinde duruyor ve niye Chavez karşıtı olduklarını sorguluyorsunuz. Zaman içinde orta sınıfta bir değişiklik oldu mu?"

"Orta sınıf net bir biçimde Chavez karşıtıydı. Hâlâ anti-Chavez bir tavırları var ama bu kez muhalefete de karşılar. Muhalefet çok yanlış yaptı. Chavez karşıtı olmaktan başka bir politika üretmediler. Bu kez insanlar her iki tarafa da mesafe almaya başladılar. Kamuoyu yoklamaları bugünlerde orta sınıfın ne Chavez'i ne de muhalefeti desteklediğini gösteriyor."

"Medya bütün dünyada bilgi akışını ve dolayısıyla bütün dünyadaki tepkileri kontrol ediyor. Ama Venezüella'da olup bitenler tam da medyanın yönlendirmeye çalıştığı tersi bir biçimde geliyor. Sızce Chavez ve bu süreç dünyada yaşananları bir anti-tezi mi?"

“Chavez’in kendisi bir medya! Benim gördüğüm siyasi liderler arasında mesajını en iyi iletebilen lider. Kampanyalarını, kendini çok iyi anlatabilen bir lider. Çok karizmatik bir adam öncelikle. Onun en önemli hedeflerinden biri medyaya alternatif olmak, alternatif yaratmak.”

“Bu kadar kendine karşı bir medya varken mesajını insanlara nasıl iletiyor peki?”

“Barrio’lardaki insanlar onu kendileriyle özdeşleştirdiler. İlk kez kendilerinden birini konuşurken gördüler. Onların dilini konuşuyordu. Politikacı gibi konuşmuyordu. Çok basit bir dille ve onların hayatlarından örnekler vererek anlatıyordu her şeyi. İlk kez ne konuştuğunu anladıkları birisi çıktı. Venezüella’daki hiçbir politikacı daha önce bunu yapmamıştı. Hepsi orta ve üst sınıftan gelen insanlardı. Chavez taraftarlarının çoğu eğitimsiz insanlar ve onlar toplumun çoğunluğunu oluşturuyorlar. Chavez onlara benziyordu. Kırsal alandan, çok yoksul bir aileden geliyordu. Belki yakışıklı bir adam değil ama onlara benziyor. Bu da anlatmak istediklerini iletmek için yeterli olabiliyor.”

“Alt sınıfın dilini kullanıyor değil mi?”

“Evet. Zaten üst ve orta sınıfın canını sıkan şeylerden biri de bu. Onu köylü, cahil ve kaba buluyorlar.”

“Orta sınıf ne kadar güçlü Venezüella’da? Ne kadar etkililer?”

“Bugüne kadar belirleyici olanlar onlardı. Çünkü oy vermeye onlar gidiyordu. Chavez’den önce böyleydi. Ama darbe girişiminden sonra yapılan referandumda Chavez için milyonlar sandık başına gitti. Bu insanlar Venezüella tarihinde daha önce hiç oy kullanmamış insanlardı. Bunlar seçmen listelerinde adı bile olmayan insanlardı. Siyasi sonucu onlar belirledi; ilk kez oy kullanan insanlar. Chavez ilk kez seçimlere katıldığında 6 milyon oy kullanıldı. 2004’deki yerel seçimlerde 10 milyon kişi seçimlere katıldı. Bu, oy kullanım oranında yüzde 60’lık bir yükselme demek. Venezüella tarihinde ilk kez seçimlerde yüzde 68’lik bir oranda oy kullanıldı. Daha önceleri seçimlere katılma

oranı yüzde 20’lerde bile kalabiliyordu. Burada, başka ülkelerde geçersiz sayılabilecek seçimlerle hükümetler belirlendi son yirmi yıldır. Seçimlere ilk kez Chavez için katılan insanlar daha önce kayıtlı bile değillerdi, nüfus cüzdanları yoktu. Chavez’i işte o mahallerde daha önce resmen var olmayan insanların oyları başkan yaptı.”

“Chavez’in politikaları orta sınıfa dışarıda bırakıyor gibi. Sadece yoksullar üzerine konuşuyor sanki. Neden sizce?”

“Onların değil, hizmet ettiği alt sınıfın oylarıyla seçildi çünkü. Üstelik üst ve orta sınıf, Chavez seçildikten sonra ciddi anlamda ekonomik sabotajlar düzenledi. Kendilerinin Chavez’le temsil edilmediğini tekrarlayıp durdular. Ülkeyi terk ettiler. Paranoyaları o kadar büyüdü ki artık bu ülkede can güvenliklerinin olmadığını düşünmeye ve bunu saplantı haline getirmeye başladılar. Gidenler oldu. Ayrıca paranoya o kadar büyüdü ki tehlike zamanlarında kullanmak için iletişim ağı geliştirmeleri gerektiğine karar verdiler.”

“Sanırım Chavez’de ve taraftarlarında da bir tür paranoya var. Chavez sürekli suikaste kurban gitmekten bahsediyor.”

“Böyle bir olasılık var. Çünkü aşırı muhalefet Chavez’den kurtulmanın tek yolunun onun ölmesi olduğunu düşünüyor. Çünkü bu hareketin Chavez olmazsa parçalanacağını, dağılacaklarını düşünüyorlar.”

“Şu anda medyanın toplumla ilişkisi, medyanın genel prestiji ne durumda?”

“Medya bütün güvenilirliğini kaybetti. Chavez ve ülkede olan olaylarla ilgili o kadar çok yanlış ve yanlış haber yapıldı ki şimdi kitleler onlara karşı. Sanırım kendi mezarlarını kendileri kazdılar.”

Gregory Wilpert’in “Chavez’in en önemli hedeflerinden biri medyaya alternatif olmak, alternatif yaratmak” dediğini duyduunuz mu? Bu önemli. Çünkü birazdan şehir merkezinde yapı-

çağımız bir ziyaret bu saptamanın ne kadar doğru olduğunu gösterecek. Chavez'in kendisine "otobüs şoförü" diyen, dolayısıyla hem kendisini hem de Latin Amerika'nın yerli halklarını aşağılayan "beyaz medyaya" karşı aldığı tavrın en önemli ürünü görmeye gideceğiz.

Fakat aniden yağmur bastırıldığı için biraz şu saçağın altında durup beklememiz gerek.

Bolivarcı Çevreler'in Saçakları Altında

Tesadüfi bir saçak değil burası. Burası bir Casa Bolivariano! Türkçesi, Bolivarıcı Ev!

Bolivarcı Çevreler örgütlenmesinin yüzlerce bürosundan biri olan bu Bolivarıcı Ev ve benzerleri tıpkı devrimin çekirdekleri kabul edilen nucleo'lar gibi devrim sürecini başlatan ve yürüten temel taban örgütlenmelerinden biri. Kısacık uğrayacağımız Bolivarıcı Ev ve Bolivarıcı Çevreler ile ilgili bilgiyi bu bölümün sonundaki anahtar bölümünde öğreneceğiz.

Bolivarcı Çevreler'in ne iş yaptığını, şu andaki işlevini anlamak için camlara, camlara yapıştırılmış ilanlara bakmak iyi bir başlangıç olabilir:

"Bilgisayar kursu için başvurular gelecek ay başlıyor."

"Okuma yazma kursları bu dönem yeniden verilecek."

"Mahallemizdeki meclise siz de katılın."

İlanlara bakarken yanımıza yaklaşan orta yaşlı adam nasıl yardımlaştıklarını anlatıyor. Hem bir dayanışma merkezi hem Türkiye'deki Halkevleri benzeri bir örgütlenme olan Bolivarıcı Çevreler'in aynı zamanda katılımcı demokrasi için birer dinamik oluşturduğundan söz ediyor. Sonra tabii söz, doğal olarak, her zaman olduğu gibi Chavez'e geliyor. Yanımıza bir de bir orta yaşlı kadın ekleniyor ve Chavez'e karşı yapılan suikast girişiminden devam edilip Amerikalıların Venezüella'yı işgal

Bolivarcı Çevreler Chavez'i iktidara getiren taban hareketini örgütledi.

etmesi olasılığı üzerinde duruluyor. "Chavista"ların daha sıkı bir biçimde bir araya gelmeleri gerektiğini söylüyor orta yaşlı adam:

"Biz örgütlenmek zorundayız. Çünkü ülkemiz ve liderimiz tehdit altında."

Leo bu sırada kulağıma "en sıkı Chavez taraftarları" ile karşı karşıya olduğumuzu söylüyor:

"İşte bunlar rejimin sivil militanları!"

Kadın şöyle diyor bu sırada:

"Chavez bize bir kimlik kazandırdı. Artık kendimize güveniyoruz. Yoksulların kendilerini kurtarabileceğini biliyoruz."

Büronun önünde oturan tekerlekli sandalyedeki kadının ve diğerlerinin hallerine bakılırsa onların her gün bir iş gibi gidip geldikleri bir yer burası. Dayanışma koordinasyonunun yapıldığı bir merkez olmasının yanı sıra Bolívar Evleri mahalle düzeyin-

deki örgütlenmede de önemli bir yer tutuyor. Fakat yağmur dnerken yetişmemiz gereken bir randevu var. Bu yüzden Bolívar-çı Çevreler hakkındaki daha etraflı bilgiyi edinmek biraz sonraya kalıyor. Ama yine de randevumuza doğru koşarken etrafınıza şöyle bir göz atın.

Yağmurda neşeyle kaçan, memelerini sağa sola sallayarak, gülererek koşan Latin kadınlarına bakın... Bütün dünya çocukları arasında geçerli olan gizli anlaşma gereği, annelerinin elinden kurtulup sokağın ortasına koşup bulduğu ilk su birikintisinde çip çip ayakkabılarını ıslatan esmer çocuklara... Duvarlarda ıslandıkça kırmızıları, mavileri uyanan “Yaşasın sosyalizm!” yazılarına... Girdikleri saçaklar altında yakaladıkları bütün kadınlarla sanki evvelden beri tanışmış gibi flört eden genç adamlara... Gençlik Festivali için gelen sarışın ve İspanyolca bilmeyen yabancılara ağır ağır ve bağırarak söylerse dediklerini anlayacaklarmış gibi uzun uzun yol tarif eden adamlara... Çingiraklı bisikletli arabalarıyla dondurma satan, yağmurdan pedallara hızlı basarak kaçan gençlere... Toplarını, labutlarını hızla toplamaya çalışan jonglörlere... Kırmızı trafik ışığı yandığında dans etmeye başlayan esmer ve cılız çocuklara... Devrim Meydanı’nda domino oynarken ıslanmaya başlayan ihtiyar adamlara... Bolívar ve Che’nin duvar resimleri önündeki bankta uyuya kalmış çöpçülerin yüzlerine değen ilk damlayla uyanıp telaşla toparlanmalarına... Küçük, mavi anayasa kitapçıkları satan kadının Che tişörtleriyle kitapçıkların üzerini kapatmaya çalışmasına... Karşıdan karşıya geçerken yol gösteren yakışıklı askerle göz göze gelip tökezleyen genç kızlara... Çingiraklı, yanar dönerli, fırfırlı bir hayat bu. Bu, Latin Amerika. Ve bizler, dünyanın başka yerlerinde oturanlar bu insanları, bu sokakları, bu ülkeleri CNN’in “ürkütücü” haberlerinden tanıyoruz hep. Beyaz adamın gözünden izliyoruz “otobüs şoförlerini”.

“Bize El Bolívar Diyorlar”

İşte bu yüzden, kızıp elini vuruyor masaya Bay Botero:
“Bundan böyle Latin Amerika’yı Latin Amerika’nın gözlelerinden izleyecekler. Washington’ın gözlelerinden değil!”

Jorge Botero, Telesur adlı televizyon kanalının haber müdürü. Kolombiya’daki FARC gerillaları üzerine belgesel çekmiş, Latin Amerika’nın “kenar mahallelerinde” yıllarca habercilik yapmış çok genç bir dede. Gelen telefonlar ve karşısındaki ekranda süren Telesur’un test yayını arasında konuşuyoruz Botero ile. Sadece Latin Amerika için değil, şahsi kanaatimce bütün dünya açısından çok önemli bir medya deneyimi olan kanalı anlatıyor:

“Burası uluslararası bir uydu kanalı. Günde 24 saat yayın yapıyor. Telesur, bir Latin Amerika kanalı. Bu kıtayı, bu kıtaya kendi gözleriyle göstermek için kuruldu.”

Peki kanalı kimler kurdu? Botero isimleri sayıyor:

“Venezüella, Küba, Kolombiya, Brezilya, Uruguay, Şili, Arjantin... Katılmak isteyen başka ülkeler de var, ama şimdilik isimlerini vermiyoruz.”

Yani bu kanal, uluslararası bir Latin Amerika televizyonu. Botero bu durumu şöyle adlandırıyor:

“Latin CNN’i!”

Zaten fikir de CNN’den çıkmış. Botero bu fikrin tarihini şöyle anlatıyor:

“Biz, bir grup bağımsız Latin Amerikalı gazeteci olarak bir toplantı yaptık. Toplantı Latin Amerika’nın nasıl bir medyaya ihtiyacı olduğu üzerineydi. İlk kongre 2002’de Küba’da yapıldı. Fidel Castro da bizimle altı saatlik bir toplantı yaptı. Fikri ortaya attı: ‘Neden bir Latin Amerika CNN’i yapmıyorsunuz?’ dedi. Fikir onundu, ama Chavez gerçekleştirdi. Bu yüzden kanalın merkezi Caracas’ta kuruldu.”

“Bu televizyona en çok ihtiyacı olan Chavez’di herhalde,” diyorum, Botero cevaplıyor:

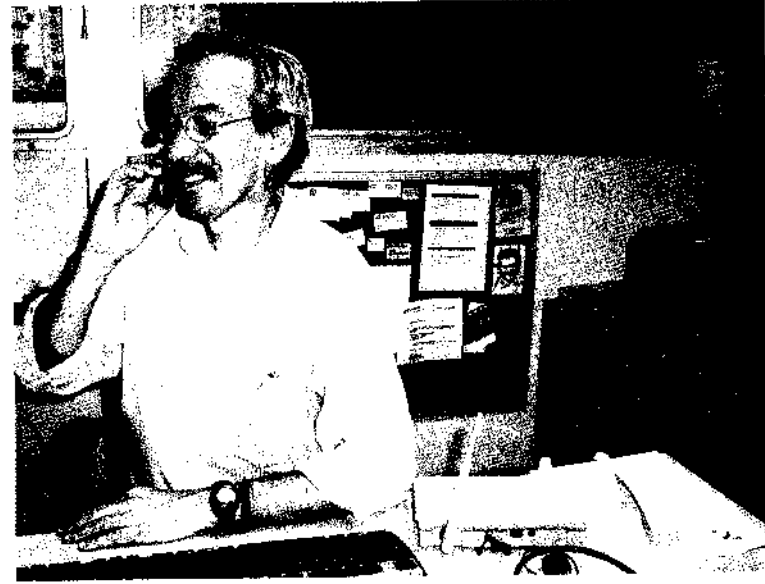
“Processo’yu (süreci) anlatmak için bir araca ihtiyacı olduğu doğru. Ama bu Chavez’in kanalı değil. Biliyor musunuz, yayınladığımız ilk haber onu eleştiren bir haberdirdi. Toprak devriminden sonra bazı çiftçiler Chavez’e bağınıp çağınıyordu. Bu kanalda yayınlanan ilk röportaj oydu. Yani bu Chavez’in değil, bütün Latin Amerika’nın kanalı. Ama bize ‘El Bolívar’ diyenler de var tabii.”

“El Bolívar” ne demek?

“Bu ismi bizi ‘terörist’ olarak gördükleri için taktılar. Bolivya’daki, Kolombiya’daki gerilla hareketleriyle ilgili haberler yaptığımız için. Bu haberler son derece objektif olmasına rağmen bizi terörist olarak görenler var. Hatta öyle ki Brezilya’dan aldığımız bir şampuan reklamında banyo yapan kız “Eta! Eta!” diye şarkı söylediği için İspanya bizi ayrılıkçı örgüt ETA yanlısı olmakla suçladı. Mesele şu ki Brezilya’da İspanyolca değil Portekizce konuşuluyor ve “Eta”nın başka bir anlamı var. Üstelik reklamda söylenen bir halk şarkısı... Böyle işte. Sonra da Kolombiya’daki FARC lideri Manuel Mirorando fragmanlarda bir saniye görüldü diye herkes ayağa kalktı. Kanalın kapatılması için mecliste konuşmalar yapıldı. Diğer televizyon kanalları frekansları işgal ederek yayın yapmanızı engellemeye çalıştı. Oysa Latin Amerika’nın gerçeği bu. Bunlar da yaşıyor. Diğer haberleri CNN de veriyor zaten. Biz gerçeği anlatıyoruz. Ama “El” meselesinin nedeni başka.”

Neymiş nedeni?

“El Cezire ile bir işbirliği anlaşması yaptık. Latin Amerika halkları Arap dünyasıyla, Ortadoğu ile ilgili hiçbir şey bilmiyorlar. Biz buradan bir tek Filistin-İsrail anlaşmazlığını ve Irak işgalini görüyoruz. Onları da AP, Reuters, CNN ve BBC aracılığıyla izliyoruz. Yani Ortadoğu’yu Ortadoğu’nun gözleriyle izleyemiyoruz. Oysa bizim onların kendi bakış açılarına ihtiyacımız var. Bu yüzden El Cezire ile haber paylaşımı ve ge-

Telesur, El Cezire ile işbirliği anlaşması yaparak bir Güney Bloğu medyası yaratabilir.

nel olarak işbirliği anlaşması yaptık. Bu da adımızı ‘El Bolívar’a çıkardı.”

Botero, şu anda kanalda seksen kişinin çalıştığını, ama normal yayına geçtiklerinde iki yüz kişinin çalışmaya başlayacağını anlatıyor. Çalışanların hemen hepsi gençlerden oluşuyor. Bu sırada içeriye, kulağında küpesi ve havalı gözlükleriyle kanalın reklam sorumlusu giriyor. Bu kadar muhalif bir kanalın reklam almakta zorlanıp zorlanmadığını soruyorum:

“Problem yok! Çünkü herkes yakında bu kanalın Latin Amerika’nın en çok izlenen kanalı olacağını biliyor.”

“Peki esas para nereden geliyor? Kanalı kim finanse ediyor?” Botero bütçe oranlarını veriyor:

“Bütçenin yüzde 51’ini Venezüella sağlıyor. Arjantin yüzde 20’sini finanse ediyor. Geri kalanlar da diğer ülkeler arasında bölüşülüyor.”

Sonra da kanalla ilgili teknik bilgileri veriyor:

“Yayın saatinin yüzde 60’ını haber, kalan yüzde 40’ını uluslararası belgesel ve sinemaya ayırdık. Latin Amerika Hollywood etkisi altında olduğu için Latin Amerika’da yapılan çok iyi filmler Latin Amerika’da yeterince izlenmiyor. Bu insanlar, yıllardır kendilerine ‘çılgın Latinler’ olarak bakan, kendilerinin öyle tasvir edildiği Hollywood filmlerini izliyor. Haber meselesine gelince... Saat başı haber veriyoruz. Latin Amerika başkentlerinde ve Avrupa’da temsilciliklerimiz var ve daha da kuruluyor.”

Bu arada Botero hemen ayaküstü bana da Türkiye temsilciliğini teklif ediyor. Botero’nun beni hiç tanımasına rağmen yaptığı bu teklif kişisel bir şey değil. Latin Amerika’da ya da hiç değilse bu devrim sürecinde her şey biraz insan insana ilişkiyle, insanlara güvenmekle yürüyor. Uluslararası ilişkiler bile böyle kuruluyor. Üstelik Botero ve alternatif medyada işe almada profesyonellikten çok devrime ve “başka bir dünyanın mümkün” olduğuna dair inanca bakılıyor. Sonrası zaten, her zamanki gibi, Latin Amerika’da çok yaygın olan “kervan yolda dizilir” prensibine göre ilerliyor. Şimdi sokağa çıkıp festival toplantılarının yapıldığı Bolívar Üniversitesi’nin bahçesine gidip bakarsanız tıpkı Telesur gibi, ama daha küçük çaplı projeler göreceksiniz. Şu stand’da etrafına toplananlara bir şeyler anlatan genç kızın sözlerine kulak verirseniz bütün dünyada medyanın, haberin ve iletişimin içeriğinin ve niteliğinin değişmekte olduğuna dair bir işaret daha alacaksınız. Dikkatle dinlerseniz, genç kızın, elindeki tuvalet borularıyla, derme çatma alet edavatla korsan bir televizyon vericisinin nasıl kurulabileceğini anlattığını, radyo istasyonu kurmanın ise bundan da kolay olduğunu söylediğini duyabilirsiniz. “ABD’nin emperyalist medyasına karşı biz kendi medyanızı yaratabiliriz,” diye heyecanla konuşan bu kızın etrafına toplanmış yedi milletten insanın aklına kendi televizyon ve radyo istasyonları kurma fikri gi-

riyor o esnada. Almanya’dan veya Vietnam’dan gelen bu gençlerin kullanılan aletleri tek tek incelemesine bakarak yakında bu ülkelerde de korsan istasyonlar kurulacağını ve muhalif örgütlenmelerin kendi medyalarını yaratacağı öngörüsünde de bulunabilirsiniz. Ama bekleyin. Daha iyisini de yapabiliriz. Biraz dinlenip başka bir Barrio’ya, insanların kendi medyalarını ve giderek kendi dünyalarını kurmak için neler yapabileceğini görmeye gidebiliriz. Böylece artık yolculuğumuzun son kısmına gelebiliriz.

ANAHTAR 10: BOLÍVARCİ ÇEVRELER

Circulos Bolivarianos, Türkçe’ye Bolívarcı Çevreler olarak tercüme ediliyor hep. Oysa “Bolívarcı Halkalar” da denebilir. Çünkü bu en küçük yerel birimlerde örgütlenen bu inisiyatif birbirine eklemelendikçe ortaya bir “devrimci zincir” çıkıyor.

Bolıvarcı Çevreler, 2000'de mahalle toplulukları olarak ortaya çıktı. Yeni yapılan anayasada tanınan hakların ve görevlerin tanıtılmasıyla ilgilenirken aynı zamanda buldukları bölgelerin gelişmesi için gerekli projeler üretmeye ve geliştirmeye başladılar. Bu taban örgütlenmesi sağlık ve eğitim gibi daha ciddi ve büyük ölçekli konulara da yavaş yavaş el atmaya başladı. Örgütlenmeler somut yapılara dönüştüğünde Bolıvarcı Çevreler, kendi topluluklarını etkileyecek konularda karar alma süreçlerine katılma isteklerini dile getirmeye başladılar. Chavez 2001 yılında Bolıvarcı Çevreler oluşumunu demokratik katılımın temel mekanizması olarak ilan edince, o ana kadar kurulmuş benzeri örgütlenmeler de Bolıvarcı Çevreler adı altında toplandı. Bu örgütlenmeler başlangıçta dayanışma amacıyla kurulduysa da giderek daha ideolojik bir zemin üzerinde durmaya başladı. Bolıvarcı çevreler şu anda Venezüella'da Chavez'in partisi olan 5. Cumhuriyet Hareketi'nin (MVR) sivil taban örgütlenmesi olarak görülebileceği gibi, Chavez'e bağlı olanların bir araya geldikleri merkezler olarak da değerlendirilebilir.

Bolıvarcı Çevreler birer dayanışma merkezi olmalarının yanı sıra devrimin taban örgütlenmesinde en sıkı ideolojik halkalar.

Barrio pazarından bir görüntü.

hallerin alt yapısının iyileştirilmesinden, kültürel çalışmaların yaygınlaştırılması ve ulusal düzeydeki programlara katılımın sağlanmasına kadar değişen alan veya ölçeklerde olabiliyor.

Bolıvarcı Çevreler sadece Venezüella ile de sınırlı değil. Bolıvarcı devrimin ilkelerini kendi ülkelerine taşımak isteyenler de Uluslararası Bolıvarcı Çevreler örgütüne katılıp kendi yaşadıkları yerlerde Bolıvarcı Çevreler kurabiliyorlar. Sayıları artmakta olan çevreler şu ana kadar Venezüella dışında Miami, Almanya, Paris ve Şili'de kuruldu.

Ayrıca daha ziyade gençlerin ilgi gösterdiği, internet üzerinden iletişim kuran bir Siber Bolıvarcı Çevre örgütlenmesi de var. Kendi yaşadıkları yerlerde Bolıvarcı Çevreler örgütlenmesini başlatmak isteyenler için resmi ve merkezi bir kayıt ofisi bulunmuyor. Kendi ülkelerinde Bolıvarcı Çevre kurmak isteyenler Cbi-Cyber Solidarity ile iletişim kurarak bir Bolıvarcı Çevre kurduklarını ilan edip böylece uluslararası ağa eklenebiliyorlar.

6. BÖLÜM

KADINLAR DEVRİMİ
DAHA ÇOK SEVİYOR!

“Bu anayasa, 20. yüzyılda kadın hakları mücadelesi vermiş bütün kadınların kurduğu hayallerin yazılı halidir.”

Ulusal Kadın Enstitüsü INAMUJER’in başkanı Maria Leon, masanın üzerindeki mavi anayasa kitapçığının üzerinde tutuyor elini. Yolculuğumuzun son kısmı olan barrio ziyaretinden önce uğradığımız enstitüde sadece kısa bir süre kalıp birkaç broşür almak niyetindeydik. Fakat öyle olmadı. Çünkü rehberim Leo, INAMUJER’in yaptıklarından mutlaka haberdar olmam gerektiğini ve bilhassa Banco del Desario de la Mujer, yani Kadınlar Bankası hakkında bir şeyler yazmam gerektiğinde ısrar etti. İyi ki de etmiş. INAMUJER’in başkanı Maria Leon iyi ki de bizi güzelce oturtup Venezüella’daki kadınlardan ve kadınların dev-

rimden sonra yaşadıklarından söz etmiş. Çünkü böylelikle birazdan gideceğimiz barrio’da göreceğimiz, etli butlu, özgüven sahibi, politik ve sosyal olarak etkin kadınların niye böyle olduklarını bu sayede anlayabildik.

Maria Leon’un söylediklerine bakılırsa Venezüella, “anne merkezli erkek egemen” bir ülke. Ya devrimden sonra? Üstelik bu devrimi “erkek bir ordunun” yaptığı düşünülürse kadın hareketi ve Venezüella’nın anne merkezli erkek egemen kültürü bu durumdan nasıl etkilendi? Maria Leon sevinçle cevapladı bu soruyu:

“Venezüella kadınları yasal haklarının birçoğunu 20. yüzyılın ikinci yarısında elde etti. Örneğin 1982’ye kadar kadınlar çocuklarının velayet hakkını alamıyorlardı. Bolívarcı 1999 Anayasası ile yeryüzündeki kadınların en şanslı haline geldik. Örneğin ev kadınlığı meslek olarak kabul edildi. Ev kadınlara emeklilik hakkı verildi. Dünyanın başka neresinde var? En gelişmiş ülkelerde bile bulamazsınız bu hakları. Bu hakların anayasayla güvence altına alındığını da düşünürseniz niye kadın hareketinin 20. yüzyılda kurduğu bütün hayallerin anayasamızda bulunduğunu söylediğimi de anlarsınız. Bu ülke anne merkezli erkek egemen bir ülke. Ama sanırım Chavez ile birlikte ve devrimden sonra yeniden, upkısı eskisi gibi kadın egemen bir ülke olacak.”

Başkan Maria Leon, enstitünün iletişim sorumlusu Mercedes Aguilar ve koordinasyon sorumlusu Martha Chacon bana durmadan INAMUJER’i ve devrimin kadınlara getirdiği güzel günleri anlatıyor. Ama Mercedes Aguilar önemle ekliyor:

“Bu ülkenin kültürel köklerinde zaten anaerkil bir kültür var. Sanırım Chavez bu kökleri geri getirecek.”

Aguilar bunları söylerken belki hatırlarsınız şu küçük kartları. Hani üzerlerinde Kızılderili kadın tanrıçaların olduğu, Katolik azizeler gibi giydirilmiş olan yerli tanrıçaların insanların hâlâ

tapıldığı mitler olarak yaşadığını.

Başkan Leon’un anlattığına göre şu anda en önemli sorunları, anayasada yer alan çok ileri düzeydeki kadın haklarını gerçek hayatta uygulamaya başlamak. Ama Leon, kadınların “devrime erkeklerden daha bağlı” olduğunu anlatıyor ve örnek veriyor:

“Bütün misyonlarda aktif olarak yer alanların yüzde 64’ünün kadın olduğunu biliyor muydunuz? Biz devrimi erkeklere göre daha çok seviyoruz galiba!”

Leon, ülke tarihi boyunca kadınların, ülkenin sosyal ve politik hayatında daha aktif olduğunu anlatırken Chavez’in, yeni dönemde bu etkinliği resmileştirdiğini de söylüyor:

“Şimdi yeni bir kotamız var. Bütün siyasi partilerde ve bütün siyasi birimlerde kadın kotası yüzde 50! Fena değil, değil mi?”

Bu sırada Aguilar önemli bir meseleye işaret ediyor:

“Aslına bakarsanız toplumsal hayat şu anda devletten daha erkek egemen. ‘Karı gibi gülmek’, ‘karı gibi ağlamak’ gibi sözler var mesela. Bilmiyorum sizin ülkenizde var mı böyle şeyler?”

Gülerek onaylıyorum. Aguilar devam edip şaşırtıcı bir şey söylüyor:

Mercedes Aguilar, anayasada kadınlara tanınan hakları gösteriyor madde madde.

María Leon, yüzde 50'lik kadın kotasını övünerek anlatıyor.

“Bu bakış açısı toplumsal hayatın içinde devam ediyor. Ama anayasamıza bakarsanız bütün anayasanın dişil ve eril olarak yazıldığını göreceksiniz.”

Bu açıklama ilk bakışta “Aa, ne hoş” diyebileceğiniz bir şey, ama İspanyolca bir anayasayı, aynı anda hem eril hem dişil olarak yazmanın ne kadar korkunç bir meşakkat olduğunu herhalde İspanyolca bilenler anlayacaktır. Neredeyse her sözcüğün iki kere hem erkekler hem kadınlar için yazıldığını düşünün. Bu korkunç iş yükünün altına girmek için gerçekten Chavez ve bütün anayasa yapımcıların kararlı ve yılmaz birer feminist olması gerek diyebiliriz sadece. Üstelik anayasaya bağlı olarak yapılan ve yapılacak bütün yasaların da aynı şekilde yazılacağını düşününce... Umarım bütün yerli tanrıları yardımcı olur Venezüellalı hukukçulara!

Maria Leon, Caracas'taki kadınlar için ilk sığınma evinin de Chavez'den sonra kurulduğunu söylüyor. Şu anda bütün ülkede henüz üç tane sığınma evi var. Aile içi şiddetin ortadan kaldırılması için büyük kampanyalar düzenleyen INAMUJER aynı zamanda ülke çapında bilinç yükseltme operasyonu olarak adlandırılacak bir “Eşitlik Planı” çalışması da yapıyor. Bütün bunlar bir yana, Venezüellalı kadınları son dönemde uluslararası üne kavuşturan uygulama ise Kadınlar Bankası.

Maria Leon Banco del Desario de la Mujer'i anlatırken heyecanlanıyor:

“3 milyon Bolívar'a (1000 dolardan biraz fazla) kadar kredi veriliyor. Son dönemde daha da esnekleştiler, artık daha büyük miktarlar da verilebiliyor. Bu mikro-kredi uygulamasıyla kadınlar iş hayatında da anaerkil bir yapı oluşturacaklar.”

Banka, kredileri bireysel olarak verse de kredi alan kadınların kooperatif olarak çalışan bir grubun parçası olması gerekiyor. Kredilerin geri ödemesi dört yıl içinde yapılıyor ve en fazla yüzde 1 faiz uygulanıyor. Eğer kredi tarımsal işler için alınmışsa bu faiz oranı yüzde 0.5'le sınırlı tutuluyor. Kadın Bankası fikri, on yıl önceki Uluslararası Pekin Kadın Konferansı'ndaki toplantılar sırasında ortaya çıkmış olsa da Venezüella'da bu çalışma Chavez hükümetiyle birlikte başlamış. “Bana, problem değil, çözüm getirin,” diyen Chavez'den etkilenen kadın hareketi öncülerinden Nora Castaneda, kadınlara yönelik mikro-kredi önerisini 1999 Anayasası'nın yazılması sırasında yapılan toplantılar sırasında getirmiş.

Kadın Bankası, kredi verdiği kadınlarla sadece parasal bir ilişkiye girmiyor. Aynı zamanda kadınların bu kredilerle kuracakları işlerde nasıl çalışacakları, kendi işlerini nasıl kuracakları konusunda destek çalışmaları yaptığı gibi aile içi şiddet, aile planlaması gibi konularda da toplantılar ve atölye çalışmaları düzenliyor. Bu yüzden banka, kredi alan kadınları “müşteri” değil,

“kullanıcı” olarak adlandırıyor. Banka, “ekonominin hizmetinde olan insanlar değil, insanın hizmetinde olan ekonomi” mantığıyla çalışırken, ülkede “karşılıklı katılım ve dayanışma” olarak yeniden tanımlanan ekonomik ilişkiler sistemin iyi işleyen parçalarından biri oluyor.

8 Mart 2001’den beri çalışan Kadın Bankası, şu ana kadar 51 bin kişiye kredi verdi. Kredi alanların yüzde 96’sı kadın. Erkekler de bankadan kredi alabiliyor, ama bir şartla: Yapacakları işleri kadınlar yönetecek!

Banka kadın çalışanlardan kurulu bir ağ sistemi ile çalışıyor. Kadınlar bankaya kredi istemeye gitmiyor. Çalışma sistemine göre, banka çalışanları barrio’lara gidip atölye toplantıları yapıyor. Bu toplantıların ilki ülkenin genel ekonomik durumuna ve yeniden tarif edilen ekonomik ilişkiler üzerine oluyor. Bu çalışmalarla kadınların, yaşadıkları yerlerdeki koşulları ve ihtiyaçları nasıl saptayabilecekleri, bu koşullar içerisinde neyi, nasıl üretebilecekleri anlaması sağlanıyor. Kadınların, yaşadıkları yerlerdeki ekonomik ilişkilerde katılımcı ve belirleyici olmaları hedefleniyor. Bu toplantılarda sadece ekonomik meseleler değil, aynı zamanda aile içi şiddet, doğum kontrolü ve benzeri konularda da tartışmalar yapılıyor. Çalışmalar boyunca kendi bölgelerinde lider özellikleri gösteren kadınlar tespit ediliyor ve bu özelliklerini geliştirmeleri için neler yapılabileceği üzerinde duruluyor. Daha sonra bu toplantılara katılan kadınlar kendilerine özgü üretim alanları bulmak konusunda destekleniyor ve isteyenlere, kendi işlerini kurmaları için mikro-krediler öneriliyor.

Maria Leon ve arkadaşlarına son soruyu soruyorum:
“Chavez hakkında ne düşünüyorsunuz?”

Tıpkı Bolívar Üniversitesi’ndeki kızlar gibi, tıpkı çöpçü kız-

Barrio yolundaki cipler ve rengârenk şekerlemeler.

lar gibi onlar da kikirdiyorlar ve Maria Leon nihayet o güzel cevabı veriyor:

“Chavez sadece politikacı değil. Her büyükanne onu torunu

gibi, her çocuk onu babası gibi, her insan onu dostu gibi görür. O, Venezüella'daki devrimci annelerin en sevdiği oğlu! Chavez, bir duygu!"

Üçü de orta yaşlı olan bu kadınlardan, Che Guevara ve Chavez posterleriyle dolu bu odada bunları duymak, bunları söylerken yüzlerinin gençleştiğini görmek Venezüella'da yaşananların sadece politik bir hareket değil, aynı zamanda kolektif duygusal bir durum olduğunu da gösteriyor. Böylece bizim de artık sokağa çıkıp, dükkânların kapılarından taşan samba müziğiyle yola koyulmamızın zamanı geliyor.

Barrio'dan Başka Bir Dünya Hayaline

İstikamet barrio! Bu yüzden taksi bizi yolun sonuna kadar götürmeyecek, barrio'ların bulunduğu tepelerin eteklerine geldiğimizde tıka basa insan dolu hurda ciplerden birine bineceğiz. Herhalde ciple çıkmaya başladığımız daracık, kıvrıla kıvrıla giden barrio yolunda ellerinde poşetlerle ağır ağır yürüyen, tombul memeli kadınları gördüğümüzde biraz önce Maria Leon'un söylediği "anaerik kültürün yeniden doğumu" sözlerini hatırlayacaksınız. Acaba cipin şoförünün önünde duran kadına korna çaldıktan sonra, kadının dönüp "Biraz bekle!" dediğinde söyledikleri bu tezi çürütür mü?

"Seni hayatımın sonuna kadar beklerim güzelim!"

Kadının dönüp taksi şoförüne flört eden bir gülümsemeyle karşılık vermesine bakılırsa Avrupa'da ve Kuzey Amerika'da geçerli olan "cinsiyet eşitliği" kuralları hiçbir zaman Latin Amerika'ya uygulanamayacak. Bu kadar çok flört eden Latin halkları, Avrupa ve Kuzey Amerika'nın cinsel taciz kriterlerine asla uyum sağlayamayacak. Muhakkak ki bu topraklar her zaman biraz daha "neşeli", hep "flörtçü" kalacak.

Gideceğimiz yer barrio'nun en tepesi. Bu yüzden Leo yine

Alicia, devrimin Chavez'den önce başladığını, Chavez olmasa da devam edeceğini anlatıyor.

başlıyor söylenmeye:

"Fotoğraf makinesini içeri sok. Kamerayı çıkarma. Başımıza iş açılacak. Dikkat et."

Cipteki herkesi "doyumsuz gazeteci" cesaretimle, "çoşmuş turist" benzeri hareketlerimle sinir ettikten sonra fotoğraf makinesini kaldırıyorum çantaya. Sonra... Sonra başlıyor işte. Asıl görülmesi gerekenler ve esas Venezüella! Elbette samba çalışıyor bu görüntülerin arkasında.

Birçoğumuz yoksulluğu kesintisiz bir trajedi olarak tahayyül ederiz herhalde. Oysa yeryüzünün yoksulları kendi dünyaları içinde neşeli ve hatta mutludurlar bir bakıma. Latin Amerika'ya gelince, en canlı, en renkli fotoğrafları kesinlikle yoksullar verir burada. Hayatla boğuşmanın hareketli bir dansa dönüştüğü bir estetik üretilir yoksul mahallelerde. Kavganın kaosunda insan

Barrio kliniği önünde çocuklar.

yüzlerinin görüntüleri ateşten taşan kıvılcımlar gibi parlayıp dağılır ortalığa. Yalınayak çocuklar, koşan kadınlar, şarkı söyleyerek meyva satan adamlar, hiç İspanyolca bilmeseniz de anlayacağımız şakalaşmalar, şarkılar, şarkılar... Duvarlarda Chavez, sosyalizm yazılarının yanında “Seni seviyorum Margarita”lar! Daha içlere girdikçe Bolivya’da, Kolombiya’da dağlarda savaşılan gerillaların isimleri ve Latin Amerika

devrimci örgütlerinin amblemleri. Hepsi bir aradalar. Bu bir aradalığı gördükçe insan düşünüyor:

Yoksulları kurtarmak isteyenler belki de bu şakalardan hiç anlamıyorlar. Belki de aydınlar onlar kadar şaka yapamadıkları için yoksulları “kurtaramıyorlar”. Belki de bu yüzden yoksulları, ancak yoksulların kendileri kurtaracak.

“Bu devrimi biz yaptık biz anlatırız.”

Tepeye vardığımızda, bizi herkesin korktuğu barrio’nun o ara sokaklarına sokacak olan Alicia Cortez söylüyor bunu. Kendisini kurtaran bir yoksul olarak konuşuyor. Kırklı yaşlarındaki bu etli butlu, iri gövdeli kadın yumuşacık bir ses tonuyla konuşuyor. Alicia önce bütün tepeyi kaplayan barrio’nun en tepe noktasındaki kliniği gezdiriyor bize. Aşağı yukarı otuz metreka- relik bir alanda iki katlı, altıgen bir bina şeklinde kurulmuş olan

kliniğin tavanlarından, çocukların kâğıtlara yaptıkları resimler sarkıyor. Hepsi barrio’daki hayatı anlatan resimleri gösteriyor Alicia. Bir yandan da gelir gelmez söylediği, “Bu devrimi biz yaptık, biz anlatırız” cümlesini açıklamaya girişiyor:

“Şehirde festival var diye hükümet bize dedi ki, ‘Birkaç temsilci gönderin de barrio’da neler yapıldığını anlatın. Olmaz öyle şey. Biz bu devrimi kimse bizi temsil etmesin, herkes kendisini temsil etsin diye yaptık. Şimdi gençlere anlatmak için temsilci gönderecek değiliz. Politik partiler bizim burada yaptıklarımızı, başarılarımızı sahiplenmeye çalışıyor. Biz burada üç-beş yıldır değil, tam yirmi yıldır çalışıyoruz. Bu devrim nasıl oldu sanıyorsunuz? Barrio’lardaki bizim gibi insanlarla oldu. Bu devrim sinyorita, çok uzun sürdü.”

Alicia, klinikten çıkartıyor bizi. Yandaki internet merkezini, çocuklara çeşitli sanat

ve el sanatları dersleri verilen odaların bulunduğu, kendi inşa ettikleri küçük binayı uzaktan gösterip esas yolculuğa çıkıyor. Minnacık bahçeler arasında geçiyoruz, yan yana tek odalık kulübelerin bulunduğu patikalardan, daracık yollardan yürüyoruz. Kocaman gövdeli, neşeli ve huzurlu bir bilge kadın gibi yol gösteriyor Alicia. Kulübele- rin önünden geçtikçe selam veriyor insanlara. Onun evinin bulundu-

Meyva salatasının malzemesi komün bahçesinden geliyor.

ğu “komün merkezine” gideceğiz, ama selamlaşmalar, dertleşmeler yüzünden uzuyor yol. Aliciayı durdurup “çorbanın” ne zaman dağıtılacağını soranlar, bir sonraki toplantının saatini kesinleştirmek isteyenler oluyor. Ya da evinin önündeki küçük bahçede kocaman bir leğenin içine onlarca çeşit meyveyi doğrayarak dev bir meyva salatası yapmakta olan kadın, Alicia’ya organik meyva bahçesinden gelecek muzların henüz gelmediğini söylüyor. Böyle konuşa konuşa varıyoruz Alicia’nın evine. Bütün evler gibi onunki de bir evden çok, yarım kalmış bir inşaatı andırıyor. Sıvası yapılmamış tuğla evlerden biri onunki de. Tam evin kapısından girecekken Alicia yeniden hatırlıyor sınırlendiği şeyi:

“Bize diyorlar ki, ‘Siz bize anlatın yaptıklarınızı, biz de festivale gelenlere aktaralım’. İki kişi gelsinmiş! Yirmi kişi gelsin deselerdi belki düşünebilirdik ama... Bu iki günlük bir iş değil ki! Yaptıklarımızı ancak biz anlatırız. Politikacılar değil, barrio’larda çalışan insanlar görünmeli. Biz bu yüzden alternatif medya toplantıları düzenliyoruz. İnsanları barrio’larda çalışmaya çağırıyoruz. Bizim, politikacılara değil, çorba evlerinde çalışacak, Mercal’de görev yapacak, klinikte doktorluk yapacak, misyonlarda etkin olacak insanlara ihtiyacımız var.”

Alicia’nın politik partilerin kendilerini temsil etmeye çalışmasından yaka silmesinde haklı bir taraf var. Çünkü o siyasi partiler onları görmeye başlamadan çok önce kendisi ve ailesi bu barrio’larda çalışmaya başlamış. Çocuklara meslek kazandırma kursları açmışlar. İnsanları kutsal günlerde verilen partilerde yemekli toplantılara çağırıp beraber çalışmak için örgütlenme çalışması yapmışlar. Yani Alicia ve onun gibiler politik partilerden çok önce bu mahallelerde örgütlenme çalışmaları, dayanışma girişimleri başlatmışlar. Bu yüzden zaten öyle söylüyor:

“Tamam Chavez’i seviyoruz. Ama etrafındaki adamların bizi kendi siyasetlerinin vitrinine koymaya çalışmasından burada kimse hoşlanmıyor.”

Bunları konuşa konuşa Alicia’nın evine giriyoruz. Burası aynı zamanda barrio’nun merkezi gibi. Pencerelerinde cam olmayan mutfakta dev bir kazan kaynıyor. Kırmızı önlüklü beş kadın tahtaların üzerinde kazanın içine atılacak sebzeleri doğruyorlar. Başka bir masada ise gençler. Onlar da fasulye ayıklıyorlar. Gençlerin görüntüsüne bakılırsa buralı değiller. Sorunca söylüyor Alicia:

“Katalonya’dan geldiler. Biz misafir ediyoruz. Biz burada ne zaman isterlerse dünyanın çeşitli yerlerinden gelen insanları konuk edebiliyoruz. Tek koşulumuz bizimle birlikte günlük işlere katılmaları.”

Kazanın içine bakıyorum meraktan. Et kaynıyor. Pişen et sebzelerin atılmasını bekliyor. Sebzeler de pişince bu kocaman kazanda pişen çorba bütün barrio’ya dağılacak. Bu yemek her gün burada böyle pişecek ve açlık sınırında yaşayan mahalleli bu çorbayı kaşıklayacak. Bu sebzeler her gün komün bahçesinden toplanacak, şeker, tuz, un Misyon Mercal’e bağlı ucuz gıda satan marketten alınacak. Yıllardır ellerindeki bütün yiyecekleri birleştirerek yemek yapan bu insanlar, bir kez daha dayanışmayla doycak.

Alicia komün mutfağına ait buzdolabının içini açıp gösteriyor. Dolaptaki bütün tavukların ve kırmızı etlerin Mercal’den geldiğini anlatıyor. “Artık doyuyoruz,” diyor ve ekliyor:

“Mesele doymak değil sadece. Bu insanlar bu mutfak sayesinde politikayla da ilgilenmeye başladılar. Beni ve ailemi başlangıçta Chavez’e çok yakın olduğumuz için eleştirdiler ama bu meselenin Chavez’le sınırlı olmadığını, Chavez’den sonra da süreceğine kendileri de bu barrio için çalışmaya başladığında anladılar.”

Alicia’nın başına on beş-on altı yaşında genç kızlar toplanmaya başlıyor. Siyah şortları ve beyaz tişörtleriyle onlar, dans grubunun üyeleri. Alicia, birkaç gün önce şehre inip, festival

Komün mutfağında çorba kaynıyor.

alanında basın mensuplarıyla konuşmuş. Onları ancak kendi mahallelerinde tanıyabileceklerini söyleyip gazetecileri barrio'ya davet etmiş. Dansçı kızlar da gazeteciler için bir gösteri hazırlamışlar. Şimdi Alicia'ya gazetecilerin ne zaman geleceğini soruyorlar.

Alicia'ya bakıyorum. Chavez'in son zamanlarda sürekli söyleyip durduğu "devrim içinde devrim" ve "devrimi derinleştirmek" kavramlarını belki de Alicia ve onun gibiler zaten biliyor. Öyle ki Alicia ve benzerleri Chavez istemese de bu kavramlara sahip çıkacaklar. Bu kadınların kararlılığına, nucleo'daki insanların yaşanan sürece sahip çıkışına bakınca anlaşılıyor ki Chavez veya hükümeti, "Devrim bitti!" dese bir gün, görevlerinden aşağı edilecekler. Bilhassa da kadınlar, hiç kimse istemese bile bu devrimi sürdürecekler. Maria Leon'un söyledikleri doğru: Kadınlar bu devrimi erkeklere oranla daha fazla seviyor! Devrim

için en çok onlar çalışıyor... Başta kadınlar olmak üzere bu barrio'larda yaşayanlar kendi dilleriyle yeniden ürettikleri devrim dilini, kendi sözcükleriyle tarif ederek kendilerine ait kıldıkları siyasi kuramları herhangi bir partiden daha çok ve daha kuvvetli savunabilirler. Devrimi belki de gerçekten kadınlar başlatacak dünyanın her yerinde. Ya da yüzyıllardır biriktirilmiş erkek dili yıkılmadan devrim olmuş sayılmayacak... Tam bu düşüncelere dalmışken...

Kapıdan bir ihtiyar giriyor içeri. Elinde derme çatma bir gitar. Başında şapkası sessizce duruyor. Nihayet dayanamıyor, Leo'yu tutuyor kolundan. Anlatıyor derdini. O da gazetecilerin geleceğini duymuş. Bir türlü gelmeyen gazetecilerin neden orada olmadıklarını soruyor. Leo, gelselerdi gazetecilere ne söyleyeceğini sorunca da oturuyor yastıksız bir koltuğa, başlıyor gitarını çalmaya. Tek gazeteci ben olduğum için de şarkısı bana. Tiz, ihtiyar sesiyle bir şarkı tutturuyor. Leo tercüme ediyor şarkıyı:

"Şarkı Robinson Misyonu hakkında. Adam kurslara gidip okuma yazma öğrenmiş. Okumayı söktükten bir ay sonra gözlerini kaybetmiş. Şarkı bir yandan, misyona övgü bir yandan da kendine ağıt."

Upuzun şarkı sürerken arada bir ihtiyarın gözleri doluyor. Şarkı bittiğinde de ellerimi ellerinin arasına alıp şunları söylüyor bana:

"Bizim için çok önemli. Anlıyor musun? Ben hayatım boyunca otobüslerin üzerindeki yazıları bile okuyamadım. Hayatım boyunca utandım. Ben yaşlıyım. Ama bir sürü genç insan var bu ülkede. Onlar benim gibi utanmayacaklar. Anlıyor musun? Bu yüzden önemli Chavez. Anlıyor musun?"

Sizin için çok önemli bir şeyi anlatamayacağınızdan endişelenirsiniz ya, karşınızdaki anlasın diye gözlerinin ta içine bakmak istersiniz, o da sizin kadar hissetsin isterseniz hissettiklerinizi... İhtiyar öyle. Öyle işte.

Ellerim, ihtiyar avuçlardan dökülünce bıçkın bir delikanlı çıkıyor ortaya. Yakası kaymış, fermuarı bozuk kazağı daha da havalı yapıyor onu. Eski pantolonu, yüzündeki, “Dünyaya metelik vermiyorum” gülümsemesiyle iyi gidiyor. Kıvrıkcık, siyah esmer tenli; yumuşak kahverengi gözleri. Elini ağırdan uzatıyor:

“Fransisco!”

Pek havalı, yirmilerinin başında bir delikanlı. Sessizce çağırıyor beni yukarı kata. Böylece mutfağı bırakıp yukarıda konuşan gençlerin arasına çıkıyoruz beraber. Derme çatma okul sıraları dizilmiş inşaat halindeki terasta. Barrio'nun kızıl erkekli gençleri ellerinde tuttıkları video kasetlerden söz ediyorlar belli ki. Bir süre sonra anlaşılıyor ki barrio'daki gençlerin çektiği ve Venezüella'da yaşananları anlatan belgesel hakkında konuşuluyor. Bu teras aslında her gün gençler için verilen kurslar ve sonrasında başlayan ateşli politik tartışmalar için kullanılıyor. Fransisco terasın bir köşesindeki küçük bir odaya dalıyor ve bu da beni bir başka gençle burun buruna bırakıyor. Tanışıyoruz. Serge Ollivier, Fransa'dan gelmiş. Ama festival için burada değil. O aylardır Venezüella'da dolaşiyor. “Che Guevara'nın Motorsiklet Günlükleri gibi,” diyor. Bir arkadaşının arkadaşı gibi uzak bir bağlantıyla Venezüella'da olanları merak etmiş, tanıdıklar aracılığıyla gelip bu barrio'da yaşamaya başlamış:

“Yabancılar burayı tehlikeli yerler sanıyor. Ben aylardır buralarda yaşıyorum. Herhangi bir tehlikesini görmedim. Bir kez tanıştıktan sonra artık onlardan biri oluyorsunuz. Devrimi daha yakından tanımak da insanın ruh sağlığına iyi geliyor.”

Dünya Sosyal Forumu sürecini de izlediğini söyleyen Serge'e Venezüella ile ilgili izlenimlerini soruyorum:

“Forum ve forumun önerdiği değişim süreçleri daha esnek ve daha açık. Ama burada biraz daha askeri bir süreç var. Disiplin de buradan geliyor. Bu ülkeyi tanımayan insanların eleştirisi noktası da bu oluyor zaten. Ama Chavez katılımcı bir halk yaratmaya çalışıyor. Diğer yandan kendisi, o dev karizmasıyla bu-

Ihtiyar, misyonlarda okuma yazma öğrenirken kör olmuş.

na engel oluşturabilir. Eğer süreç, kendisinin de söylediği gibi derinleşerek ve genişleyerek yürümezse kendisi bu değişimin önünde engel olabilir.”

Francisco, Radyo Aktiva'ya ve devrime inanıyor.

Geri döndüğünde, Paris'te gördüklerini anlatıp anlatmayacağıını soruyorum:

“Anlatacağım tabii, ama burada yaşanan süreç çok kendine özgü. Bu, ihraç edilemeyecek bir devrim. Anlatacağım şey de bu olacak sanırım. Yani her ülkenin kendi sürecini ve kendi muhalefetini keşfetmesinin, canlandırmasının gerektiği. Ama Venezüella'da ilham alınacak çok şey olduğu kesin.”

Serge'le konuşurken Francisco kapıdan başını uzatıyor, gelmemizi işaret ediyor.

Minnacık bir oda. Sıvasız duvarlar, yerler çıplak beton. Genişliği en fazla dört metrekare. Duvarlarda posterler, posterlerde elbette Che Guevara. Bir bilgisayar ve bir mikrofon. Francisco, Serge'yi, beni ve rehberim Leo'yu içeri alıyor. Sonra derhal mikrofona konuşmaya başlıyor:

“Radyo Aktiva dinleyicileri! Bugün aramızda...”

Canlı yayındayız! Venezüella'da bir gettonun içinde yayın yapan, devrimci bir korsan radyoda, aniden canlı yayının ortasındayız. Hatta kısa bir süre sonra kendimizi devrimcilere mesaj verirken, Türkiye'deki gecekondu yıkımlarından söz ederken buluyoruz. Leo söylediklerimi İspanyolca'ya çeviriyor. Tam Türkiye'deki varoşlardan ve oralarda yapılan gecekondu yıkımlarından söz ederken ben, Leo duraklıyor. Anlamıyor. Tekrar ettiriyor. “Yıkım,” diyorum. Leo'nun gözleri doluyor. Söylediklerimi çevirdikten sonra yayın birkaç saniyelğine duruyor. Çünkü buradaki insanlar gecekonduların yıkılmasını, kendilerine benzer evlerin dünyanın öteki tarafında yıkılıyor olmasını anlayamıyor. Gecekonduya yaşayan insanların buna nasıl izin verdiğini bir türlü tahayyül edemiyor. Hepsi, canlı yayının ortasında tuhaf bir sessizlik olmasına aldırmadan sus pus oluyor. Leo ve Francisco, dünyanın öbür ucunda, nerede olduğunu bile bilmedikleri bir ülkenin yoksulları için üzülüyor, ikisinin de gözleri doluyor. O anda Türkiye geliyor aklıma. Yanıbaşımızdaki mahallelerde insanların evleri yıkılırken bize o kadar garip gelmiyor bu. Venezüellahlara şaşırıldığı kadar şaşırıyoruz buna...

Francisco, “Peki o mahallelere nasıl girebiliyorlar?” diye soruyor. Çünkü kendi mahallelerine, eğer onlar istemezler ise ne polis ne de -tanrı korusun!- yıkımcılar girebiliyor. Bu yıkım meselesi uzuyor biraz, çünkü hakikaten uydurduğumu düşündürüyorlar. Hatta araya Bueno Vista Social Club'tan bir şarkı koyup “Gerçekten mi?” diye soruyor Francisco, Leo aracılığıyla. Bunu tahayyül edemiyorlar. Varoşların niye kendilerini yıkım yapanlara karşı korumadıklarını, nasıl koruyamadıklarını gerçekten anlamıyorlar. Bu şoku atlatalmalarına yardımcı olduktan sonra Francisco'ya Radyo Aktiva'yı soruyorum. Biraz bahsediyor:

“Böyle radyolar 1970'lerden beri var. Korsan çalışıyoruz. Chavez'den sonra artık hükümet desteği de alıyoruz. Ama esas olarak reklam geliriyle ayakta kalıyoruz.”

“Biz” diye konuşmasının nedeni bu radyo işinde tek başına olmaması. Çünkü bir de Chi Chi var. Chi Chi mi? İşte o da şimdi içeri giriyor. Uzun ince, siyah, on dört yaşında bir çocuk. Son bir yıldan beri elinde, nereden bulduğu şüpheli olan bir fotoğraf makinesiyle dolaşıyor. Barrio’da fotoğraflar çekiyor, en çok portreleri seviyor. O tıpkı, Brezilya’daki gettoları anlatan “Tanrı Kent” filminin başrol oyuncusu çocuk gibi görünüyor. Başındaki kasketi de hiç çıkarmıyor. İleride gazeteci olacağını söylüyor Chi Chi. Bunun dışında da pek konuşmuyor, ama sürekli gülmüyor. O güldükçe ağzında otuz iki tane yüz mumluk ampul yanıyor.

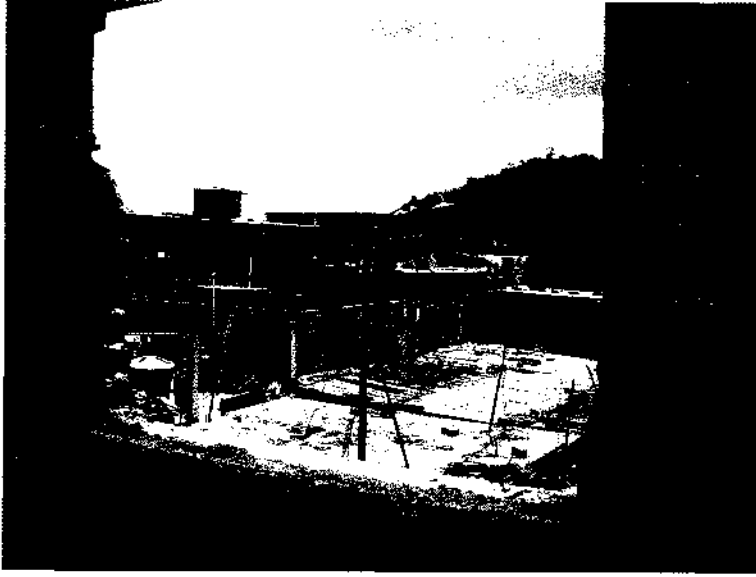
Francisco sadece Caracas’ta yirmi altı tane böyle barrio radyosu olduğunu söylüyor. Arada bir toplantı yaptıklarını, yeni kurulacak radyolara teknik ve bilgi desteği verdiklerini anlatıyor. Sonra başlıyor devrimden bahsetmeye:

“Biz, yani barrio’larda yaşayan çocuklar; bizi devrimden önce ‘serseriler’ olarak görüyorlardı. Şimdi sanat yapıyoruz. Keş zannettikleri adamlar hip-hop yapıp sosyalizmden söz ediyorlar. Bundan birkaç yıl önce Chi Chi yaşındaki çocuklar ellerinde silahlarla bu sokaklarda koşturuyordu. Ama şimdi onun elinde fotoğraf makinesi var. Devrim, işte budur! Ve emin ol, her şey daha iyi olacak.”

Radyo Aktiva’da istek şarkılar dönmeye başlıyor. Pervazsız, camsız penceresinden radyonun, uzaktaki barrio evleri görünüyor. Francisco’nun yüzü yan dönmüş, gözünün içinden geçiyor gün ışığı. Genç adamın gözlerinin kahverengisi bir başka gezegenin yüzeyi gibi görünüyor. Hayal ettiği, kurmak için uğraştığı yeni dünya sanki gözünün içine doluyor. Belki de o gözlerle Francisco bu dünyada başka bir dünya görüyor!

Pencereden görünen patikalardan şortlu kadınlar geçiyor, geçip duruyor kadınlar, konuşuyor. Aşağı katta pişen çorba yavaş yavaş taslara dökülmüş, şimdi o kadınların ellerinde barrio’nun

Radyo Aktiva'nın penceresinden barrio ve dünya.

evlerine dağılıyor. Çorbalar için açıldıkça kapılar iki satır hal hatır soruluyor. Klinikten söz ediliyor belki, belki yan komşunun kızının yine hamile kaldığından, belki onun yanında biraz da komün mutfağına ek yapılmasından, Chavez'in televizyon programı "Alo Presidente"nin son bölümünden... Çorba tasları boşaldıkça yeniden kayıyor çorba komün mutfağında, devrim bir kez daha pişiyor ocaklarda. Alicia'nın kocası tumbasına vurmaya başlıyor bu sırada, birkaç adam dışarıda yeni çorba için kök bitkileri soyuyorlar ceplerinden çıkardıkları bıçaklarıyla. Bu sırada ihtiyaç vuruyor gitarın tellerine, sesi kulübelerin arasında tiz bir kertenkele olarak doluyor... Gökdelenler çok uzaklarda şimdi. Çok yüksek burası için o binalar. Ama buradaki insanlar ve dünyanın tüm yoksulları, şimdi daha alçak bir dünyanın hayalini kuruyorlar. Venezüellalı yoksullar, kendileri bu devasa binalarla kaplı şehrin merkezini nasıl ele geçirdilerse dünyanın bütün yok-

sullarının dünyanın en yüksek binalarını ele geçirmesini istiyorlar. Kim bilir, belki dünyayı alçaltmaya, en yüksek yapının insan olduğu yeni bir dünya kurmaya insanlar, Venezüella'dan başlıyorlar. Dünya değişmeye başlıyor şimdi. Bu değişim, o ihtiyarın hayata yeniden inanmasıyla, Alicia'nın mutfağındakileri paylaşmasıyla oluyor. Dünya artık büyük sözlerle değil, küçük insanlarla değişiyor. Bütün bunlara işte Caracas'ın bir kenar mahallesinde, bir çocuğun, bir kadının, bir ihtiyarın hayal kurmasıyla ve konuşmasıyla başlıyor.

Alicia el sallıyor, Fransisco göz kırpmıyor. Böylece biniyoruz içinden yerli tanrıların ve sambacı kız seslerinin geçtiği penceresiz bir taksiye. Taksici soruyor:

"Nasıldı barrio? Sevdin mi?"

"İyiydi," diyorum, "çok iyiydi."

Gülüyor:

"Sen de bizden selam söyle ülkene!"

Ben de söylüyorum işte. Devrim yapan bir halkın selamı var size!

7. BÖLÜM

SON SÖZ:

ZIPLA! ZIPLA!

BAŞKA BİR DÜNYAYA!

“Sonra tabii bütün kooperatifler yavaş yavaş kapanmış. Hükümettekiler, CIA’nin ve Bush kabinesinin baskılarına boyun eğmiş. Tabii bu arada Chavez’in ve hükümettekilerin milyonlarca dolarlık yolsuzlukları ortaya çıkmış. Barrio’lara ve oralarda kurulmuş radyo istasyonlarına, üniversitelere polis saldırmış. IMF paketleri yeniden uygulamaya konmuş. Özelleştirme programları yapılmış. Bütün bu değişime karşı gelenler siyasi mahkûmlar olarak hapishanelere atılmış.”

Böyle demem gerekiyordu belki. Anlatıklarımın Türkiye’de inandırıcı olması için “hikâyenin sonu” böyle olmalıydı.

Venezüella’dan döndükten sonra orada olup bitenleri anlat-

mam için çağırıldığı çoğu toplantıda insanlar, anlattıklarımı böyle dinliyordu. Sanki “gerçekçi” bir son arar gibi. Çünkü, belki de bu hikâye, onlara inanılmayacak kadar güzel geliyordu. Ya da bu ülkede hepimiz hikâyelerin kötü bitmesine alıştık ve iyi biten hikâyeler bize artık sadece masalları hatırlatıyordu. Yapabileceklerimizi, yapılabilecekleri değil...

Kim bilir, belki de bu hikâyenin iyi bitmesini istemiyoruz. Çünkü o zaman bizim de bir şey yapabileceğimiz çıkacak ortaya. Yapabileceklerimiz ortaya çıkınca da sorumlu olacağız yapmadıklarımızdan. Sorumlu olmamak için bütün bunların uzaklarda, çok uzaklarda anlatılan bir masal olmasını istiyoruz. Kötü bir son için bekleyenler ya da farkında olmadan hikâye kötü biteceği için içi titreyenler, bütün bunların gerçek olmayacak kadar güzel olduğunu düşünüyorlardı ben anlatırken. Kim bilir belki siz de öyle düşündünüz.

Bu hikâyenin ve zafarla sonuçlanmış benzeri isyan hikâyelerinin masal olmasını, hayaller gibi uzakta kalmasını isteyen başkaları da var. Onlar da bütün bunların eleştirilmeden, dokunulmaz kalmasını istiyorlar. Sonun kötü olmasını değil ama birer efsaneye dönüşmesini istiyorlar uzaklardaki halkların gerçekten yaşadıklarını. Arjantin’deki Buenos Aires barikatlarından, Brezilya ve Hindistan’daki Dünya Sosyal Forum’larından döndükten sonra anlattıklarımı dinleyen “sıkı solcular” arasında oralar da olup bitenlerin eleştirilmesine dayanamayanlar da oldu. “Direniş efsaneleri” üzerine soru sorulmamalıydı. Onlar da bütün bu yaşanmış gerçekleri mitleştirmek, ulaşamayacağımız ütopyalar haline getirmek istiyorlardı.

Oysa gerçekler ne ulaşamayacağımız kadar kusursuz hayallerdir ne de sonu muhakkak hüsrana bitmesi gereken kadar kötücül. İsyana etmiş, kendi kaderini tayin etmek için ayaklanmış halklara, nasılsa çuvallayacak hayalperestler olarak bakmamak gerektiği gibi onları Eldorado’nun insan-tarıları olarak görme-

nin de lüzumu yoktur. Çünkü bütün bu olanlar yeryüzünün gerçekleri. Bize öyle değilmiş, gerçek değilmiş gibi gelmesinin bize söylenenlerle, duymak inanmak istememek, hatta karşı gelsek bile bize söylenip duranlarla ilgisi var bence.

İnsanlık, son yüz yılda, en az tanrı kadar iyi bir masal daha üretti: Neo-liberalizmin yeryüzünün yapabileceği en iyi şey olduğuna dair bir masal bu. Başka hangi yüzyılda krallar, daha az kişinin daha çok yiyeceği, daha çok kişinin aç kalarak öleceğini ve herkes için en iyisinin bu olduğunu söylese bu kadar geniş bir tebayı inandırabilirdi kendine? Hangi kral, “Gökyüzünün ve yeryüzünün tüm renkleri yok olana kadar somuracağız maviyi ve yeşili. Doğanın kismuklarından ciklet ve deodorant yapacağız,” dese, hangi çilgin teba sevinçle koşardı cikletlerle deodorantları almaya? “Asyalı çocukları tuvalete bile gitmelerini yasaklayarak çalıştıracağız ve onların küçük elleriyle yaptıkları plastik oyuncakları hazır yemek zincirlerinde dünyanın dört bir yerinde hediye olarak, zehirli ‘çocuk menüleriyle’ birlikte başka çocuklara vereceğiz. Böylece Doğu’daki ve Batı’daki çocukların aynı anda canına okuyacağız,” dese krallar, hangi cahil ortaçağ insanı inanırdı buna? Başka ne diyor krallar?

Bir kıtanın bütün güzel, küçük kızlarını alıp para karşılığı teccavüze uğramaları için gemilere bindirip başka memleketlere göndereceğiz!

Geri kalan erkeklere birbirlerini öldürmeleri için eski masalları hatırlatacağız. “Kimlik” ve “inanç” diye iki karışmış yumağı önlerine atacağız ve onlar bu yumakların olmayan ucunu bulmaya çalışırken gerek duydukları silahları, kurşunları biz onlara satacağız!

Güney’i öyle sömüreceğiz ve susturacağız ki iyice sersemleyip gövdelerine bombalar bağlayıp şehir merkezlerinde patlayacak insanlar. Biz bu arada fabrika gemilerimizle kendimize ucuz

işçi aramak için ülke ülke dolaşacağız. Hangi ülkenin zenginleri bizi yerli açlardan korumak için daha çok silaha ve vicdansızlığa sahipse orada konaklayıp emeğimizi zenginlikler bitince “Bay bay!” deyip çekip gideceğiz. Ha, belki geride bizden hatıra olsun diye ufak tefek toplumsal sorumluluk projeleri bırakacağız. Diyelim Nijerya’da toprağın canını emip, buna karşı çıkanları astırıp arkasından bir çocuk parkı yapacağız...

Ortadoğu’nun kalbini duvarlarla ikiye ayıracağız. Duvar işi tutarsa bu fikri Amerika kıtalarına taşıyacağız.

Batı’da insanların yapılanlardan vicdan azabı duymaması için yeni filmler üreteceğiz durmadan. Kötü adamları vampirlerden ve şeytanlardan tutacağız. Gençler artık dünyayı kurtarmak istemeyecekler çünkü kötülüğün, vampirler ve UFO’lardan geldiğine inanacaklar. Eski isyan hikâyelerini onlardan o kadar iyi saklayacağız ki yoksunluğun kaderleri olduğundan başka bir şey bilmeyecekler. Öfkeli oldukça ellerindeki “play station” düğmelerine daha hızlı basıp hayali canavarları öldürecekler. Yetmezse internette silah ismarlayıp, kurşunlarını Wall Mart’tan alıp gidip okullarında asgari ücretle çalışan öğretmenlerini vuracaklar. Onlar öğretmenleri vurmazsa öğretmenler aklını oynatıp öğrencilerini kurşunlayacaklar. Bu arada hiçbir şey üretmeden sayılarla oynayanlar Wall Street’de, öğretmenler ve öğrenciler için onlar hiç bilmeden karar verecekler. Onlar karar vermeden önce sabahları gelip askerler, Ortadoğu’ya uzaktan attıkları bombaların çocukları öldürdüğünü saklayarak borsanın başlangıç çanını çalacaklar.

Gün akşam olacak, Avrupa’nın arka sokaklarında “kâğıtsız” ve “kayıtsız” adamlar ve kadınlar, nelerini satsalar sabaha bir çörek parası kazanacaklarını düşünecekler. En çok kamyonların arkasında gelen yeni kâğıtsız ve kayıtsız adamlardan ve kadınlardan, yani kendilerinden de ucuz olandan nefret edecekler. Göl-

ge gibi büyüyecek kalabalıklar sokaklarda. Çünkü sistemin güneşi hatıkça uzayacak yoksulluğun gölgesi. Bütün Avrupa kap-kara bir buluta benzeyen yoksulluk gölgesiyle karanlıkta kalana kadar sürecektir bu. Sonra bir gün Paris’in arka sokaklarında gölgelerin arasından bir patlama duyulacak, bir araba yanacak. Büyük isyanlar için geri sayım başlayacak.

Bütün bunlar olurken, bütün bunlar geçip giderken yerin yüzünden, kamu kasalarının düzleşmesi için yeni aletler icat edilecek ve Victoria’s Secret defilesi için yeni seçmeler yapılacak. Güzellik yarışmalarında kızlar insanlara yardım etmekten söz edecek ve dünya başından; ama yine de en güzel memelisi birinci gelecek. Araba ve kot pantolon reklamlarında icat edilecek hayat sloganları. Güderek daha büyük kalabalıklar, içlerindeki sıkıntıdan Nike ayakkabı giyerek kurtulabileceğine inanacak. Kadınların dudakları kolajenle şişerken, erkekler, içinden Ferrari’ler geçen hayaller için bir araya gelecek sadece. Çocuklarımızı göndermek için en iyi okulları bulmaya çalışacağız ve bu okulların hiçbiri çocuklara ağaçların isimlerini öğretmeyecek, bir simidi tam ikiye bölerek paylaşmayı ve arka sıralarda oturan bahtsızlarla dayanışmayı. Arada birkaç tane üretim hatası çıkarsa, bir çocuğun aklına bütün bunların yanlış olduğu takılırırsa onların da icabına, zamanı gelince hapishanelerimiz bakacak. Hapishanelerimiz kıymalaştırılmamış genç insanları sadece ATM’lerden para çekebilen yaratıklara dönüştürene kadar işkence edecek. İşkenceden bir sonuç alınmazsa bazı mahkûmlar “sabuna basıp kayıp düşecek”. Ölenler hesabı sorulamayacak kadar çoğalacak. Hesap sormak isteyenler aç kalmakla tehdit edilecek. Sonunda ekranda kolları ve bacakları olmayan bir çocuk göreceksiniz. Zenginlerin bombalarıyla yok edilmiş bir çocuk çıkıp o zenginlerden takma kol ve bacak alacak. Dünya ağlarken izlediklerine, reklamlar girecek. En sonunda, bütün bunların yeniden başlaması için bir reklam arası verilecek. Reklamlar bitince... Ne de-

miştik en başta? Krallar yeniden konuşmaya başlayacak. Konuştuklarında en çok bütün bunların insanlığın başına gelebilecek en iyi şey olduğunu söyleyecek krallar. Biz başka bütün hayat seçeneklerinin uzak birer hayal olduğuna inanacağız bu keşmekeş içinde. Ya ulaşılmayacak kadar güzel ya da güzel olamayacak kadar masalsı. İşte bu yüzden Venezüella çok uzak geliyor bize. Bu yüzden öyle inanmaz ya da kötü bir son bekler gibi bakıyor insanların gözleri o ülkeyle ilgili anlattıklarına. Ama...

“Neo-liberalizme karşı bir alternatif vardır. Ve biz burada, Venezüella’da bunu kanıtıyoruz.”

Başkan Chavez, kalabalıklara böyle sesleniyordu Caracas’ta. Bu, sadece kendi ülkesinin yoksullarına yapılan yeni bir hayat çağrısı değil, aynı zamanda bütün dünya için kurulan bir cümleydi. Bu cümle hâlâ sürüyor. Barrio’larda yeni okuma-yazma öğrenmiş adamlar ve kadınlar sadece kendi mahalleleri, şehirleri ya da ülkeleri için değil, dünyadaki bütün benzerleri için konuşuyor, benzerleriyle konuşmak istiyor. Başka bir dünya kurulabileceğini, başka bir hayat tarifi yapılabileceğini, başka bir ekonomiyle de yaşanabileceğini kanıtlamaya çalışıyorlar kendilerine ve dünyanın geri kalanına. Neo-liberal bir dünyayla çevrili olarak ve tek başına ayakta kalamayacaklarını kendileri de biliyorlar. ABD’nin burnunun dibinde tek başlarına direnmek değil, bütün dünyanın yoksulları ve yoksunlarıyla birlikte bu imparatorluk düzenine, bu zalim krallara karşı yeni bir hayat yaratmak istiyorlar. Chavez’in istediği de bu: Bir Güney bloğu yaratmak. Neo-liberalizm krallarına karşı insanlığı örgütlemek. Bu yüzden Amerikalılar Zirvesi’ne gidip, Buenos Aires meydanlarında, yanına Maradona’yı alıp zıplıyor. Çünkü kalabalıktan biri bağırıyor: “Zıpla! Zıpla! Zıplamayan Yankidir!”

Bush kabinesinin önerdiği Amerika Serbest Ticaret Anlaşması zıplayanlar sayesinde reddediliyor ve ABD’li şahinler evlerine

mahsun dönüyor. Bu bir hayal değil artık: İmparatorluk ilk yenilgilerini Latin Amerika’da almaya başlıyor. Dümdüz ettiği Ortadoğu’dan aldığı yenilgiden almadığı ders ona, “arka bahçesinde” yeniden veriliyor. Ellerindeki Bond çantalarında insanlıkla ilgili berbat kararlarla doluşan paranın ve iktidarın efendileri artık insanlık için kararların sadece insanlık tarafından alınabileceğini giderek daha iyi anlıyor. Latin Amerika Buenos Aires’te zıpladıkça Ortadoğu’da üzerlerine çullanmış gençlerin bu gürlüvü duyup, çaresizlikten gövdelerine bağladıkları bombaları söküp yeniden ortak bir hayal için yaşamaya başlayacaklarını biliyor, unuyor, diliyor. İnsan ve dayanışma merkezli yeni bir ekonomi; eşitlik, adalet ve vicdan merkezli bir hukuk; rekabet değil paylaşım odaklı yeni bir hayat kurulabileceğini dünyanın geri kalanına bağırarak istiyor Venezüella ve kurulan yeni Latin Amerika bloğu. Bu bir hayal değil; yerin yüzü şimdi bunları yaşıyor. Latin Amerika şimdi bütün dünyayı zıplatmak istiyor. Venezüella bu yüzden uluslararası gençlik festivalleri düzenleyip mesajını iletmek istiyor Avrupa’nın arka sokaklarına, Ortadoğu’nun tozlu meydanlarına, Asya’nın tundralarına ve ABD’nin siyah etten getto’larına:

“Zıpla! Zıpla! Zıplamayan Bush’tur.”

Bu yüzden işte, çok yakın bir tarihte...

“Venezüella hükümeti, Bronx’daki sivil toplum örgütleriyle 5 milyon galonluk ısıtma amaçlı petrolü piyasa fiyatından yüzde 45 daha ucuza satmak için anlaşma imzaladı. Bronxluların 4 milyon dolar tasarruf etmesini sağlayacak anlaşmayla 8 bin yoksul Bronxlunun yaşadığı 75 bina ısınacak. Bronx’un yüzde 41’i yoksulluk sınırının altında yaşıyor.”

Aralık başında, *Washington Post* bu haberi yayınladı. Bush’un terörist olmakla suçladığı Chavez’in hediyesini alan Bronxlular

Venezüella'ya, devrim yapmış bir halka teşekkürlerini sunuyorlardı. Yani hikâyenin sonu şimdilik buydu. Başka bir dünya kurmaya başlayan Venezüellalılar artık kendi ülkelerinin dışına da başka bir hayatın, başka bir dünyanın kurulabileceğinin haberlerini gönderiyordu. G-8 toplantılarında bütün insanlık adına ama bir avuç zengin için karar alanların kurduğundan daha iyi bir dünya, daha güzel bir insanlık olabileceğini barrio'lardan çıkan, birleşip bütün dünyaya ulaşabilecek kadar büyüyen bir ses söylüyordu bu kez. Paris'te araba yakan çocuklara ulaştığında bu ses, Ortadoğu'da kendini öldürebilecek kadar kararlı insanlara ulaşabilirse... İsyan etmek için bekleyen kalabalıklar kendi sözleriyle bulduğunda, yeni bir dünya kurulacak. Şimdi söyleyecekleri sözleri, çıkaracakları sesleri arayan bu insanlar bir gün gelecek yeni bir hayatın tamı tamına nasıl olması gerektiğini birlikte söyleyecek. İşte o zaman doğan çocuklar, tarih kitaplarına baktıklarında bütün her şeyin Latin Amerika'nın arka mahallelerinde başladığını görecek. O zaman çocuklar birbirlerine, "Bizim dünyamız bir zamanlar insanlara inanılmayacak kadar güzel geliyordu," diyecek. Bu, biz burada olsak da olmasak da, inansak da inanmasak da, istesek de istemesek de olacak. Bu dünya, bir gün başka bir dünya olacak! Ve o zaman barrio'daki Alicia, Radyo Aktiva'nın sesi Francisco, komün mutfağında yemek pişiren kadınlar, fotoğraf makinalı Chi Chi, ben, siz, sevdiğimiz insanlar, hepimiz kurulan bu dünyada yerimizi bulacağız. Her şey güzel olacak!

RAKAMLARLA MASALIN SONU

Bolivara Venezüella Cumhuriyeti'nin yaşadığı "süreçten" sonra geliştiği noktaya ilişkin bazı sayısal veriler şöyle sıralanıyor:

Gıda Programı Sonucunda;

- Sokuların kapasite artırımı projesiyle gıda depolamada yüzde 425'lik bir artış kaydedildi.
- 600 bin kişi her gün 3.931 ortak mutfaktan yararlanma imkânı buldu
- 13,806 ucuz gıda marketi kuruldu. Bakkal büyüklüğünde kurulan küçük ucuz gıda dükkânlarının (mercalito) sayısı 12 bin 501'e ulaştı. 102 gıda dağıtım merkezi, süper market büyüklüğünde 31 dükkân (super mercal) kuruldu.
- Yapılan çalışmalarla 10 milyon 292 bin 917 kişi, normal fiyattan yüzde 40 daha ucuza, 4 bin 117 ton kaliteli gıdaya ulaştı.
- Kurulan ucuz gıda dükkânları, doğrudan 6 bin 452, dolaylı olarak 41 bin 132 kişiye istihdam olanağı sağladı.
- Ekim yapılan araziler yüzde 10,4 arttı.

Sosyal Eşitlik Planı Sonucunda;

- 3 milyon 500 bin Venezüellalı yarım bıraktıkları eğitimlerine devam etme şansı yakaladı.
- 1 milyon 416 bin 325 kişi okuma yazma öğrendi.
- 1 milyon 264 bin 41 kişi buldukları eğitim seviyesinden bir kademe yukarıda eğitim almaya başladı.

- Yoksullar için sunulan üniversiteye giriş imkânından yararlanan 700 bin 535 kişi lise ve üniversite eğitimini tamamladı.
- Sucre Misyonu sayesinde 284 bin 271 kişi lise öğrenimine başladı. 475 bin 655 yeni öğrenci adayı kaydedildi.

Genel Sağlık Planı Sonucunda;

- Barrio Adentro Misyonu sayesinde 102 milyon 975 bin 262 muayene gerçekleştirildi, 24 bin 153 hayat kurtarıldı. Bu, ücretsiz sağlık hizmeti anlamında bir dünya rekoru oldu.
- 1 milyon 972 bin 262 kişi göz muayenesinden geçti, 1 milyon 609 bin 969 kişi tedavi gördü.
- Daha önce hiç dışçıye gitmemiş olan 8 milyon 518 bin 839 kişi diş muayenesinden geçti.
- 282 Barrio kliniği ve 6 halk hastanesi kuruldu.
- Çocuklar, gençler, yetişkinler ve yaşlılar dahil olmak üzere barrio'lara spor hizmetleri götürülen plandan 1 milyon 956 bin 88 kişi yararlandı.
- 25 bin bedava kitap dağıtımı yapıldı.
- 449 bin 478 kişi emekli maaşı almaya başladı. 753 bin 679 yeni emekli kaydedildi.
- İçme suyu konusunda 1998'de nüfusun yüzde 86'sına içme suyu verilirken 2005'de bu oran yüzde 92,34'e çıkarıldı.

Genel Ekonomik Plan Sonucunda;

- Toplam 56 bin 145 kooperatif kuruldu.
- Yeni kurulan ve halka girişimci kooperatifler kurmak için kredi sağlayan bankaların verdiği mikro-kredilerin toplam miktarı 150 milyar 592 milyon 500 bin Bolívar'a ulaştı. Bu kredilerden 33 bin 286 kişi yararlandı.
- Bu mikro-krediler sayesinde doğrudan 55 bin 976, dolaylı olarak 112 bin 892 iş yaratıldı.

“İnsanlar yeterince haksızlığa uğradığında, yeterince dövüldüğünde çocuklar, insanlığa saldırırlar. Acı, adaletsizlik ve vicdansızlıkla yeterince hırpalandığında, kendi kendini imha eden bir organizmadır insanlık.”

Bu kitap Ece Temelkuran'ın Venezüella'da gördüklerini, yaşadıklarını, tanık olduklarını anlattığı bir kitap. Ancak bir gezi kitabı değil, turistik bir Venezüella güzellemesi hiç değil...

Bu kitap, yeterince haksızlığa uğradığında, yeterince dövüldüğünde dönüp insanlığa saldıranların, bu kez insanlığa saldırmadan önce bir an durup haksızlığa uğramanın

ve dövülmenin önüne geçmeyi denemesinin öyküsüdür. Bu kitap, Latin Amerika'da yaşanan bir devrim deneyiminin sorgulanışı, tüm dünyada güçlenmeye başlayan antikapitalist oluşumun izinin sürülmesidir. Yüzyılın ilk devriminin notları...

Biz Burada Devrim Yapıyoruz. Sinyorita yapılmakta olan bir devrime dair gözlemler... Mutlak doğruların yerini sorulan soruların ve aranan yanıtların aldığı bir devrimin günlüğü...

Bundan böyle dünyayı büyük sözlerin değil küçük insanların değiştireceğine dair bir işaret...

§ EVEREŞT

ISBN 975-269-290-6

www.everestyanlari.com